

Johanna Kuusisto ja Anna-Maija Muurinen

**KULTTUURIKASVATUSSUUNNITELMILLA
TAITOJA, KOKEMUKSIA JA
INNOSTUSTA
HARTOLAAN JA JUVALLE**

Opinnäytetyö

Yhteisöpedagogi YAMK

Kulttuurihyvinvoinnin koulutus (ylempi amk)

2022

**Kaakkois-Suomen
ammattikorkeakoulu**

Tutkintonimike	Yhteisöpedagogi YAMK
Tekijä/Tekijät	Kuusisto Johanna ja Muurinen Anna-Maija
Työn nimi	Kulttuurikasvatussuunnitelmilla taitoja, kokemuksia ja innostusta Hartolaan ja Juvalle
Toimeksiantaja	Hartolan kunta ja Juvan kunta
Vuosi	2022
Sivut	104 sivua, liitteitä 23 sivua
Työn ohjaaja(t)	Katariina Silvola

TIIVISTELMÄ

Hartolan ja Juvan kuntien tilaaman kehitystyön tavoitteena oli selvittää, minkälaiset kulttuurikasvatussuunnitelmat halutaan luoda palvelemaan esi- ja perusopetusta. Mitä konkreettisella tasolla tulee tapahtua, että toimivat kulttuurikasvatussuunnitelmat saadaan luoduksi? Menetelmiksi valitut muotoiluajattelu ja palvelumuotoilu tuovat tuoretta näkökulmaa kulttuurikasvatussuunnitelmien prosessien kuvaamiseen. Monipuolisilla kulttuurikasvatussuunnitelmien sisällöillä luodaan esi- ja perusopetuksen piirissä oleville lapsille ja nuorille kulttuurihyvinvointia. Lisäksi luodaan kulttuuripalveluiden, kirjaston sekä taiteen- ja kulttuurin ammattilaisten väliselle yhteistyölle teoriapohjan kautta toimintamahdollisuuksia.

Kulttuurikasvatussuunnitelmat toteutettiin hyödyntäen kuntien asiantuntijaverkostoja moniammatillisessa yhteiskehittämisessä. Tiedonhankintaa suoritettiin kyselyillä, havainnoinnilla, keskusteluilla ja olemassa olevien kulttuurikasvatussuunnitelmien vertailuanalyysillä etsien vastauksia kysymyksiin siitä, miten ja millaiset suunnitelmat hyödyttävät lapsia ja nuoria sekä koulua ja kuntaa.

Kulttuurikasvatussuunnitelmien mahdollistajina toimivat Hartolassa ja Juvalle kulttuuripalvelut toimien yhteistyössä esi- ja perusopetuksen kanssa. Tässä kehitystyössä keskitytään tarkastelemaan aihetta etenkin pienten kuntien näkökulmasta. Yhteiskehittäminen tuo käytännön toteutukset erilaisten suunnitelmien ja strategioiden rinnalle, ja käyttäjäkokemukset huomioon ottaen kulttuurikasvatussuunnitelmista tulee saavutettavampia.

Toimivan yhteistyörakenteen luominen on edellyttänyt sivistyspalveluiden sitoutumista ja yhteistyötä. Kulttuurikasvatussuunnitelmat vahvistetaan rakenteelliseksi osiksi kuntien esi- ja perusopetuksen arkea Hartolan sivistys- ja hyvinvointilautakunnassa ja Juvan sivistyslautakunnassa alkukesästä 2022. Suunnitelmat pohjaavat opetussuunnitelmien arvopohjiin ja tavoitteisiin, ja niitä käytetään laaja-alaisen oppimisen työvälineinä. Kehitystyön tuloksena jokainen nuori on peruskoulun päättäessään saanut koulupolkunsa aikana tasa-arvoiset mahdollisuudet tutustua taiteen ja kulttuurin monipuoliseen kenttään, paikalliskulttuuriin sekä perinteisiin.

Asiasanat: kulttuurikasvatussuunnitelma, kulttuurikasvatus, palvelumuotoilu kulttuurihyvinvointi

Degree title	Master of Humanities
Author (authors)	Kuusisto Johanna ja Muurinen Anna-Maija
Thesis title	Cultural education plans brings skills, knowledge and enthusiasm to Hartola and Juva
Commissioned by	Hartola municipality ja Juva municipality
Time	2022
Pages	104 pages, 23 pages of appendices
Supervisor	Katariina Silvola

ABSTRACT

Hartola and Juva municipalities ordered a research and development of the cultural education plan. The goal was to find out how the plan would best serve in preschools and primary schools. The goal was also to find out what concrete actions would be needed in order to create a functional plan. Design thinking and service design as methods brought a fresh perspective to the process description of the cultural education plan. The diverse contents of the plans will create cultural wellbeing for the children and young people. The theory base will offer tools for co-operating for experts in libraries, art and culture as well as cultural services.

The cultural education plans were created together with municipal expert networks. Information queries were done with questionnaires, observations, conversation and comparison analysis of existing culture education plans. The goal was to find out that what kinds of plans benefit children, young people, schools and the municipality, and how they benefit them.

It was possible to make the plans because of the cultural services and school units of Hartola and Juva. This development work was especially focused on the point of view of especially small municipalities. Development in co-operation brought practical actions next to plans and strategies. When user experiences were taken into account, the plans became achievable.

The Juva and Hartola education services needed to co-op and commit in order to create a functional co-operation structure. The plans will be confirmed as a structural part of the education plans in Juva and Hartola by early summer of 2022 by the municipality education boards. The plans are based on the values and goals of the educational plans. They are used as tools for all-round learning. As a result of this development work, every child gets an equal opportunity to familiarize oneself with the complex field of art and culture and the local traditions and culture.

Keywords: cultural education plan, cultural education, service design, cultural wellbeing

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	6
2	KEHITTÄMISTYÖN LÄHTÖKOHDAT JA MENETELMÄT.....	7
2.1	Kehittämistyön tavoitteet ja rajaus.....	9
2.2	Menetelmien kuvaus.....	9
2.3	Muotoiluajattelu ja palvelumuotoilu.....	10
3	TOIMINTAYMPÄRISTÖT.....	14
3.1	Sivistyspalvelut.....	16
3.2	Kuntien esi- ja perusopetus.....	18
3.3	Kuntien kulttuuripalvelut.....	19
3.4	Kirjastopalvelut.....	21
3.5	Lastenkulttuurikeskukset.....	22
4	KESKEISET KÄSITTEET JA TEOREETTINEN VIITEKEHYS.....	23
4.1	Kulttuurihyvinvointi.....	24
4.2	Taidekasvatus.....	26
4.2.1	Taiteessa oppiminen.....	27
4.2.2	Taide oppimisen välineenä.....	28
4.2.3	Taiteesta oppiminen.....	31
4.2.4	Sosiokulttuurinen innostaminen ja osallisuus.....	32
4.2.5	Taide- ja kulttuurikasvatus laaja-alaisen oppimisen välineenä.....	34
4.2.6	Kulttuurisen ja sosiaalisen pääoman kartuttaminen.....	36
4.3	Kulttuurikasvatussuunnitelma.....	38
5	KULTTUURIKASVATUSSUUNNITELMIEN KEHITTÄMINEN.....	43
5.1	Kehitystehtävän määrittely.....	44
5.2	Tausta-aineiston analyysi.....	45
5.3	Kehitystyön tutkimus ja tiedonhankinta.....	50
5.3.1	Asiakasymmärrys.....	50
5.3.2	Tiedonhankinta.....	52

5.4	Kehitystyön aineistojen analysointi	55
5.4.1	Olemassa olevat kulttuurikasvatussuunnitelmat ja niiden analysointi	56
5.4.2	Suunnittelutyön lähtökohdat.....	59
5.5	Kehitystyön suunnitteluvaihe	60
5.6	Kulttuurikasvatussuunnitelmien sisältöjen luominen	64
5.6.1	Elokuvakasvatus	66
5.6.2	Kirjastopolku	66
5.6.3	Kotiseutumuseot	68
5.6.4	Kulttuuriperintö.....	69
5.6.5	Kuvataide.....	69
5.6.6	Maasta ja muistoista	70
5.6.7	Monitaidekasvatuksen Tunteiden Tuuli.....	72
5.6.8	Musiikki ja konserttitoiminta	73
5.6.9	Näyttämötaide.....	74
5.6.10	Taidetestaajat	74
5.6.11	Tanssitaide	75
5.7	Jatkokehitysideat kulttuurikasvatussuunnitelmien sisältöihin.....	75
5.8	Kehitystyön arviointi.....	77
6	KEHITTÄMISTYÖN ANALYSOINTI JA VAIKUTUSTEN ARVIOINTI.....	79
6.1	Vaikutukset ja vaikuttavuus.....	82
6.2	Kulttuurikasvatussuunnitelmien vaikutusten analysointi	83
6.3	Kehittämistyön eettisyydestä	87
7	POHDINTA.....	89
	LÄHTEET.....	95

KUVALUETTELO

LIITTEET

Liite 1. Kulttuurikasvatussuunnitelmien suunnittelu-aikataulu ja -vaiheet

Liite 2. Esi- ja perusopetuksen kulttuurikasvatussuunnitelma, Hartola

Liite 3. Esi- ja perusopetuksen kulttuurikasvatussuunnitelma, Juva

1 JOHDANTO

Kunnat tuottavat monipuolisia hyvinvointia lisääviä palveluja tehden monita-
hoista kulttuurityötä esimerkiksi varhaiskasvatuksen, koulujen, kirjastojen ja
kulttuuripalveluiden avulla. Opinnäytetyömme tuloksena syntyvien kulttuuri-
kasvatussuunnitelmien perimmäisenä tavoitteena on se, että jokainen nuori on
peruskoulun päättäessään saanut koulupolkunsa aikana tasa-arvoiset mah-
dollisuudet tutustua kulttuurin kenttään, paikalliskulttuuriin ja perinteisiin.

Kulttuurikasvatussuunnitelmalla kuvataan sitä, miten kulttuuri-, taide- ja perin-
tökasvatusta harjoitetaan osana esi- ja perusopetusta. Erialaisten kulttuurikas-
vatussuunnitelmien tarpeellisuutta pohdittaessa on oleellista kysyä, voidaanko
sanoa lasten ja nuorten olevan sivistyneitä ilman, että ovat olleet peruskoulu-
polkunsa aikana kertaakaan kulttuurin äärellä vaikkapa kirjastossa, museossa,
teatterissa tai taidenäyttelyssä.

Opinnäytetyömme tilaajina toimivat Hartolan ja Juvan kunnat. Kehitystyössä
kulttuurikasvatussuunnitelmista luodaan rakenteellinen osa kuntien esi- ja pe-
rusopetuksen arkea. Muotoiluajattelun menetelmin pyritään selvittämään min-
kälaiset kulttuurikasvatussuunnitelmat palvelevat Hartolan ja Juvan kuntien
esi- ja perusopetusta. Lisäksi selvitämme, mitä vaaditaan, että kuntiin saa-
daan luoduksi toimivat kulttuurikasvatussuunnitelmat. Paikkakunnilla tehdään
laadukasta ja monipuolista työtä lasten ja nuorten kulttuurikasvatuksen pa-
rissa. Tämä opinnäytetyö toimii myös luontevana foorumina tuoda esille sitä,
miten eri tahojen yhteistyönä toteutettavista kulttuurikasvatussuunnitelmista
luodaan suunnitelmallisesti koko sivistyspalveluita hyödyttävä käytäntö lasten
ja nuorten hyvinvointia sekä oppimista edistämään.

Moniammatillisella yhteistyöllä luodut kulttuurikasvatussuunnitelmat tuovat
monipuolisuutta esi- ja perusopetuksen kulttuurisisältöihin. Toteutuksissa kun-
tien olemassa olevia palveluita hyödynnetään laajasti. Tarjoavathan esimer-
kiksi kunnalliset kulttuuripalvelut, kirjastot ja museot sivistyksen kehtoina mo-
nipuolisia oppimisympäristöjä usein vieläpä lähipalveluina.

Samalla kun kulttuurikasvatussuunnitelmat yleistyvät tulee myös kulttuurista esi- ja perusopetuksessa paremmin saavutettavaa lapsille ja nuorille, kulttuurikasvatussuunnitelmiin liittyvä kulttuuritoiminta tulee suunnitelmallisemmaksi ja jatkuvuus turvatuksi. Pienten ja isojen oppilaiden kulttuurihyvinvointi lisääntyy kuntien kulttuuritoimintalakia (166/2019) toteuttaen, ja kulttuurisisältöjen tarjoamiseen on selkeä toimintasuunnitelma.

Vuojala (2015, 204) kertoo taidehistorioitsija Aby M. Warburgin todenneen, että kuva herättää tunteita: koskettaa, liikuttaa, puhuttelee, ravistaa, kiihottaa ja yllättää mieliä. Mielestämme myös esi- ja perusopetuksessa tulisi olla uskallusta heittäytyä taiteen mahdollisuuksille, koska helposti tulee rajanneeksi kokemuksia pois, jos ajatellaan, että jokin sisältö ei ole vaikkapa lapsille sopivaa tai toisaalla ollaan ylivarovaisia sen suhteen, minkälaista taidetta lapsille ja nuorille voidaan esittää.

2 KEHITTÄMISTYÖN LÄHTÖKOHDAT JA MENETELMÄT

Tämän opinnäytetyön tekijöistä Johanna Kuusisto työskentelee Juvan kirjasto- ja kulttuurikoordinaattorina ja Anna-Maija Muurinen Hartolan kunnan vapaa-aikapääällikkönä. Molemmat vastaavat tahoillaan myös kunnallisista kulttuuripalveluista ja toimenkuviiin kuuluu mm. kulttuurielämysten tarjoaminen, kulttuuripalveluiden saavutettavuuden edistäminen, verkostoyhteistyö ja toiminnan kehittäminen.

Keväällä 2021 työelämälähtöistä opinnäytetyön aihetta etsittäessämme havaitsimme, että kulttuurikasvatussuunnitelmat puuttuvat Hartolan ja Juvan kunnista. Kuntia Suomessa oli Tilastokeskuksen (s.a.) mukaan vuonna 2021 yhteensä 309 ja Valtioneuvoston (2021, 51–52) tietojen perusteella tuossa vaiheessa kulttuurikasvatussuunnitelmia oli tehty noin 114 kuntaan. Koska valtioneuvostonkin mukaan kulttuurikasvatussuunnitelmien laajempi käyttöön-otto olisi suotavaa, haluttiin kulttuurikasvatussuunnitelmien kuntakartalla nähdä vastaisuudessa myös Hartola ja Juva.

Valtioneuvoston (2021, 51–52) koulutuspoliittisen selonteon mukaan varhaiskasvatuksesta alkava taide-, kulttuuri- ja kulttuuriperintökasvatus edistää yksilöiden henkilökohtaisen taide- ja kulttuurisuhteen syntymistä. Kulttuurikasvatussuunnitelmien avulla on mahdollista vahvistaa myös luovuutta, elämäntaitoja, luoda aktiivista kansalaisuutta ja laaja-alaista sivistystä. Kunnissa on mahdollisuus toteuttaa kulttuurikasvatussuunnitelmia osana opetus- ja varhaiskasvatussuunnitelmia, mutta suunnitelma voidaan tehdä myös kaikkia esi- ja perusopetuksen ikäluokkia kattavaksi aivan kuten Hartolassa ja Juvallakin. Kulttuurikasvatussuunnitelmien käyttöönottoa edistää sivistyspalveluiden (esi- ja perusopetus, kulttuuri-, nuoriso- ja kirjastopalvelut) yhteistyö.

Kehitystyössämme tapahtuva yhteistyö on kunta-, maakunta- ja lastenkulttuurikeskusrajat ylittävää. Työn ajankohtaisuutta lisää se, että käynnissä on myös kulttuurikasvatussuunnitelmien kehittämishanke, jossa halutaan lisätä suunnitelmien määrää valtakunnantasolla. Kehitystyöllä on potentiaalisia mahdollisuuksia inspiroida muita kuntia, ja sillä saattaa olla mahdollisuuksia hyödyttää myös kulttuurikasvatussuunnitelmien vienninedistämistyötä.

Omat työnkuvamme ja henkilökohtaiset suhteemme kulttuuriin sekä kahden kunnan mukana olo lisäävät mielestämme kehitystyöhön moniulotteisuutta, vaikuttavuutta ja laatua. Opinnäytetyöllämme on kulttuurikasvatussuunnitelmien kautta potentiaalisia mahdollisuuksia rakentaa entistä tiiviimpää yhteistyötä kirjaston ja koulujen välille, lukemisen edistämistyöhön ja sitä kautta tasa-arvon lisäämiseen.

Kulttuurikasvatussuunnitelmien vaikutuspiiriin kuuluu lukuvuoden 2021–2022 oppilasmäärillä Hartolassa ja Juvalla yhteensä 668 lasta ja nuorta. Kulttuurikasvatussuunnitelmien myötävaikutuksesta kulttuurisisältöjen tarjoaminen lapsille ja nuorille ei jää yksittäisten opettajien intressien varaan, vaan on osa esi- ja perusopetuksen toimintaa.

2.1 Kehittämistyön tavoitteet ja rajaus

Kehitystyö selvittää minkälainen kulttuurikasvatussuunnitelma halutaan luoda palvelemaan Hartolan ja Juvan kuntien esi- ja perusopetusta ja mitä konkreettisella tasolla tulee tapahtua, että kuntiin saadaan luoduksi toimivat kulttuurikasvatussuunnitelmat. Opinnäytetyömme toiminnallisesta luonteesta johtuen varsinaisia tutkimuskysymyksiä ei Vilkan ja Airaksisen (2004, 30) mukaan olisi tarpeen esittää. Edellä mainitut kysymykset ovat kuitenkin luomassa selkeyttä ja suuntaviivoja sille, mitä olemme kehittämisprosessillamme tavoittelemassa.

Rakennamme esi- ja perusopetuksen, kulttuuripalveluiden ja taiteen- ja kulttuurin ammattilaisten väliselle yhteistyölle raamit ja teoriapohjan. Hartolan ja Juvan kuntien kulttuurikasvatussuunnitelmat toteutetaan hyödyntäen kuntien asiantuntijaverkostoja moniammatillisena yhteiskehittämisenä. Kuntien kulttuuripalvelut toimivat kulttuurikasvatussuunnitelmien mahdollistajina toimien rahoittajina ja koordinoijina yhteistyössä esi- ja perusopetuksen kanssa. Vaikka myös kaupungeissa kulttuurikasvatussuunnitelmat ovat käytössä, tässä kehitystyössä keskitytään tarkastelemaan aihetta kuntien näkökulmasta.

Kulttuurikasvatussuunnitelma voidaan nähdä tasa-arvoista kulttuurikasvatusta toteuttavana, opetustyötä tukevana ja toimintaa ohjaavana työvälineenä (Valtioneuvosto 2021, 51–52). Kulttuurikasvatussuunnitelmien välityksellä lapset ja nuoret tutustuvat eri taidemuotoihin ja taiteenaloihin samalla oppien taiteessa, taiteesta ja taiteen avulla.

2.2 Menetelmien kuvaus

Kehitystyössämme lähestymistapana on käytetty palvelumuotoilua. Vapalahden (2020) mukaan palvelumuotoilu voi olla tuotekehityksenomainen prosessi, jossa asiakasymmärrys on lähtökohtana kehittämislle. Kehittämistyöstä ja palvelumuotoiluprosessista voidaan tunnistaa erilaisia vaiheita, ja tapoja prosessien mallintamiseen on monia. Salonen ym. (2017, 52) esittävät, kuvan yksi kaltaisesti, kehittämistoiminnan lineaarisesti eteneväksi. Käytännössä kuitenkin kehittämisessä eri vaiheita voi olla yhtäaikaaisesti käynnissä useita ja vaiheet voivat limittyä toisiinsa. Myös erilaisissa palvelumuotoiluprosesseissa eri vaiheet vuorottelevat, eikä toiminta etene yleensä kovinkaan lineaarisesti.

Kuva 1. Kehittämistoiminnan lineaarinen eteneminen (Salonen ym. 2017, 52)

Salosen ym. (2017, 56–66) mukaan kehittäminen lähtee muutostarpeesta. Alussa muodostetaan käsitys kehittämistarpeesta (1). Seuraavassa vaiheessa (2) päästään vapaasti ideoimaan sitä, miten haluttu muutos voidaan saavuttaa. Suunnitteluvaiheessa (3) organisoidutaan ja päätetään vastuuhenkilöistä ja täsmennetään kehittämistyön tavoitteet. Tässä vaiheessa luodaan kehittämissuunnitelma ja perehdytään aiheeseen liittyvään kirjallisuuteen sekä tutkimustietoon. Käytännön toteutusvaihe (4) alkaa välittömästi, kun suunnitelma on valmis ja hyväksytty. Tuotosvaiheessa (5) voidaan tarkastella kehittämistoiminnassa saavutettuja hyötyjä ja mahdollisesti tapahtuneita muutoksia. Arviointia (6) voidaan suorittaa kaikissa kehitysvaiheissa ja keskeisiä tarkastelukohteita voivat olla esimerkiksi se, mikä muuttui, minkälaisia vaikutuksia toiminnalla on, mitä opittiin ja missä mahdollisesti epäonnistuttiin.

2.3 Muotoiluajattelu ja palvelumuotoilu

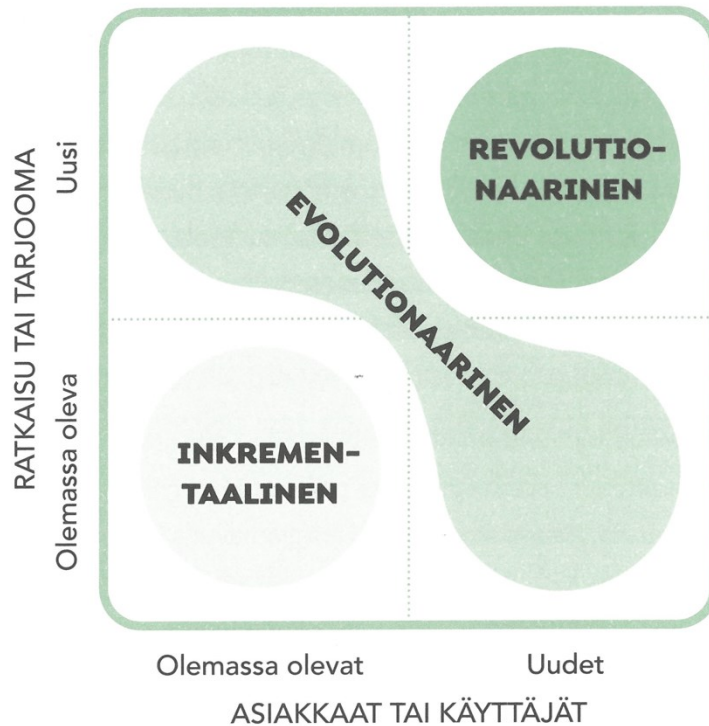
Palvelumuotoilukäsitteen taustalla ovat Koiviston ym. (2021, 35) mukaan IDEO-muotoilutoimiston David M. Kelleryn ja Tim Brownin ja Toronton yliopiston professori Roger Martinin lanseeraama muotoiluajattelu (design thinking). Muotoiluajattelua voidaan hyödyntää laajasti ongelmien ratkaisussa eikä sen käyttömahdollisuuksissa rajoituta pelkästään esimerkiksi tuotteiden visuaalisen ilmeen tai palveluiden käytettävyyden parantamiseen (Clarke 2020, 3).

Koiviston ym. (2021, 36–41) mukaan muotoiluajattelun keinoin halutaan sujuvoittaa ihmisten elämää. Myös palvelumuotoilu perustuu muotoiluajattelun periaatteisiin, jotka löytyvät kuvasta kaksi. Seuraavaksi näihin periaatteisiin tutustutaan lyhyesti tarkemmin osittain palvelumuotoilun rinnalla.

Kuva 2. Muotoiluajattelun periaatteet (Koivisto ym. 2021, 36)

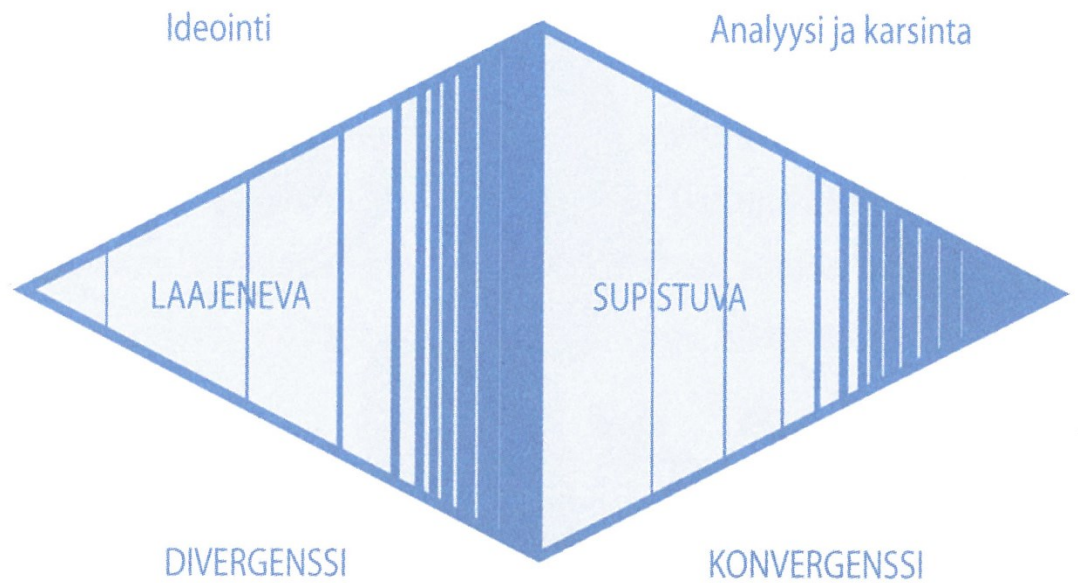
1. Empaattisella, ihmislähtoisellä lähestymistavalla ongelmanratkaisussa haasteita ja ongelmia tarkastellaan asiakkaiden näkökulmasta (Clarke 2020, 8).
2. Muotoiluajattelussa ongelmanratkaisuun lähdetään tunnistamaan aluksi yksilöiden ongelmien juurisyitä, ja tämän jälkeen voidaan helpommin suunnata etsimään ratkaisuja (Koivisto ym. 2021, 37).
3. Kun selvitetään ihmisten haasteita, muotoiluajattelun keinoin voidaan haastaa esimerkiksi olemassa olevia käytäntöjä ja kartoittaa tunnistamattomia asiakatarpeita. Inkrementaalisten muutosten, jossa pyritään parantamaan nykyistä ratkaisua, sijaan on mahdollista saavuttaa kokonaisvaltaisia, revoluutionaalisia muutoksia, joissa pyrkimyksenä ovat täysin uudenlaisten ratkaisut (Koivisto ym. 2020, 37–38, 63). Kuva kolme tarjoaa Koiviston ym. (2021, 62) luoman nelikentän palvelumuotoilun menetelmin tavoitellusta innovaatiotyypeistä. Palvelumuotoilu on käyttäjien tarpeet ja odotukset yhdistävää konkreettista toimintaa, jossa palveluntuottajan tavoitteista kehitetään toimivia palveluita (Tuulaniemi 2011, 25).

Kuva 3. Nelikenttä palvelumuotoilun hyödyntämisellä tavoitellusta innovaatiotyypistä (Koivisto ym. 2021, 62)

4. Iteratiivinen kehittäminen tarkoittaa sitä, että ongelmaan kehitetään nopeasti ensimmäinen ratkaisoversio, jonka jälkeen ratkaisua työstetään niin pitkään, kunnes toimiva ratkaisu ongelmaan on löydetty. (Tuulaniemi 2011, 112.) Iteratiivisessa kehittämisessä voidaan palata joustavasti aikaisempiin vaiheisiin vapaammin kuin lineaarisesti etenevissä malleissa (Koivisto ym. 2020, 27–38).

5. Koiviston ja kumppaneiden (2021, 39–40) mukaan analyyttiseen päättelyyn ja arviointiin perustuvassa konvergentissa (supistuva) ajattelumallissa pyritään löytämään oikeita vastauksia, kun taas divergentissä (laajeneva) ajattelutavassa ongelmiin suhtaudutaan innovatiivisesti uusia ideoita ja vaihtoehtoja luoden. Muotoiluajattelussa divergentissä vaiheessa syntyy paljon ideoita ja vaihtoehtoja, joista sitten konvergenttivaiheessa lähdetään tunnistamaan parhaita ratkaisuvaihtoehtoja. Konvergentti ja divergentti ajattelu on havainnollistettu kuvan neljä avulla.

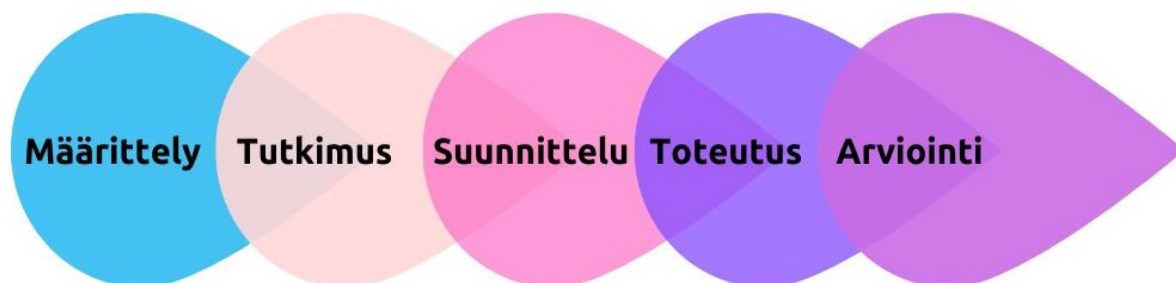
Kuva 4. Divergentti ja konvergentti ajattelu ongelmanratkaisun lähestymistapoina (Tuulaniemi 2021, 113)

6. Kehittämisen epäonnistumisen mahdollisuutta halutaan vähentää testamalla ja luomalla erilaisia prototyypppejä, joiden avulla havainnollistetaan ideaa tai palvelua (Koivisto ym. 2020, 40).

7. Yhteiskehittämisessä ratkaisuja kehitetään sellaisten ihmisten ja tahojen kanssa, joihin kehittäminen vaikuttaa. Kehittäminen ei siis tapahdu pelkästään asiantuntijalähtöisesti kuulematta esimerkiksi asiakkaita. Yhteiskehittämisen avulla asianosaiset voidaan sitouttaa tuleviin muutoksiin. (Koivisto ym. 2020, 40–41.) Palvelumuotoilun keskeisenä tavoitteena on osallistaa prosessiin palvelussa mukana olevat osapuolet eli ihmiset (Tuulaniemi 2011, 24–66). Parhaat tulokset saavutetaan silloin kun yhteistoimintaan sitoudutaan jo palvelun suunnitteluvaiheessa tai tarve tai idea kehittämiseen on syntynyt palvelun kohderyhmältä itseltään.

8. Muotoiluajattelussa suositaan monialaista työskentelytapaa, jolloin on mahdollista saavuttaa Koiviston ym. (2020, 41) mukaan luovia ratkaisuja hyvinkin haastaviin ja moniulotteisiin haasteisiin. Tuulaniemi (2011, 24–66, 281) puolestaan kertoo, että palvelumuotoilullisin menetelmin on mahdollista vaikkapa havaita palveluiden mahdollisuuksia, innovoida tai kehittää olemassa olevia

palveluita. Mielestämme palvelumuotoilu soveltuu käytettäväksi kunnissa hyvinvoinnin edistämiseen ja palveluiden kehittämiseen, ja sitä voitaisiin hyödyntää eri toimialoilla nykyistä laajemmin.

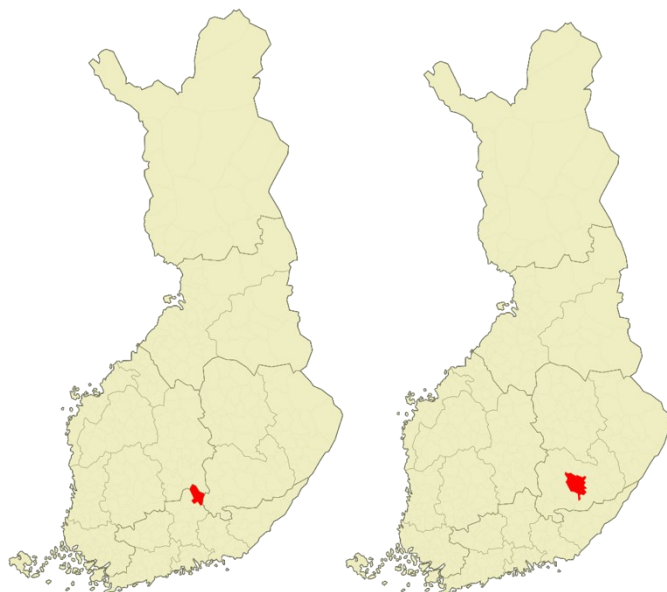

Kuva 5. Palvelumuotoiluprosessi (Tuulaniemi 2021, 128)

Tuulaniemen (2021, 126–128) mukaan palvelumuotoiluprosessi noudattelee luovan ongelmanratkaisun periaatteita ja siinä edetään vaiheittaisesti, kuvan viisi tavoin havainnollistettuna, ongelman määrittelystä palveluiden arviointiin. Taloudelliset ja ajalliset resurssit määrittelevät prosessin laajuuden ja toteutuksen. Prosessimallit auttavat saavuttamaan kehittämistyölle asetetut tavoitteet. Kehitystyössämme olemme soveltaneet Tuulaniemen (2021) tapaa mallintaa kehitysprosessia.

3 TOIMINTAYMPÄRISTÖT

Kulttuurikasvatussuunnitelmien kehittämistyön toimintaympäristöjä ovat, kuvasta kuusi rinnakkain löytyvät, Hartolan ja Juvan kunnat. 2621 asukkaan Hartola sijaitsee Päijät-Hämeen maakunnassa. Juvalla asukkaita on 5892, ja sen maantieteellinen sijainti on Etelä-Savon maakunnassa. Asukasluvut perustuvat tilastokeskuksen 31.12.2021 tilanteeseen. (Tilastokeskus s.a.)

Kuva 6. Kuntien sijainnit kartalla: Hartola vasemmalla ja Juva oikealla (Wikipedia 2022)

Suomen perustuslain ja yhdenvertaisuuslain (1325/2014) mukaan ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan henkilöön liittyvän syyn perusteella. Laki naisten ja miesten tasa-arvosta (8.8.1986/609) velvoittaa huolehtimaan siitä, että ihmisillä on sukupuoleen katsomatta samat mahdollisuudet koulutukseen. Opetus- ja kulttuuriministeriö (2014b, 49) on turvaamassa kaikille yhdenvertaisia toimintamahdollisuuksia taiteen ja kulttuurin tekijöinä. Osallisuutta korostavan ja yhdenvertaisen yhteiskunnan taide- ja kulttuuripalveluineen on oltava saavutettavia ja monimuotoisuuden huomioon otavia. Kulttuurikasvatussuunnitelmien kehittämisellä tavoitellaan tässä työssä saavutettavuuden lisäämistä sekä yhdenvertaisuuden että yksilöiden ja yhteisöiden hyvinvoinnin edistämistä.

Kulttuurikasvatussuunnitelmien toimintaympäristö on mallinnettu kuvan seitsemän avulla. Kuntien toimintaa ohjaa laajasti lainsäädäntö. Kaiken kunnissa tapahtuvan toiminnan taustalla on kuntalaki (10.4.2015/410). Esi- ja perusopetuksen järjestäminen perustuu esi- ja perusopetuksen opetussuunnitelmien toteuttamiselle, kulttuuripalveluiden toiminnan taustalla vaikuttaa laki kuntien kulttuuritoiminnasta (166/2019), ja kirjastotoimintaa ohjaa laki yleisistä kirjastoista (29.12.2016/1492).

Kuva 7. Toimintaympäristöt

Tämän kehitystyön kontekstista tarkasteltuna esi- ja perusopetus, kulttuuripalvelut ja kirjastopalvelut muodostavat yhdessä sivistyspalvelut. Hartolassa sivistyspalveluita hallinnoi sivistys- ja hyvinvointilautakunta ja Juvalla sivistyslautakunta.

Silloin kun kulttuurihyvinvointitoiminnan vastuut on määritelty, toiminta kirjattu strategioihin, toimintasuunnitelmiin ja talousarvioihin toiminta tulee huomioitua myös taloussuunnitelmissa (Houni ym. 2020, 209). Mielestämme kulttuurihyvinvointitoiminnan näkyminen asiakirjoissa on mahdollistamassa konkreettisia toimenpiteitä, jotka näkyvät yhteisöjen ja yksilöiden arjessa.

3.1 Sivistyspalvelut

Tulevaisuuden kunta on sivistyskunta, sillä sivistyksellä on olennainen merkitys ihmisen sekä yhteiskunnan tasapainoiselle ja kestäväälle kehitykselle sekä yhteiskuntarauhalle. Varhaiskasvatus, koulutuspalvelut sekä kirjasto-, liikunta-, nuoriso- ja kulttuuripalvelut ovat sivistyskunnan ydintehtäviä. Sivistys antaa

välineitä ja sisältöjä elämän eri vaiheissa. Sivistystehtävien lisäksi kuntien sivistyspalvelut edistävät kuntalaisten hyvinvointia ja osallisuutta, kaventavat eriarvoisuutta ja luovat mahdollisuuksia. (Kuntaliitto 2019, 3.) Yhteisöllisyyden, osallisuuden ja tasa-arvon edistämistä kunnat voivat edistää aktiivisesti käyttäen erilaisia osallisuuskanavia ja toimintamalleja. Saavutettavuus on tärkeä huomioida kaikessa toiminnassa. Osallisuus monipuolistuu, ja edellyttää päätöksenteolta uudistumista ja avoimuutta. Osallistuvaan ja aktiiviseen vaikuttamiseen luodaan mahdollisuuksia jo varhaiskasvatuksessa, koulussa ja nuorisotyössä demokratiakasvatuksella. (Kuntaliitto 2019, 8–9.)

Mielestämme kunnan sivistyspalveluiden sisällä on mahdollista luoda ennaltaehkäisevää yhteistyötä vaikkapa kulttuurikasvatussuunnitelmien avulla. Sivistyspalvelut toimivat työmme kehitysalustoina. Kulttuurikasvatussuunnitelmat tukevat sivistyspalveluiden perustehtäviä, sillä niiden kautta lapsille ja nuorille tarjoutuu mahdollisuuksia päästä esi- ja perusopetuspolkunsa aikana tasa-arvoisesti ja suunnitelmallisesti kokemaan laajasti eri kulttuurin- ja taiteenmuotoja.

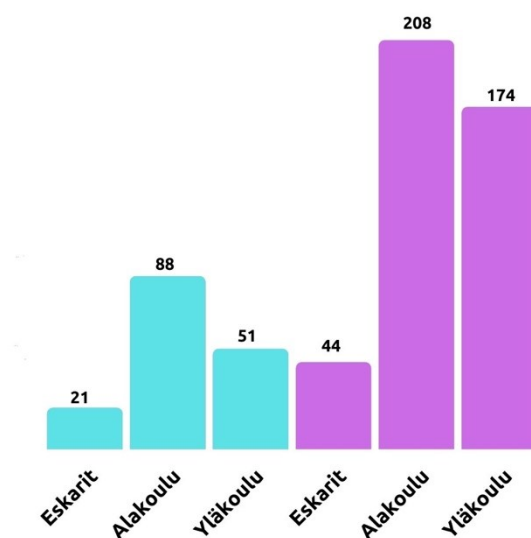
Sivistyspalvelut luovat kulttuurikasvatussuunnitelmien toimintaedellytykset ja lasten- ja nuorten oppimisympäristöt. Ruismäen ym. (2022, 89) mukaan sellainen oppimisympäristö, jossa lapsilla on yhtäläiset mahdollisuudet monipuolisiin taiteellisiin ja taidollisiin kokemuksiin, tarjoaa hedelmälliset olosuhteet luovuudelle ja lapsen oma-aloitteiselle taiteelliselle toiminnalle. Taiteellinen toiminta edistää lapsen mielikuvitusta, itseluottamusta ja minäpystyvyyden tunnetta mutta myös fyysisten, sosiaalisten, kognitiivisten ja emotionaalisten vahvuuksien ja taitojen kehittymistä - siis hyvää elämää ja sen hallintaa.

Esi- ja perusopetuksen opetussuunnitelmissa korostetaan uudenlaisten oppimisympäristöjen merkitystä. Kasvatustyössä hyödynnetään suunnitelmallisesti eri työtapoja ja oppimisympäristöjä ja työskentelyä pyritään säännöllisesti vieämään ulos luokkahuoneesta. Uusien oppimisympäristöjen tulee tarjota mahdollisuuksia luoviin ratkaisuihin, oppilaat oppivat uusia tietoja ja taitoja myös koulun ulkopuolella tarkastellen asioita eri näkökulmista. Kirjastot, liikunta-, taide- ja luontokeskukset, museot ja monet muut yhteistyötahot tarjoavat monimuotoisia oppimisympäristöjä. (Opetushallitus 2014, 18, 29.) Teknologian

kehittyessä koulun arjessa näkyvät entistä vahvemmin myös pelit ja muut virtuaaliset ympäristöt. Eri oppiaineiden ominaispiirteet, laaja-alaisen oppimisen edistäminen ja erilaisten oppimisympäristöjen monipuolinen hyödyntäminen otetaan huomioon työtapojen valinnassa. (Opetushallitus 2022.) Järvilehdon (2014, 175) mukaan erilaisista ympäristöistä on hyötyä eri tavoin ajatteleville ja oppiville lapsille. Tehokkain ympäristö luovaan ajatteluun ja uusien ideoiden luomiseen on värikäs ja monipuolinen.

3.2 Kuntien esi- ja perusopetus

Kulttuurikasvatussuunnitelmat toimivat opetussuunnitelmia täydentävänä mahdollisuutena, ja niiden on tarkoitus tukea opetusta. Jotta ymmärtäisimme miten kulttuurikasvatussuunnitelmat toimivat käytännössä, on hyvä tutustua tarkemmin esi- ja perusopetuksen taustoihin kuntien osalta. Kuvan kahdeksan mukaisesti, Hartolan ja Juvan esi- ja perusopetuksen piirissä on yhteensä 668 lasta ja nuorta.

Kuva 8. Kulttuurikasvatussuunnitelmilla tavoitettavat lapset ja nuoret (turkoosi = Hartola, violetti = Juva)

Hartolassa, kuten monessa muussakin kunnassa, on ollut aikaisemmin useita kyläkouluja. Kouluverkoston supistuttua ala- ja yläkoulut olivat pitkään erillään, mutta nykyisin yhtenäiskoulussa opiskelevat kaikki kunnan oppivelvolliset luokka-asteilla 1–9. Eskari toteutuu erillään varhaiskasvatussyksikön yhtey-

dessä. Hartolassa on viime vuosina panostettu koulun oppimisympäristön toimivuuden kehittämiseen: monitoimiareena KunkkuAreena otettiin käyttöön vuonna 2015 ja yhtenäiskoulun lisäosa syksyllä 2021.

Juvalla perusopetusta järjestetään Hatsolan koulussa (kolme yhdistelmäluokkaa), Paatelan koulussa (kolme yhdistelmäluokkaa) ja Juvan yhtenäiskoulussa (alakoulussa 13 luokkaa, yläkoulussa 13 luokkaa). Esiopetus on alakoulujen yhteydessä.

Juvalla paranivat lasten ja nuorten kasvamis- ja oppimisympäristöt huomattavasti, kun Martti Talvela -kampus otettiin käyttöön 7.1.2021. Kampuksella on tilat varhaiskasvatukselle, yhtenäiskoululle ja lukiolle ja sieltä löytyvät auditorio ja liikuntahalli. Yhtenäiskoulu on kehittänyt uusia toimintatapoja ja uudenlaista tiimityöskentelyä. Kulttuurikasvatussuunnitelman suunnitteilla ololla ja jäseny-neemmällä yhteistyöllä oli merkityksensä siihen, että lukukulttuuritiimi eli lukemisen ja kulttuurikasvatuksen edistäminen sai yhtenäiskoululle oman tiiminsä muiden tiimien joukkoon. Tiimit muodostuivat yhtenäiskoulun eri-ikäluokkien opettajista.

Uudet perusopetuksen opetussuunnitelmat on otettu käyttöön porrastetusti vuosina 2016–2018. Perusopetus edistää oppilaiden hyvinvointia, demokratiaa ja aktiivista toimijuutta kansalaisyhteiskunnassa. Jokainen oppilas on ainutlaatuinen ja arvokas juuri sellaisena kuin on. (Opetushallitus 2014, 3–16.)

3.3 Kuntien kulttuuripalvelut

Kunnan tehtävänä on järjestää kulttuuripalveluita, ja kuntienkulttuuritoimintalaissa (166/2019) määritellään se, miten kulttuuritoimintaa tulisi järjestää taaten kansalaisten yhdenvertaiset mahdollisuudet kulttuuriosallisuuteen. Lain ohjaamat tehtävät ovat laajoja ja kulttuuripalveluiden toteutus vaihtelee paljon, sillä kunnat voivat päättää kulttuuriin käytettävistä resursseista ja toiminnan laajuudesta. Nämä kulttuuritoimintaan liittyvät kuntien tehtävät löytyvät kuvasta yhdeksän. Kulttuuripolitiikan tutkimuskeskus Cuporen selvityksen mukaan kulttuurin merkitys osana kuntien tehtäviä korostuu entisestään sosiaali-

ja terveydenhuollon siirtyessä uusille hyvinvointialueille, sillä sivistyspalveluista, kulttuuri mukaan lukien, tulee kuntien suurimpia toimialoja. (Ruusuvirta & Renko 2022, 8.)

Hartolan ja Juvan kunnat tarjoavat monipuolisia kulttuuripalveluita, jotka vahvistavat yhteenkuuluvuuden tunnetta sekä paikallista identiteettiä. Rikas paikallinen kulttuuri luo edellytyksiä hyvinvoinnin kokemuksellisuudelle lisäten yhteisöllisyyttä ja kunnan veto- ja pitovoimaa.

KUNNAN TEHTÄVÄNÄ ON JÄRJESTÄÄ KULTTUURITOIMINTAA

Kuva 9. Laki kuntien kulttuuritoiminnasta (166/2019 §3): kunnan tehtävät

Juvalla kulttuuripalveluiden tehtäviin kuuluu esimerkiksi kunnan tapahtumien koordinointi ja järjestäminen, yhteistyön tekeminen, Juvan museon ja Pattoin perintötalon toiminnasta vastaaminen ja kehittäminen. Juvan kunta maksaa Lasten kulttuurikeskus Versolle kuntaosuutta ja yhtenä painopistealueena kunnassa on lasten kulttuuritoiminnan edistäminen. Kulttuuriasioista vastaavan kirjasto- ja kulttuurikoordinaattorin toimenkuvaan kulttuurin osuudeksi on määriteltä 60 %.

Hartolan kulttuuripalveluiden toiminta on hyvin pitkälti samanlaista kuin Juvalla. Erilaisten tapahtumien ja toiminnan osalta kulttuuripalveluiden tehtävänä on toimia toteuttajana, mahdollistajana ja yhteistyökumppanina. Tapahtumia ja

toimintaa on eri-ikäisille tarjolla ympäri vuoden. Nykyaikaisen kesänäyttely Taidesalonki Talvion kuratointi- ja järjestelytyöt on kulttuuripalveluiden mittavin työkenttä. Kulttuuriasioista vastaavan vapaa-aikapääällikön toimenkuvasta kulttuurin osuus on 40 %.

3.4 Kirjastopalvelut

Kirjastoilla on monia jo käytössä olevia tapoja toimia yhteistyössä esi- ja perusopetuksen kanssa ja edistää lukemista sekä tarjota ohjausta ja tukea tiedonhankintaan. Kulttuurikasvatussuunnitelmia luotaessa on syytä muistaa kirjastojen potentiaalinen mahdollisuus tarjota monipuolisesti erilaisia sisältöjä toteutuksiin. Laki yleisistä kirjastoista (29.12.2016/1492) määrittää kunnan tehtäväksi kirjastotoiminnan järjestämisen. Kirjaston asema peruspalveluna perustuu toiminnan monipuolisuuteen, maksuttomuuteen ja tilojen vapaaseen käyttöön. Ylläpitämällä kunnallisia kirjastoja ja kehittämällä niiden toimintaa tuetaan kuntalaisten sivistyksellisiä perusoikeuksia antamalla kaikille mahdollisuus päästä tiedon lähteille. (Kuntaliitto 2016, 7–8.)

Lukutaidon eriytymistä tapahtuu jo perusopetuksen aikana. Heikosti lukevien määrä on erityisesti nuorten keskuudessa lisääntynyt, joten tarvitaan konkreettisia toimenpiteitä suunnan kääntämiseksi niin kansallisesti, alueellisesti kuin paikallisestikin. Lukutaitostrategian visiossa – Suomi maailman monilukutaitoisin maa 2030 – tavoitellaan yhteiskuntaa, jossa lukutaidon merkitys tunnustetaan laajasti kaikilla aloilla ja jokainen saa tukea ja vahvistusta omalle lukutaidolleen läpi elämän. Monimuotoinen kielellinen ja kulttuurinen ympäristö sekä vahva monilukutaito ovat hyvinvoinnin perusta, ja ne luovat kykyä toimia nyky-yhteiskunnassa ja ehkäisevät syrjäytymistä. Lukutaitoon ovat yhteydessä niin yksilölliset tekijät kuin yhteiskunnalliset ilmiöt ja megatrendit. Yksilötasolla lukutaitoon ovat yhteydessä muun muassa identiteetti, arvot, kotitausta, kognitiiviset taidot, kulttuuri, oppimisvaikeudet, toimintarajoitteet, vapaa-aajan lukeminen, koulutus, ikä, motivaatio ja asenne oppimiseen. (Lukutaitostrategia 2021, 6–18.)

Suomessa on myös edelleen paljon nuoria, jotka haluavat lukea ja toisaalta potentiaalisia lukijoita, jotka eivät ole vielä tarttuneet kirjaan. Heille on tärkeää

tarjota sisältöjä, ja heidät kannattaa tavoittaa. Kirjastojen ja koulujen yhteistyö on tärkeää, sillä jotkut saattavat myös innostua kirjoista vasta siinä vaiheessa, kun heille vinkataan sopivaa teosta. Kirjan lukeminen on joskus pienestä kiinni. Usein nuoret mainitsevat lukemattomuuden syyksi sen, etteivät löydä itselleen sopivaa luettavaa. (Lukukeskus 2022.) Kirjastojen perustehtävään kuuluu kaiken ikäisten lukemiseen innostaminen, kirjojen ja muiden aineistojen esittelemien ja innostavasti esille laitto. Lapsille ja nuorille suunnatut erilaiset lukudiplomit, kampanjat, tapahtumat ja kirjailijavierailut innostavat myös lukemaan.

3.5 Lastenkulttuurikeskukset

Suomen lastenkulttuurikeskusten liiton ja sen jäsenkeskusten päätehtävänä on luoda saavutettavaa taidekasvatusta mahdollisimman monen lapsen ja nuoren arkeen sekä lisätä lasten hyvinvointia taiteen ja kulttuurin keinoin. Lastenkulttuurikeskukset vaikuttavat siihen, että kaikille lapsille ja nuorille olisi tarjolla laadukkaita, kohtuuhintaisia ja mieluisia taide- ja kulttuuritoimintoja sekä mahdollisuuksia kokeilla myös erilaisia taide- ja kulttuuriharrastuksia. Suomen lastenkulttuurikeskukset tekevät yhteistyötä valtakunnallisesti esimerkiksi kierrättäen näyttelyitä ja taidetyöpajoja, tekemällä esitysten ja menetelmien vaihtoa sekä tuottamalla yhteishankkeita. (Suomen lastenkulttuurikeskustenliitto s.a.)

Lastenkulttuurikeskukset toimivat alueillaan läheisessä yhteistyössä kuntien eri hallinnonalojen kuten kulttuuripalveluiden, varhaiskasvatuksen ja koulujen kanssa. (Suomen lastenkulttuurikeskustenliitto s.a.) Kulttuurikasvatussuunnitelmien toteutuksessa lastenkulttuurikeskukset ovat tärkeässä roolissa niin Hartolassa kuin Juvallakin. Kuntien omarahoitusosuuksien lisäksi lastenkulttuurikeskusten toimintaa tukee Opetus- ja kulttuuriministeriö.

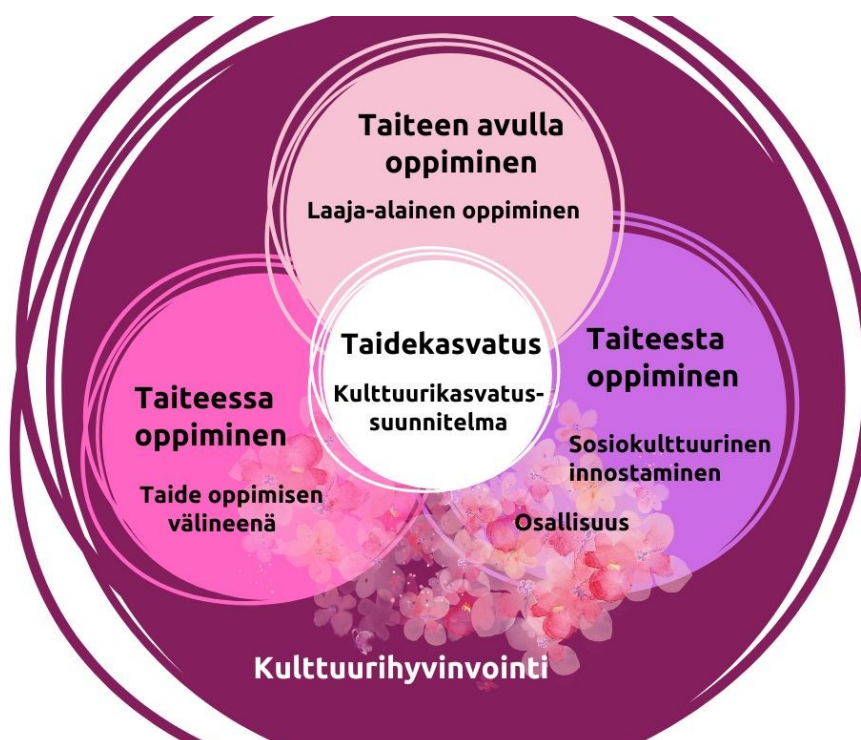
Päijät-Hämeen kuntien alueella toimiva Lastenkulttuurikeskus Efekti tarjoaa kulttuurivierailuja päiväkoteihin ja kouluihin. Lahden kaupungin koordinoiman Lastenkulttuurikeskus Efektin toimintaa hallinnoidaan seudullisella ohjausryhmällä, jossa myös Hartolalla on edustajansa. Toiminnan tavoitteena on tukea

päiväkotien ja koulujen taide- ja kulttuurikasvatusta mahdollistaen kulttuurivierailujen toteutuminen.

Lasten kulttuurikeskus Verso on Etelä- ja Keski-Savon kuntien muodostama verkostomuotoinen lastenkulttuurikeskus, joka on hallinnollisesti Varkauden kaupungin alaisuudessa. Seudullinen ohjausryhmä hallinnoi myös Lastenkulttuurikeskus Verson toimintaa. Juvalla Verso toteuttaa erilaisia lastenkulttuuripalveluita, työpajoja ja esityksiä. Lisäksi yhteistyömuotoina on hanketyö sekä osittain myös opetus- ja kulttuuriministeriön Harrastamisen Suomen mallin kulttuurisisältöjen toteutus.

4 KESKEISET KÄSITTEET JA TEOREETTINEN VIITEKEHYS

Tässä kappaleessa perehdytään kehitystyön keskeisiin käsitteisiin ja kuvassa kymmenen olevan viitekehysten muodostumiseen kulttuurikasvatussuunnitelmien kontekstissa.

Kuva 10. Teoreettinen viitekehys

Tämän kehitystyön keskeisenä käsitteenä on taidekasvatus (art education), jonka toteuttamisen rakenteena toimii esi- ja perusopetuksen opetussuunnitel-

mien rinnalla kulttuurikasvatussuunnitelma (cultural education plan). Taidekasvatuksen ulottuvuuksina ovat kehitystyössämme taiteessa oppiminen (learning in the arts), taiteesta oppiminen (learning about the arts) ja taiteen avulla oppiminen (learning through the arts). Alakäsitteenä on kulttuurihyvinvointi (cultural wellbeing), jota on mahdollista taidekasvatuksen ja kulttuurikasvatussuunnitelman avulla lisätä lapsille ja nuorille.

Kehittämistyö tapahtuu kulttuurikasvatuksen ja oppimisen formaalissa viitekehysessä, jonka yhteistyöllä syntyy kulttuurihyvinvointia esi- ja perusopetuksessa tukeva rakenne. Teoreettinen viitekehys rakentuu kulttuurikasvatuksen, sosiokulttuurisen innostamisen teorian (Kurki 2000) ja opetussuunnitelman perusteiden (2014) määrittelemän laaja-alaisen oppimisen ympärille. Kulttuurikasvatussuunnitelmailmiön tuoreudesta johtuen suoria aiheeseen liittyviä tutkimuksia ja tieteellisiä aineistoja on ollut vielä suhteellisen vähän saatavissa. Vilkan ja Airaksisen (2004, 73) ajatuksia mukaillen voitaneen todeta, että kulttuurikasvatussuunnitelmien osalta tietopohjaa ollaan vasta rakentamassa ja toisaalta tällä kehitystyöllä voisi olettaa vastaisuudessa olevan merkitystä tuon tietopohjan luomisessa.

4.1 Kulttuurihyvinvointi

Vilka (2015, 35) kuvaa käsitteiden monimerkityksellisyyttä ja sitä, että esimerkiksi hyvinvointikäsitettä voidaan lähestyä hyvinkin erilaisista konteksteista käsin. Hyvinvoinnissa tarkastelun painopisteenä voivat siis olla esimerkiksi elinolot, koettu terveys, asiakastyön käytännöt, taloudellinen hyvinvointi, hyvä elämä, hyvinvointia yleisesti edistävät asiat tai yhteisöhyvinvointi.

Viime vuosikymmenen aikana taiteen ja kulttuurin vaikutukset hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen on alettu tunnistaa ja suomenkieliseksi kattokäsitteeksi on vakiintunut kulttuurihyvinvointi. Terminä *kulttuurihyvinvointi* viittaa yksilöllisesti ja yhteisöllisesti jaettuun ymmärrykseen siitä, että kulttuuri ja taide lisäävät hyvinvointia ja ovat yhteydessä terveyteen. (Houni ym. 2020, 17.)

Hyvinvointityötä (ml. kulttuurihyvinvointi) on viime vuosien aikana edistänyt valtakunnallisesti myös poliittinen tahtotila. Kulttuurihyvinvointia edistävää

työtä on tehty opetusministeriön ja sosiaali- ja terveysministeriön asiantuntija-työryhmien toimesta. (Houni 2021, 7.) Vuonna 2019 voimaan tullut laki kuntien kulttuuritoiminnasta vahvisti tulevaisuuden työtä kohdistamalla sen kuntien toimeenpantavaksi. Kulttuurihyvinvoinnin toteutumisen kannalta oleellista on, että kunnissa on tietoa taiteen ja kulttuurin vaikutuksista hyvinvointiin sekä erilaisia toimintamalleja taide- ja kulttuuritoiminnan järjestämiseksi. Houni (2021, 16) on kertonut tavoitteellisen kulttuurihyvinvoinnin lähtökohdista (kuva 11). Listauksen avulla on mahdollista hahmottaa esimerkiksi sitä, minkälaista toimintaa voidaan pitää kulttuurihyvinvointia edistävänä.

TAVOITTEELLISEN KULTTUURIHYVINVOINNIN LÄHTÖKOHTIA

Kuva 11. Tavoitteellisen kulttuurihyvinvoinnin lähtökohtia Hounia (2021, 16) mukaillen

Kulttuurihyvinvoinnin käsitteen merkitys ei ole vielä riittävän selkeä, joten asiaan tulee kiinnittää vastaisuudessa huomiota ja suunnitella keinoja kulttuurihyvinvointiin liittyvän tiedon vahvistamiseksi ja eteenpäin viemiseksi. On tärkeää, että yhteinen ymmärrys syntyy monialaisena yhteistyönä eli esimerkiksi soten ja kulttuurin välillä. (Houni 2021, 71.)

Hounin (2021, 71) mukaan kulttuurihyvinvoinnin visioissa voidaan tulevaisuudessa nähdä taidetoiminnan olevan yksi sosiaalisesti kestävä yhteiskunnan rakentajista, etenkin kun puhutaan hyvinvointi- ja terveyserojen kaventami-

sesta ja heikoimmassa asemassa olevien tilanteen parantamisesta. Painopiste on ongelmien ehkäisyssä ja hyvinvoinnin aktiivisessa edistämisessä ja siksi on välttämätöntä, että terveysvaikutukset otetaan huomioon kaikessa päätöksenteossa, myös kulttuuritoimen suunnittelussa ja toteutuksessa.

Korhosen (2022, 305) mukaan kulttuuri voidaan määritellä monilla tavoilla ja erilaisista lähtökohdista käsin. Kulttuuri on perinteisimmillään kaikkea sitä, mitä ihmiset tekevät. Lasten ja nuorten osalta on erotettavissa heidän itsensä toteuttama kulttuuri ja toisaalla ovat aikuisten lapsille ja nuorille toteuttamat kulttuuripalvelut.

Luovuus edistää hyvinvointia, ja hyvinvointi puolestaan vauhdittaa luovuutta. Taidelähtöisten menetelmien (musiikin, musisoinnin ja laulun, runojen, kirjoittamisen, korttien, kuvien, tanssin ja liikkeen sekä käsin tekemisen) kautta voi tehdä näkyväksi tunteita, kokemuksia, ajatuksia ja muistoja. Siveltimellä tai valokuvalla saa kuvattua myös sisäisiä solmuja, joille ei muuten löydy sanoja. Luonnosta saattaa löytyä symboliksi esine kuvaamaan fyysisiä tunteita, joita ei osaa selittää. Luova toiminta auttaa ottamaan etäisyyttä arkeen, jolloin asiakkaalla on mahdollisuus löytää uusia tapoja ymmärtää ja muotoilla elämäntarinaansa ja kokemuksiaan. (Juhola & Aschan 2021.)

4.2 Taidekasvatus

Lastenkulttuurikeskus Verson kulttuurikasvatussuunnitelmien tuottajan, Julia Vatasen (2022) kanssa käymämme keskustelun perusteella on todettu, että kulttuurikasvatussuunnitelmien kautta lapset ja nuoret on mahdollista altistaa monipuolisesti taiteelle ja kulttuurille. Heidän koettavakseen on mahdollista tuoda myös sellaisia kulttuurisisältöjä, joita he tai heidän opettajansa eivät välttämättä osaa itse toivoa. Esimerkiksi eskareiden kanssa kaikkein ilmeisin vierailukohde ei välttämättä ole taidemuseo tai kasiluokkalaisia ei välttämättä nähdä potentiaalisimpana yleisönä oopperassa, mutta kulttuurikasvatussuunnitelmat mahdollistavat tällaiset kokemukset.

Valtioneuvoston koulutuspoliittisen selonteon (2021, 51) mukaan taide- ja kulttuurikasvatus, taide- ja taitoaineiden opetus perustuvat siihen, että esteettinen

hahmotus ja luova ilmaisu ovat olennainen osa ihmisyyttä. Taide ja kulttuuri ovat merkittäviä myös kehittyvässä tieto- ja osaamisyhteiskunnassa.

Taidekasvatuksella on esi- ja perusopetuksessa laajat käyttö- ja soveltamismahdollisuudet. Lisäksi sen suotuisista vaikutuksista oppimiseen, hyvinvointiin ja sosiaalisten taitojen kehittymiseen on vahvaa empiiristä näyttöä. (Houni ym. 2020, 117.) Ruismäen ym. (2022, 96) mukaan taidekokemusten jakaminen on lapsille ja nuorille opettavaista, vaikka taidekasvatuksen vaikutusta he eivät välttämättä pysty verbalisoimaan. Taidekasvatuksen tarjoamiin kokemuksiin liittyy tekijän oma toiminta ja kokemus niin olennaisesti, ettei elämysten merkitys välttämättä välity ulkopuolisille kerrottaessa. Bardyn ym. (2007, 277–278) mukaan taiteellinen toiminta tarjoaa mahdollisuuden aikuisten ja lasten välisiin tasavertaisiin kohtaamisiin, jossa ei ole merkityksellistä tietäkö tai osaako aikuinen paremmin asioita kuin lapsi.

Tarr ja Thomas ovat määritelleet taidekasvatuksen ulottuvuuksiksi taiteessa oppimisen (learning in the arts), taiteesta oppimisen (learning about the arts) ja taiteen avulla oppimisen (learning through the arts). Inkeri Ruokosen (2022, 24–25) mukaan edellä mainitut ulottuvuudet liittyvät taiteessa oppimisen osalta taiteelliseen ilmaisuun ja sen muotoihin. Taiteesta oppimista on mahdollista tapahtua vaikkapa vieraillemalla taidelaitoksissa, taidenäyttelyissä tai kirjastoissa. Taiteen avulla oppimisessa on kyse siitä, että taiteen avulla voidaan toteuttaa laaja-alaisen oppimisen tavoitteiden saavuttamisesta, ja usein taiteen avulla opitaan kokonaisvaltaisesti myös muita kuin tavoitteeksi asetettuja taitoja. Kulttuurikasvatussuunnitelmien toteutuksissa tapahtuu etenkin taiteesta oppimista yhteistyössä eri toimijoiden kanssa, ja näihin sisältöihin tutustutaan tämän kehitystyön osalta tarkemmin myöhemmin.

4.2.1 Taiteessa oppiminen

Taiteessa oppiminen liittyy Ruokosen (2022, 24–25) mukaan lapsen omaan taiteelliseen ilmaisuun ja sen muotoihin. Lapselle tulee antaa aikaa ja mahdollisuuksia tutkia eri taidemuotoja ja tekniikoita sekä kokea oppimisen iloa niihin

liittyvässä ilmaisussaan. Ruismäki ym. (2022, 90) mukaan taito- ja taideaineissa tarvitaan myös aikaa olla konkreettisesti tekemisen ja kokemisen äärellä, koska taitojen oppiminen vie aikaa.

Oppimisen näkökulmasta kokonaisvaltaisessa taideoppimisessa tekemisen prosessi ja lopputulos ovat samanarvoisia. Mielikuvitus, kyvyt ja motoriset taidot kytkeytyvät toisiinsa. Keskeinen arvo taiteellisessa työskentelyssä on itse tekeminen ja oman kehon hallinta. (Räsänen 2011, 138.) Heimosen ym. (2015, 10–11) mukaan taideperustainen toiminta tapahtuu taiteen piirissä. Taidelähtöisessä toiminnassa puolestaan inspiroidutaan taiteesta ja taiteen avulla käsitellään muita aiheita. Taidelähtöistä toimintaa käyttävät myös sosiaali- ja terveydenalan ammattilaiset hoitotyössä ja kuntoutuksessa.

Ruismäki ym. (2022, 90–91) pitävät varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen keskeisenä tehtävänä sitä, että se mahdollistaa lapsille ja nuorille monenlaisia onnistumisen kokemuksia ja tarjoaa heille mahdollisuuksia olla jossakin asiassa hyviä. Onnistumisen ja hallinnan tunne luovat hyvän pohjan elämälle. Tärkeää on houkutella lapsesta esiin se, mikä on tuloillaan.

4.2.2 Taide oppimisen välineenä

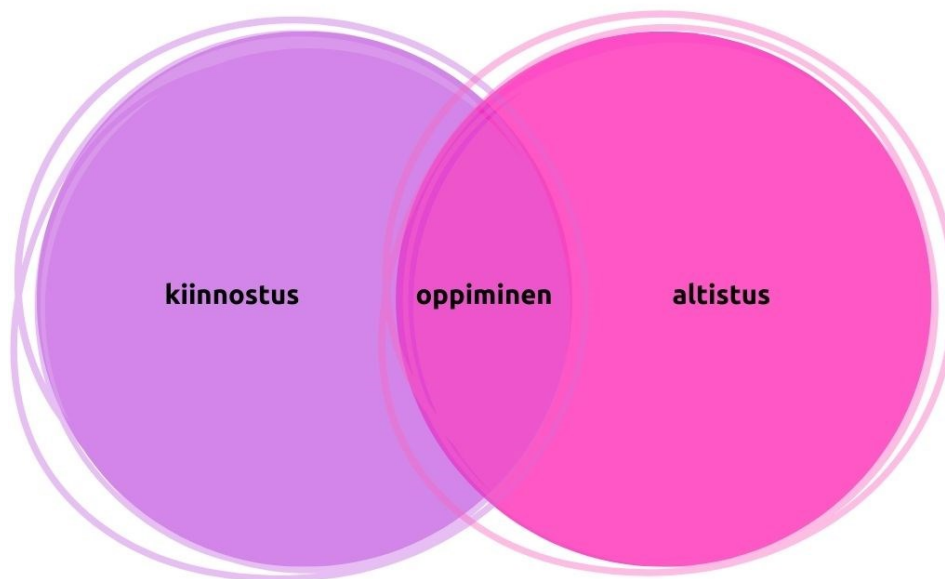
Keskeisenä vuoden 2014 opetussuunnitelmauudistuksen tavoitteena oli parantaa edellytyksiä sille, että oppilaat kokisivat opiskelun peruskoulussa mielekkääksi. Tähän vaikuttaa oppilaiden oivaltaminen opiskeltavien asioiden välisistä yhteyksistä ja siitä, että he kokevat tulevansa nähdyiksi, kuulluiksi ja pidetyiksi sekä olevansa aidosti koulutyöhönsä ja ympäristöönsä vaikuttavia yhteisön jäseniä. (Halinen & Jääskeläinen 2015, 23.) Opetussuunnitelman perusteet pohjautuvat oppilaan aktiivisena toimijana korostavaan oppimiskäsitykseen, jonka mukaan myönteiset tunnekokemukset, oppimisen ilo ja uutta luova toiminta sekä yhteistyö ja vuorovaikutus edistävät oppimista. (Opetushallitus 2014, 17.)

Linnavallin ja Huotilaisen (2022, 68–70) mukaan perustaitojen harjaantuminen ja itsetunnon vahvistaminen ovat keskeisiä taide- ja taitoaineiden opetuksen

vahvuuksia. Kehityksen tukeminen on mahdollista silloinkin, kun yksilöiden väliset kehityserot ovat suuret. Marjasen (2022, 230) mukaan eri taidealojen pedagogiikat tukevat hyvinvoinnin tavoitteita, joka nähdään suomalaisen koulutuksen erityispiirteenä.

Järvilehdon (2014, 18–20, 37) mukaan oppimista tapahtuu parhaiten silloin, kun olemme aidosti innoissamme ja laadukas oppisisältö esitellään kiinnostusta herättävässä muodossa. Tasapainoista oppimista tapahtuu flow-tilassa, jossa ihminen toimii vaivattomasti saaden aikaan asioita. Yksi tehokkaimmista tavoista oppia on jakaa tietoa muiden kanssa, siksi yhteenkuuluvuuden kokemus on merkittävä osa oppimista. Ryhmätöillä ja yhteistoiminnalla tavoitellaan oppimisen sosiaalisuutta. Se syntyy, kun yhteenkuuluvuuden kaikki puolet otetaan huomioon. Siihen kuuluu oppijan läsnäolon huomioiminen siinä sosiaalisessa ympäristössä, missä hän on, tunne siitä, että hän saa tukea muilta, sekä tunne siitä, että voi vaikuttaa toiminnan sisältöön.

Lapsen ja nuoren onnellisuuden tunteeseen sekä hyvinvointiin vaikuttaa merkittävästi sisäisen motivaation ytimessä oleva psykologisten tarpeiden tyydytyminen. Autonomian eli vapauden kokemus tarkoittaa tunnetta siitä, että omilla teoilla on mahdollista saada aikaan muutoksia. Kompetenssin eli osaamisen kokemuksella saadaan aikaiseksi asioita ja saavutetaan tavoitteita. Yhteenkuuluvuuden kokemus puolestaan on yhteydentunnetta muihin ihmisiin. Näiden tarpeiden tyydyttyessä ihminen on onnellinen, mutta se ei tarkoita sitä, että elääkseen onnellisen elämän näiden kaikki täytyy olla täytetty. Lisäksi Järvilehto tuo esille, sen että voitaisiin jopa väittää kestävän oppimisen muuttuvan lähes mahdottomaksi, mikäli näitä tarpeita ei tyydytettäisi. (Järvilehto 2014, 18, 35.)

Kuva 12. Oppiminen on altistuksen ja kiinnostuksen yhdistelmä (Järvilehto 2014, 62)

Järvilehdon (2014, 62–63) mukaan oppiminen on kiinnostuksen ja oppiainek-
selle altistuksen yhdistelmä kuvan 12 mukaisella tavalla. Innostusta tarvitaan,
jotta voidaan kiinnittää huomiota oppimisen sisältöön. Innostus puolestaan
kumpuaa tehokkaimmin sisäisestä motivaatiosta, flow-tilasta ja intohimosta.
Sisältöön sitoutuminen syntyy parhaiten intohimosta aiheeseen, niihin asioi-
hin, joista olemme innostuneita. Koulutusjärjestelmissä tulisikin sinnikkyyttä
enemmän ruokkia innostusta ja intohimoa. Innostusta on helpompaa ruokkia
silloin, kun tiedetään mihin lapset ja nuoret suhtautuvat intohimoisesti. Oppija
voi löytää uusia ja mielenkiintoisia asioita opittavakseen, kun tarjolla on esi-
merkiksi mahdollisuuksia tutustua monipuolisesti eri aloihin.

Järvilehto (2014, 62–64) kannustaa oppijaa kokeilemaan kaikkea. Tutkimalla
ja kokeilemalla oppijan on mahdollista löytää mielenkiinnon ja myös intohimon
kohteita itselleen. Innostavalla tavalla esitetyt asiasisällöt saattavat herättää
kiinnostuksen, vaikkei aihe aluksi kiinnostaisikaan. Oppisisältöjen esittäminen
innostavalla tavalla ja inspiroivilla välineillä on mahdollista esimerkiksi vide-
oita, kirjoja tai leluja hyödyntäen. Puoleensa vetävien osioiden hyödyntäminen
voi toimia ponnahduslautana opetuksen varsinaiseen sisältöön, olkoon se sit-
ten vaikkapa biologiaa tai kvanttifysiikkaa.

Opettajan tärkein tehtävä on saada oppijat innostumaan oppimisesta niin yksilöinä kuin ryhmänä. Järvilehdon mukaan se on jopa tärkeämpää kuin opettaminen, sillä ilman innostusta ei ole oppimista –opettipa, opettaja miten paljon tahansa. Silloin kun erilaisia näkökulmia ja vaihtoehtoja on tarjolla, lapsella ja nuorella on mahdollisuus myös huomata, ettei tulevaisuus olekaan ennalta määrätty tai näköalaton, vaan maailmassa on paljon vaihtoehtoisia elämänpolkuja. (Opetushallitus 2020, 44.) Mielestämme myös kulttuurikasvatussuunnitelmien välityksellä lapsille ja nuorille on mahdollista tarjota uusia näköaloja, tulevaisuuden polkuja ja erilaisia ajattelumalleja.

4.2.3 Taiteesta oppiminen

Taiteesta oppimisesta ovat vastuussa opettajat tai taidekasvattajat, jotka toimivat taide-elämyksen mahdollistajina. Taiteesta voidaan oppia vieraillemalla esimerkiksi taidemuseoissa, teattereissa, kirjastossa, konsertti-, tanssi- tai sirkusesityksissä. (Ruokonen 2022, 25.) Ruismäen ym. (2022, 95) mukaan kasvattajan tehtävänä on ylläpitää ihmettelyn maailmaa, joka on oppimisen ja elämyksen kokemusten alku. Hyvän taito- ja taidesuhteen kehittymiseen tarvitaan positiivisia kokemuksia ja elämyksiä, jotka ovat arvojen ja asenteiden muodostumisen lähtökohtia. Anttilan (2011, 168–169) mukaan taiteen oppiminen tarjoaa mahdollisuuden dialogisen kohtaamisen avautumiseen, sillä taiteeseen sisältyy kutsu avoimuuteen, vastavuoroisuuteen, muutokseen ja vaikuttamiseen. Taiteen kohtaaminen harjaannuttaa avoimuuteen ja tarjoaa mahdollisuuksia muuntautumiseen. Taidekokemuksia ei voida pakottaa muotteihin vaan taiteen yllätyksellisyys ja poikkeuksellisuus on tervetullutta.

Oppimista tapahtuu myös yhteistyössä kulttuuritoimijoiden kanssa. Vuoropuhelu taiteen tekijän kanssa on usein kokemuksena arvokas. Esi- ja perusopetuksessa kannattaa hyödyntää esimerkiksi erilaisten kulttuuritahojen vierailuja ja esityksiä. Ruokosen (2022, 25–26) mukaan kulttuurikasvatussuunnitelmien kautta ja kulttuurivastaavien myötävaikutuksesta on mahdollisuus luoda yhteyksiä paikallisiin kulttuuritahoihin. Yhteistyömahdollisuuksista välittävät tietoa myös paikalliset esimerkiksi lastenkulttuurikeskukset.

Taidekasvatuksessa esteettiset elämykset ja kokemukset voivat olla samanlaisesti arkipäiväisiä ja pieniä sekä pysäyttävän merkityksellisiä. Taidekasvatuksessa oppilaat ovat aktiivisia toimijoita ja kasvattajan rooli on innostaa lapsia laulamaan, soittamaan, tanssimaan ja tekemään käsillään sekä oppimaan tekemisen kautta. Kasvattajalta edellytetään kykyä havainnoida ja malttia kuunnella, kun järjestetään erilaisten ympäristöjen, taiteen, materiaalien ja tekemisen kautta tilaa elämyksille ja kokemuksille. (Ruokonen 2022, 25, 56.) Anttilan (2011, 170) mukaan taiteen kohtaaminen voi aiheuttaa monenlaisia tunteita. Taide ja taiteen vaikutukset voivat olla kokijalleen hetkellisiä tai joskus jopa lähtemättömiä.

4.2.4 Sosiokulttuurinen innostaminen ja osallisuus

Sosiokulttuurisen innostamisen teoria on yksi kulttuurikasvatussuunnitelmaa tukeva viitekehys. Kurjen (2000, 19–20) mukaan sosiokulttuurinen innostaminen on tapa herättää ihmisten tietoisuutta, organisoida toimintaa ja saada ihmiset liikkeelle. Sen avulla pyritään kohentamaan yksilöiden elämän laatua ja herkistämään sekä motivoimaan ihmisiä osallistumaan. Osallisuus ja osallistuminen ovat innostamisen ydintä.

Innostaminen on kaikkien niiden toimenpiteiden yhdistelmä, jotka luovat sellaisia osallistumisen prosesseja, joissa ihmiset kasvavat aktiivisiksi toimijoiksi yhteisöissään. Sosiokulttuurinen innostaminen on yksi innostamisen alueista, vaikka se toisaalta on myös yleisnimi. Innostaminen voi tapahtua vaikkapa kulttuurin ja yhteisöllisen toiminnan, vapaa-ajanviihteen ja koulumaailmassa tapahtuvan toiminnan kautta. (Kurki 2000, 19–21.)

Tavoite on edistää yksilöiden osallistumista kulttuuriseen kehitykseensä luomalla mahdollisuuksia ihmisten väliselle kommunikaatiolle ja vuorovaikutukselle. Sosiokulttuurinen innostaminen keskittyy erityisesti sosiaaliseen ja kulttuuriseen voimaantumiseen. Menetelmissä painottuvat eri muodoissa taide, toiminnalliset ja luovat menetelmät. (Kurki 2000, 19–21.)

Taide toimii innostamisen välineenä. Intensiivinen ja kokonaisvaltainen taidelähtöinen työskentely avaa todellisuuksia. Nuoret tuottavat taiteen kautta

juuri sitä, mikä heille on sillä hetkellä merkityksellistä. Taide luo mahdollisuuksia jakaa kokemuksia, oppia toisten näkökulmista, tulla kuulluksi, saada kannustusta ja sallia erilaisuutta. (Kokkonen 2017, 48.)

Kurjen (2000, 14) mukaan sosiokulttuurisen käsitteen yhteydessä puhutaan *kulttuurisesta demokratisaatiosta* ja *kulttuurisesta demokratiasta*. Kulttuurisessa demokratisaatiossa tavoitteena on saavutettavuus, se että mahdollisimman moni pääsisi nauttimaan kulttuurista. Kulttuurisessa demokratiassa on puolestaan kyse kulttuuriin osallistumisen lisäämisestä, jotta ihmiset olisivat toimijoita eikä kulttuuri olisi pelkästään joidenkin etuoikeus.

Kurjen (2000, 88–89) mukaan innostamiseen osallistava toiminta tarkoittaa ihmisten vuorovaikutuksellista toimintaa yhteisen päämäärän saavuttamiseksi, ja siihen tarvitaan aina ihmisten omaa osallistumista. Virolaisen (2015, 11–17) määritelmän mukaan osallistuminen voi olla niin kollektiivista kuin yksilöllistäkin. Osallistuminen voi olla myös aktiivista tai passiivista, tekemistä tai kokemista, luomista tai vastaanottamista. Kulttuurihyvinvoinnin näkökulmasta voidaan innostamisen yhteydessä puhua myös kulttuuriin osallistumisesta.

Yksi osallisuuden määritelmän näkökulma on tarkastella sitä sekä tavoitteena että keinona lisätä ja edistää yhteiskunnan tasa-arvoa ja sosiaalista koheesiota. Osallistuminen on toiminnallinen käsite. Osallisuus puolestaan kokemuksellista ja jaettavaa. Osallisuus voi olla kuulumista yhteisöön, toimimista yhteisössä ja kokemusta yhteisöön kuulumisesta. Osallisuuteen voidaan liittää kulttuurisen kansalaisuuden ajatus, jossa kansalaisuuden nähdään toteutuvan myös kulttuurisina oikeuksina. Julkisen vallan katsotaan olevan paitsi veloitettu sallimaan osallisuus, myös edistämään erityisesti vähemmistöjen osallisuuden toteutumista. (Virolainen 2015, 18–27.)

Suomen peruskoulun vahvuus on tasa-arvoisuus ja se, että jokaisella on oikeus saada opetusta. Jokainen oppilas kaipaa hyväksyntää ja kuulumisuuden tunnetta. Mikäli lapsi tai nuori tuntee ulkopuolisuutta kouluyhteisössään, hän saattaa etsiä hyväksyntää ryhmistä ja paikoista, jotka eivät ole turvallisia. (Opetushallitus 2020, 41.) Kouluissa syrjäytymistä voidaan ehkäistä lasten ja

nuorten osallisuuden ja kiinnittymisen tunteen vahvistamisella eli tunnistamalla suojaavia tekijöitä ja mekanismeja (Poikkeus ym. 2013, 112).

4.2.5 Taide- ja kulttuurikasvatus laaja-alaisen oppimisen välineenä

Taito- ja taideaineiden opetus kouluissa turvaa osaltaan lasten ja nuorten kykyjen monipuolisen kehittymisen ja käytön, mikä vahvistaa koulutuksen ja myöhemmin myös työelämän osaamistavoitteita (Valtioneuvosto 2021, 52). Laaja-alaisen osaamisen tarve nousee koulua ympäröivän maailman muutoksesta. Vuonna 2014 uudistetut perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet korostavat oppiaineiden opetuksessa eri näkökulmista rakentuvaa laaja-alaista osaamista. Arvot, oppimiskäsitys ja toimintakulttuuri luovat perustan osaamisen kehittymiselle. Opiskelu, työelämä sekä aktiivinen kansalaisuus edellyttävät eri tiedon- ja taidonalojen hallintaa ja myös näitä yhdistävää osaamista. Kuvassa 13 mainitut, laaja-alaisen osaamisen tavoitteet on määritelty kansallisissa opetussuunnitelman perusteissa, ja kunnat ja koulut ovat voineet paikallisesti täsmentää niitä omien painotustensa mukaan. (Opetushallitus 2022).

Kuva 13. Laaja-alaisen oppimisen tavoitteita (Opetushallitus 2014, 20–24)

Kulttuurikasvatussuunnitelmien ja kulttuurikasvatuksen näkökulmasta laaja-alaisten oppimisen alueista merkittävimpiä mielestämme ovat kulttuurisen osaamisen, vuorovaikutuksen ja ilmaisun sekä monilukutaidon alueet. Laaja-alaisen osaamisen alueiden yksityiskohtainen luonnehdinta löytyy perusopetuksen perusteista, jonka mukaan kulttuurisen osaamisen, vuorovaikutuksen ja ilmaisun kokonaisuudessa oppilaiden kulttuuri-identiteetin muodostumista tuetaan esimerkiksi tarjoten mahdollisuuksia kokea ja tulkita taidetta, kulttuuria ja kulttuuriperintöä. Toimimalla yhteistyössä erilaisten koulun ulkopuolisten kanssa tarjotaan oppilaille monenlaisia tilaisuuksia ilmaista kulttuurista osaamista ja vaikuttaa esimerkiksi taiteen keinoin. (Opetushallitus 2014.) Ruokosen (2022, 29) mukaan vaikkapa musiikin, tanssin tai draaman keinoin on mahdollista tarjota lapsille mahdollisuuksia harjoitella ja toteuttaa yhteisöllisiä esityksiä.

Jokainen meistä tulkitsee ja tuottaa erilaisia tekstejä päivittäin. Tekstien lukeminen ja tuottaminen edellyttävät monilukutaitoa eli taitoa lukea, ymmärtää ja tulkita sekä kirjoittaa ja tuottaa monimuotoisia tekstejä erilaisissa ympäristöissä ja erilaisin välinein. (Lukutaitostrategia 2021, 10.) Monilukutaidolla pystytään koulussa resilienssiä vahvistaen tukemaan lasten ja nuorten selviytymis- ja sopeutumiskykyä ennakoimattomissa tilanteissa. Monilukutaito käsitteen englanninkielisen termin *multiliteracy* *multi*-etuliite viittaa kulttuuriseen ja sosiaaliseen moninaisuuteen monipuolisten tekstityyppien ja ilmaisukanavien lisäksi. (Koivula & Mustola 2017, 321.) Monilukutaidon kehittyminen voidaan Kumpulaisen ym. (2018, 6) mukaan nähdä vuorovaikutteisena prosessina, jossa kasvetaan kulttuuriin ja sen käytänteisiin edeten kulttuurin tarkastelijaroolista osallistujaksi ja vaikuttajaksi. Monilukutaito voidaan nähdä myös osana lasten ja nuorten kulttuurikompetenssia, kykynä omaksua, käyttää ja muokata olemassa olevaa kulttuuria (Seirala 2011, 9). Monilukutaidon kehittymisen kannalta esimerkiksi opettajien on oleellista kuunnella lapsen havaintoja ja tulkintoja, tarjota mahdollisuuksia kysyä ja ihmetellä, jakaa kokemuksia ja näkemyksiä (Ruokonen 2022, 29).

Monialaiset oppimiskokonaisuudet määritellään opetussuunnitelman perusteissa opetusta eheyttäväksi ja laaja-alaista osaamista edistäväksi työvälineiksi.

Monialaisten tavoitteet ja toteuttamistavat päätetään paikallisissa opetussuunnitelmissa ja koulujen lukuvuosisuunnitelmissa hyödyntäen paikallisia voimavaroja sekä tarjoten tilaisuuksia koulun ulkopuoliselle yhteistyölle. Käsiteltävien asioiden paikallisuudella, ajankohtaisuudella tai yhteiskunnallisella merkittävyydellä voidaan tuoda lisämotivaatiota oppimiseen, sillä oppilaiden lukuvuoteen tulee sisältyä vähintään yksi monialainen oppimiskokonaisuus. Kokonaisuuksien suunnittelu ja toteuttaminen edellyttävät yhteistyötä eri oppiaineiden kesken sekä koulun muun toiminnan hyödyntämistä. (Opetushallitus 2014, 31–32.) Oppimiskokonaisuuden tavoitteen valintapäätöksen jälkeen vallitseva näkökulma voi olla menetelmällinen, jolloin tuloksena syntyy esimerkiksi kampanja, taideprojekti tai ympäristöprojekti (Halinen & Jääskeläinen 2015, 23).

Sälpäki (2017, 220–221) toivoo opetussuunnitelmien innostavan opettajia luoviin ratkaisuihin ja opetuksen laajentamiseen myös koulun ulkopuolelle. Tähän erilaiset kulttuurikasvatussuunnitelmat ja kulttuuripolut tarjoavat hänen mielestään hyvän mahdollisuuden. Erilaisilla kulttuurisisällöillä onkin potentiaalia olla arkisen koulutyön ”terveellinen herkku”.

Kankaan ym. (2015, 43) mukaan opetussuunnitelma on koulun ja opettajan keskeinen pedagogisen työväline. Jotta koulukohtaiset opetussuunnitelmat muodostaisivat koulun yhteiset tavoitteet opetus- ja kasvatuspäämääristä ja sisällöistä, on koulun tunnistettava vahvuutensa ja lähiympäristön resurssit sekä se, millä tavalla laajentuvat oppimisympäristöt näkyvät opetussuunnitelmassa.

4.2.6 Kulttuurisen ja sosiaalisen pääoman kartuttaminen

Pääoman perustyyppinä ovat taloudellinen, sosiaalinen ja kulttuurinen pääoma. Bourdieun mukaan yhteiskunta koostuu lukuisista limittäisistä sosiaalisen toiminnan alueista, joissa olemassaolonsa edellytyksistä ja resursseista kilpailevat yksilöt. (Rytkönen, 2016, 26–27; Purhonen ym. 2014, 17–21.) Esi- ja perusopetuksella voidaan kartuttaa yksilöiden sosiaalista sekä kulttuurista

pääomaa. Perusopetuksen perusteissa onkin kiinnitetty huomiota siihen lapsille ja nuorille tarjotaan monipuolisia mahdollisuuksia osaamisen kehittämiseen ja identiteetin rakentamiseen. (Opetushallitus 2014, 18.)

Sosiaalisella pääomalla viitataan sosiaalisiin verkostoihin, osaamiseen, normeihin ja luottamukseen, jotka edistävät yksilöiden välistä toimintaa, resurssien hyödyntämistä ja toimintojen yhteensovittamista. Sosiaalista pääomaa on ennen kaikkea kyvyt ja vaikutusvalta ihmissuhdeverkostoissa. (Opetushallitus 2014, 18; Ruuskanen 2015; Rytönen, 2016, 27–28.) Purhosen ym. (2014, 17–21) mukaan kulttuurisella pääomalla tarkoitetaan yksilöiden tietoa, taitoa, osaamista ja kiinnostuksen kohteita. Sillä tarkoitetaan myös asenteita, käytäntöjä ja uskomuksia sekä sellaista kulttuurista ja kielellistä osaamista, jotka ovat olennaisia yhteiskunnallisessa toiminnassa (Rytönen, 2016, 28).

Rytönen (2016, 28) käyttää kulttuurisesta pääomasta kulttuuripääoma-terminiä, joka välittää tietoa toimintatavoista, joilla voidaan tavoitella sosiaalista statusta ja valtaa suhteessa muihin ihmisiin. Kulttuuripääoma toimii yksilöille välineenä erottautua ja tavoitella mahdollisimman suurta hyötyä. Erilaiset lähtökohdat, arvot, kannustus ja kodin kulttuurinen virikkeellisyys asettavat lapset ja nuoret eriarvoiseen tiedolliseen ja taidolliseen asemaan.

Halisen ja Jääskeläinen (2015, 19) mukaan peruskoululla on mahdollisuuksia kartuttaa lasten ja nuorten sosiaalista ja kulttuurista pääomaa sekä edistää yksilöllistä ja yhteisöllistä kasvua lisäten yhteiskunnan sosiaalista yhteenkuuluvuutta. Sosiokulttuurisen innostamisen viitekehys tukee sosiaalisen ja kulttuurisen pääoman kasvua, sillä sen tavoitteena on edistää yksilöiden osallistumista kulttuuriseen kehitykseensä luomalla tilanteita ja mahdollisuuksia ihmisten väliselle kommunikaatiolle ja vuorovaikutukselle (Kurki 2000, 21).

Haanpään ja Tuomisen (2022) mukaan sosiaalisella pääomalla on ensisijainen merkitys nuorten koetulle hyvinvoinnille etenkin niiden yksilöiden osalta, joilla hyvinvoinnin taso on muuten matala. Haanpää ja Tuomisen tutkimuksessa tarkasteltiin 12–13-vuotiaiden nuorten sosiaalista pääomaa moniulotteisena resurssina, joka kattaa sosiaaliset verkostot, luottamuksen toisiin ihmisiin ja vastavuoroisen avun annin ja saannin. Tutkimuksen tulokset osoittavat, että

jokaisella sosiaalisen pääoman ulottuvuudella on selvä yhteys nuorten koettuun hyvinvointiin.

Esi- ja perusopetuksella on mahdollisuuksia kompensoida perhepiireissä vallitsevaa sosiaalisen pääoman niukkuutta. Huonovointisimpien lasten ja nuorten sosiaalisen pääoman kasvattamisella on suurin merkitys, ja siksi onkin tärkeää, että kasvattajat tiedostavat vaikutusmahdollisuutensa (Haanpää & Tuominen 2022). Yhteenkuuluvuuden kokemus on tarve luoda merkityksellisiä yhteyksiä toisten ihmisten kanssa eli olla aktiivinen sosiaalisissa verkostoissa. Ystävyys, toveruus ja sosiaalisen yhteyden tunteet ovat osa yhteenkuuluvuutta osallistumisen, vaikuttamisen ja vastuullisuuden ohella. Yksilöiden tarve olla osa jotain sosiaalista ryhmää on niin suuri, että ulos joutuminen kiihdyttää samoja aivojen alueita kuin fyysinen kipu. (Järvilehto 2014, 33–34.)

4.3 Kulttuurikasvatussuunnitelma

Ruismäen (2022, 95) mukaan opettajat ja taidekasvattajat tarvitsevat oppimissisältöjä ja opettamisen painotuksia koskevien valintojensa sekä lasten taito- ja taidekasvatukseen liittyvien oikeuksien varmistamiseksi, riittävät lainsäädäntö- ja talousarviokehykset, toimintaympäristöt ja palvelut. Mielestämme kulttuurikasvatussuunnitelmat varmistavat näiden oikeuksien toteutumista opetussuunnitelman tavoitteiden tukena.

Kulttuurikasvatussuunnitelma on väline toteuttaa kulttuuri- ja taidekasvatusta esi- ja perusopetuksessa, ja se pohjautuu pääasiassa kunnan omaan kulttuuritarjontaan ja -perintöön. Kulttuurikasvatussuunnitelma tekee koulujen kulttuurikasvatustyöstä tavoitteellista ja perustuu opetussuunnitelman toteuttamiseen. Kulttuurikasvatus nivoo yhteen eri oppinaineita, koska se koskee kaikkea opetusta eikä pelkästään taide- ja taitoaineita. (Kulttuurikasvatussuunnitelma 2021.)

Kulttuurin määrittelyä voidaan tehdä monella tavalla, ja yleisesti se liittyy kaikkeen, mitä ihmisryhmissä ja yhteisöissä tapahtuu. Näkökulmina voi toimia lasten itsensä kehittämä ja tuottama kulttuuri sekä erilaiset tuotetut kulttuuripalve-

lut, joista esimerkkinä mainittakoon lastenkirjallisuus, elokuvat ja teatteri. Kulttuuriperintö on konkreettista esineistöä ja näkymättömiä prosesseja ja tapoja, joita yhteisössä on ja jotka siirtyvät sukupolvelta toiselle. Kulttuuriperintö voi olla esimerkiksi museokokoelmien esineistöä, taidetta, muistomerkkejä, esittäviä taiteita, juhlatilaisuuksia tai käsityöläistaitoja ja laulamista. Luonteeltaan kulttuuriperintä on aineellista, aineetonta tai elävää. (Korhonen 2022, 306; Vihreälehto 2022.)

Lasten kulttuuripoliittisella ohjelmaehdotuksella edistettiin vuosina 2014–2018 kulttuurikasvatussuunnitelmien laajempaa käyttöönottoa valtakunnallisesti. Ohjelmaehdotus edisti tuolloisen hallitusohjelman tavoitetta: tukea kaikkien lasten oikeutta taiteeseen ja kulttuuriin vahvistamalla lastenkulttuurin asemaa ja toimintaedellytyksiä. Tuolloin havaittiin, että vaikka lapsilla ja nuorilla oli laakeihin perustava oikeus taiteeseen ja kulttuuriin, heillä ei käytännössä ollut tasa-arvoisia mahdollisuuksia niihin. Erot johtuivat alueellisen taide- ja kulttuuritarjonnan vaihtelevasta määrästä ja laadusta, esteettömyydestä, huoltajien, päiväkotien ja koulujen mahdollisuuksista. Saavutettavuus taiteen ja kulttuurin osalta on paljolti riippuvainen myös aikuisten ja päättäjien valinnoista sekä arvoista ja asenteista. Ohjelmaehdotuksen toimenpiteiden tavoitteena oli lisätä taiteen ja kulttuurin tasavertaista saatavuutta sekä lasten ja nuorten hyvinvointia ja vahvistaa lastenkulttuuria. Yhtenä toimenpiteenä kuntia alettiin tukea kulttuurikasvatussuunnitelmien laatimisessa laajan yhteistyön ja valtakunnallisen neuvonnan avulla. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2014a, 3–17.)

Myös Suomen lastenkulttuurikeskusten liitto on tehnyt yhteistyötä Suomen kulttuuriperintökasvatuksen seuran kanssa kuntien kulttuurikasvatussuunnitelmien määrän lisäämisessä. Kulttuurivoltti-hanke toteutti Lasten kulttuuripoliittista ohjelmaehdotusta, ja tavoitteena oli luoda kaikkiin Suomen kuntiin kulttuurikasvatussuunnitelma. Vuonna 2015 Kulttuurivoltti-yhteistyöhankkeen tuloksena syntyi Opetushallituksen, Kuntaliiton ja Taiteen edistämiskeskuksen tuella kulttuurikasvatussuunnitelma.fi, josta löytyy kattavasti tietoa erilaisista kulttuurikasvatussuunnitelmista, materiaaleja ja vinkkejä suunnitelmien tekoon, tietoa ajankohtaisista tapahtumista ja ajankohtaisia blogitekstejä. (Suomen lastenkulttuurikeskustenliitto s.a.)

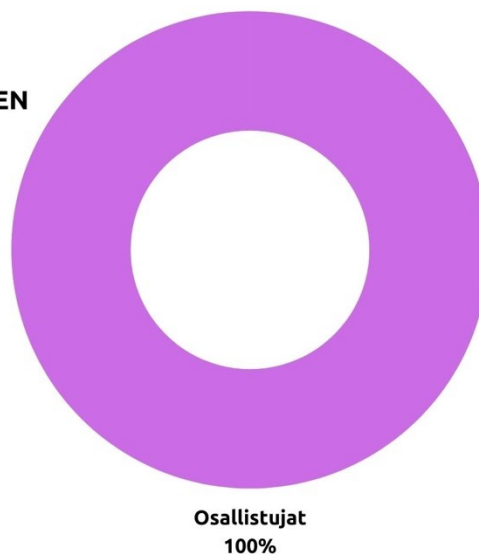
Vuosien 2021–2022 aikana toteutettavan kulttuurikasvatussuunnitelmien edistämishankkeen tavoitteena on myös lisätä kulttuurikasvatussuunnitelmien määrää Suomessa tukemalla kuntia suunnitelmien kehittämisessä ja jakamalla valtakunnallisen lastenkulttuuriverkoston kulttuurikasvatusosaamista eteenpäin. Kulttuurikasvatussuunnitelmien edistämishankkeen kautta lastenkulttuurikeskustenliitto pyrkii tukemaan lastenkulttuurin roolia kuntien kulttuuritoiminnassa kehittämällä kulttuurikasvatussuunnitelmia monialaisessa yhteistyössä kuntien kanssa. Kohteena ovat erityisesti ne kunnat, joissa ei vielä ole kulttuurikasvatussuunnitelmaa ja jotka vuoden 2020 tilannekatsauksen mukaan kaipaavat apua kulttuurikasvatussuunnitelmien suunnittelu- ja kehittämisprosesseissa. (Suomen lastenkulttuurikeskustenliitto s.a.)

Taideyliopiston koordinoimassa ArtsEqual-hankkeessa (The Arts as Public Service: Strategic Steps towards Equality) luodun Koulusta suurin kulttuurikeskus -toimenpidesuosituksen mukaan monialainen taidekasvatus on olennainen osa peruskoulun toimintaa ja jokainen oppilas saa tuoda esiin omaa ainutlaatuisuuttaan ja kehittää omaa potentiaaliaan. Taiteen ja kulttuurin kasvua tukevat vaikutukset tavoittavat kaikki lapset ja nuoret ikään, sukupuoleen, asuinpaikkaan tai sosioekonomiseen taustaan katsomatta. Oppilaat saavat kosketuksen kaikkiin taidemuotoihin ja kokevat kulttuurista osallisuutta ja toimijuutta sekä rakentavat luontevan suhteen paikallisiin taide- ja kulttuuritoimijoihin. (ArtsEqual 2017.)

Mielestämme kulttuurikasvatussuunnitelmissa ei välttämättä kannata, vaikkapa paikkakuntien maantieteellisestä sijainnista ja taiteensaavutettavuuden haasteista johtuen, lähteä tavoittelemaan kaikkien taidemuotojen haltuunottoa. Tärkeämpää olisi se, että ne taidesisällöt, joita kulloinkin voidaan lapsille ja nuorille tarjota, olisivat sisällöllisesti laadukkaita ja tarjoaisivat monipuolisen kokonaisuuden kohdattavaksi, nähtäväksi ja tehtäväksi. Koulu voi olla Suomen suurin kulttuurikeskus, jos taide- ja kulttuurikasvatuksessa tehdään yhteistyötä entistä tiiviimmin ja yli sektorirajojen kääntäen toimintakulttuurien erot rikkaudeksi ja voimavaraksi.

**LASTEN JA NUORTEN
OSALLISTUMISPROSENTTI
KULTTUURIKASVATUSSUUNNITELMIEN
TOTEUTUKSIIN
HARTOLASSA JA JUVALLA
LUKUVUOSI 2021-2022**

Osallistujia 668

Kuva 14. Lasten ja nuorten osallistuminen kulttuurikasvatussuunnitelmien toteutuksiin Hartolassa ja Juvalla

Peruskoulu, ja nykyisin myös esiopetus, tavoittavat koko ikäluokan. Opettajien pedagoginen ammattitaito sekä lasten ja nuorten tuntemus luovat laadukkaan taidekasvatuksen perustan. Esimerkiksi peruskoulun tehtävänä on ehkäistä kulttuurista tai yhteiskunnan rakenteista johtuvaa eriarvoistumista ja syrjäytymistä, mutta sillä ei ole yksin riittäviä resursseja toteuttaa laadukasta ja monipuolista taide- ja kulttuurikasvatusta. Taide- ja kulttuurikasvatuksen laatua, monipuolisuutta ja saavutettavuutta on mahdollista parantaa tiivistämällä esi- ja perusopetuksen sekä taide- ja kulttuurikasvatustahojen yhteistyötä tasa-arvoa ja kulttuurisia oikeuksia edistäen. Erilaiset kulttuuritoimijat voivatkin rikastuttaa esi- ja perusopetuksen toimintakulttuuria taidekasvatuksen menetelmillä luoden yksiköihin uusia toimintatapoja. (Anttila ym. 2017, 2–3.) Hartolassa ja Juvalla kulttuurikasvatussuunnitelmat tavoittavat kaikki esi- ja perusopetuksessa olevat lapset ja nuoret kuvan 14 tavoin.

ArtsEqualin toimenpidesuosituksena kunnan kulttuuri- tai sivistystoimi laatii kunnallisen taide- ja kulttuurikasvatussuunnitelman ja kytkee sen kunnalliseen tai alueelliseen kulttuurihyvinvointisuunnitelmaan. Peruskoulut osallistuvat taide- ja kulttuurikasvatussuunnitelman suunnitteluun ja toteuttamiseen. Koulujen rehtorit puolestaan kannustavat opettajia luomaan paikallisia yhteistyömalleja sekä opetussuunnitelman puitteissa että sen ulkopuolella. (ArtsEqual 2017.)

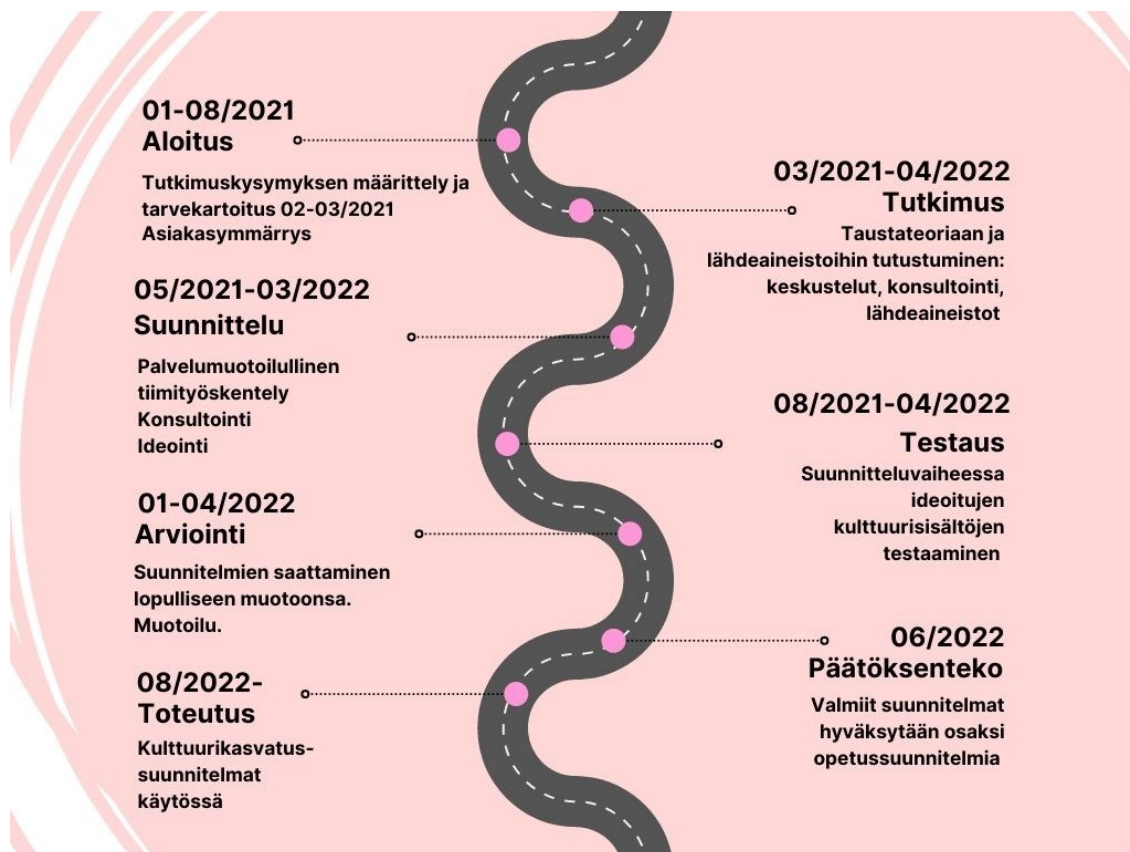
Kulttuurikasvatussuunnitelmien toteutustavat kunnissa ovat moninaiset. Valtioneuvoston koulutuspolitiikan selonteon (2021, 51–52) mukaan kulttuurikasvatussuunnitelmat voivat ulottua varhaiskasvatuksesta toisen asteen koulutukseen tai kattaa jopa koko ihmisen elämänkaaren. Suunnitelmat voivat lisäksi olla kunta- tai aluekohtaisia. Esi- ja perusopetuksen kattava, paikalliseen opetussuunnitelmaan perustuva suunnitelma mahdollistaa lapsille ja nuorille pääsyn taidelaitoksiin, tutustumaan eri taidemuotoihin ja paikalliseen kulttuuriperintöön. Toisaalla suunnitelmien toteutuksesta vastaavat alueellisessa yhteistyössä esimerkiksi lastenkulttuurikeskukset, kun taas esimerkiksi Hartolassa ja Juvalla suunnitelmat ovat kuntakohtaiset ja niiden koordinoinnista vastaavat kuntien kulttuuripalvelut.

Sälpäki (2017, 220) tuo esille kulttuuripolun mahdollisuudet toimia opetuksen tukena keskustelujen herättäjänä ja uusien näkökulmien tarjoajana. Taiteen tehtävänä on tuoda tutuista arjen asioista uusia merkityksiä ja tarjota ajattelemisen aihetta. Kulttuurikasvatussuunnitelmat ovat mielestämme konkretisoimassa kuntien kulttuuritoimintalin tavoitteiden toteutumista lasten ja nuorten osalta. Kulttuurikasvatussuunnitelmalla edistetään Hartolassa ja Juvalla kuntien kulttuuritoimintalin tehtävien toteutumista: kulttuurin ja taiteen monipuolista käyttöä ja yhdenvertaista saatavuutta sekä mahdollisuuksia tavoitteelliseen taide- ja kulttuurikasvatukseen. Kulttuurin ja taiteen avulla on mahdollista edistää lasten ja nuorten hyvinvointia, terveyttä, osallisuutta ja yhteisöllisyyttä esi- ja perusopetuksessa.

Karhapään (2021) mukaan sivistykseen kuuluvien kyvyn havainnoida maailmaa eri näkökulmista, myötätunnon ja kuvittelukyvyn ylläpitäminen vaatii harjoittamista. Jos sivistys ymmärretään näin, ei taideaineiden tärkeyttä tarvitse erikseen perustella. Kielitaito, historian ja kulttuurien tuntemus ja kyky itseilmaisuuksiin, jota taideaineet tukevat, ovat itseisarvoja. Kaikki tietäminen ei ole sanoin ilmaistavissa, vaan taiteen kokemisen kautta ihmisille avautuu moniulotteisempi kokemus itsestään ja maailmasta, joka mahdollistaa erilaisten näkemysten ja kokemusten ymmärtämisen.

5 KULTTUURIKASVATUSSUUNNITELMIEN KEHITTÄMINEN

Tämä kulttuurikasvatussuunnitelmiin liittyvä kehittämistyö, jossa ensisijaisena lähestymistapana on käytetty muotoiluajattelua ja palvelumuotoilua, käynnistyi helmikuussa 2021. Suunnitelmien sisältöihin liittyvä kehitystyön tuloksena syntyvät kulttuurikasvatussuunnitelmat lanseerataan kunnissa toukokuussa 2022, ja niiden toteutukset alkavat täysimittaisesti 2022–2023 alussa.

Kuva 15. Kulttuurikasvatussuunnitelmien kehittämisen työvaiheet

Kehittämisen työvaiheet löytyvät tiivistetysti kuvasta 15, ja tarkemmat tiedot kulttuurikasvatussuunnitelmien suunnitteluvaiheista ja aikataulusta löytyvät ensimmäisestä liitteestä. Erilaisilla kulttuurikasvatussuunnitelmien toimenpiteillä (mm. esitykset, taidevierailut ja työpajat) tavoitetaan vuoden 2021–2022 oppilasmäärillä Hartolassa ja Juvalla yhteensä 668 eri- ja perusopetuksen piirissä olevaa lasta ja nuorta. Kulttuurikasvatussuunnitelman toteutukset on suunnattu esiopetukseen, alakouluun ja yläkouluun. Hartolan ja Juvan kunta-kohtaiset kulttuurikasvatussuunnitelmat löytyvät tämän opinnäytetyön toisesta ja kolmannesta liitteestä.

5.1 Kehitystehtävän määrittely

Määrittelyvaiheessa selvitetään organisaation nykytila ja tavoitteet, tehdään analyysi toimintaympäristöstä, määritellään kehitystyön tarpeet ja tavoitteet, sitä koskeva aikataulu, kohderyhmät ja resurssit. Menetelminä voidaan käyttää esimerkiksi kyselytutkimusta, työpajoja ja havainnointia. (Tuulaniemi 2011, 130–134.)

Hartolassa ja Juvalla ratkaisevaa onnistuneen kehitysprosessin läpiviemisen kannalta oli kuntien ja esi- ja perusopetuksen halu kehittää erilaisia taide- ja kulttuurisisältöjä rikastamaan opetussuunnitelmia sekä sitoutuminen toimintaan. Kulttuurikasvatussuunnitelmien tarve oli tiedostettu kunnissa, ja alustavia suunnitelmia oli luotu jo aikaisemmin. Vaikka kulttuuripalvelut, museot ja kirjastot ovat tuottaneet sisältöjä esi- ja perusopetuksen käyttöön, varsinainen kulttuurikasvatussuunnitelmien kehittämistyö oli jäänyt tekemättä. Mahdollisuus kehitystyön toteuttamiseen opinnäytetyönä tarjoutui keväällä 2021, kun kuntien kulttuuriasioista vastaava Hartolan vapaa-aikapäällikkö ja Juvan kirjasto- ja kulttuurikoordinaattori aloittivat Kulttuurihyvinvoinnin (YAMK) opintonsa Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulussa (XAMK).

2021 alkuvuodesta käytyjen yhteistyöneuvottelujen tuloksena tämän opinnäytetyön tekijät saivat valtuutukset kehitystyölle. Tavoitteeksi asetettiin se, että Hartolaan ja Juvalla luodaan lasten ja nuorten kulttuurikasvatusta helpottava yhteistyömalli ja esi- ja perusopetuksen opetussuunnitelmia tukemaan kehitetään kulttuurikasvatussuunnitelmat.

Tavoiteaikataulun mukaan suunnitteluprosessin läpivieminen tapahtuisi kalenterivuoden aikana: aloitus keväällä 2021 ja keväällä 2022 kulttuurikasvatussuunnitelmiin liittyvä kehitystyö olisi valmis lanseerattavaksi Hartolan kunnan sivistys- ja hyvinvointilautakunnassa ja Juvan sivistyslautakunnassa.

Prosessin aluksi kunnissa päätettiin kehitystyöhön osallistuvista tiimeistä kokoonpanoineen. Hartolassa ja Juvalla ei nähty tarvetta erillisille kulttuurivas- taaville, vaan kulttuurisisältöjen koordinoinnista vastaavat kulttuurikasvatustii- mit yhteistyössä kuntien kulttuuripalveluiden edustajien ja koulun johtajien

kanssa. Hartolassa hyödynnettiin olemassa olevaa yhtenäiskoulun kulttuurikasvatustiimiä, jonka ensimmäinen kulttuurikasvatussuunnitelmien kehittämiseen liittynyt tapaaminen järjestettiin lukuvuoden 2021–2022 päättyessä. Juvalla perustettiin lukukulttuuritiimi, jonka ensimmäiset tapaamiset järjestettiin syksyllä 2021. Tiivistä yhteistyötä jatkettiin lisäksi Juvalla kyläkoulun johtajien ja kuvataideopettajan kanssa. Juvan kuvataideopettaja kuuluu eri tiimiin koulun arjessa, mutta tulee vastedes olemaan osa kulttuurikasvatussuunnitelman kulttuuri- ja taidesisältöjen käytännön toteutuksen suunnittelua. Ensimmäisillä tapaamiskerroilla tehtiin tarvekartoitusta, koottiin olemassa olevia hyviä käytänteitä ja toiveita. Työryhmissä tiedostettiin myös kulttuurikasvatussuunnitelmien toteutukseen liittyviä mahdollisia aikataulullisia, finanssipoliittisia ja kuntien maantieteellisistä sijainneista johtuvia haasteita.

5.2 Tausta-aineiston analyysi

Kehitystehtävämme taustamateriaalin kokoaminen ja asiakasymmärryksen hahmottaminen alkaa Tuulaniemen (2011, 145) mukaan saatavissa olevan tausta-aineiston analyysillä. Kehitystyön kannalta määrällisen tiedon sijaan oli hyödyllistä kerätä ja nostaa esiin hiljaista laadullista tietoa. Näiden tietojen pohjalta asiakasymmärrystä lähdettiin syventämään varsinaisessa tutkimusvaiheessa.

Määrittelyvaiheessa pohdittiin, millaiset kulttuurikasvatussuunnitelmat palvelisivat kuntiamme parhaiten. Aihetta lähestyttiin jo olemassa olevan tiedon kartoituksella ja analysoinnilla, tiimien ja muiden asiantuntijoiden kanssa työskentelemällä ja kehitystyöntekijöiden välisessä yhteistyössä. Kulttuurikasvatussuunnitelmien toteutumisen lähtökohdaksi valittiin paikallisten mahdollisuuksien hyödyntäminen kulttuurisisältöjen osalta. Kulttuurikasvatussuunnitelmien tarvekartoituksessa selvitettiin sisältöihin ja toteutukseen liittyviä toiveita siitä, mitä ja miten kysymyksillä kuvissa 16 ja 17 esitetyllä tavalla.

Kuva 16. Mitä meillä on jo nyt? Jamboard-yhteenveto

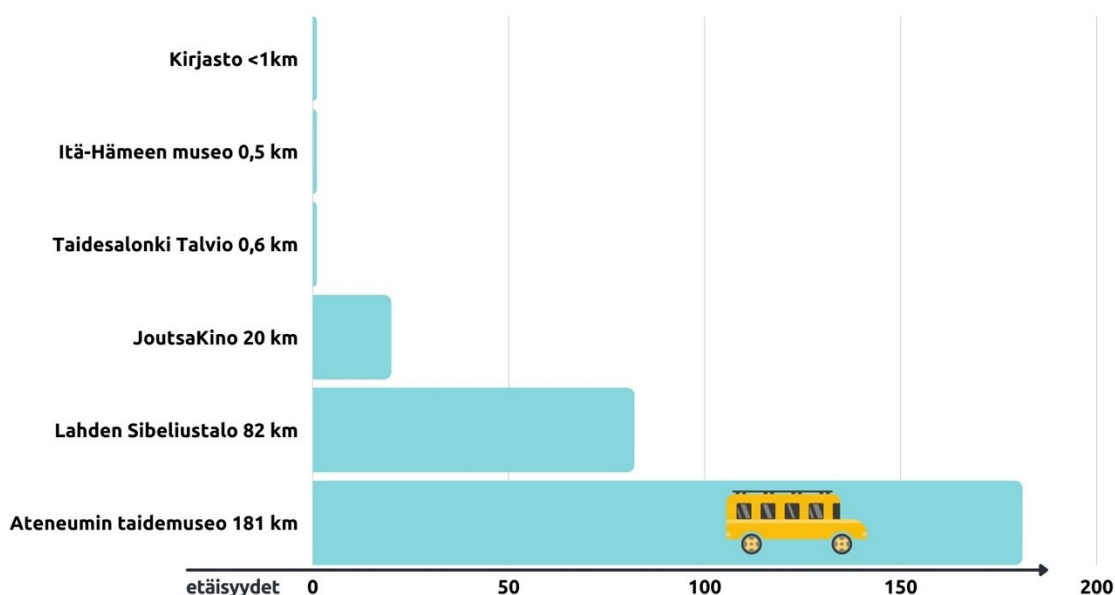
Kuva 17. Miten suunnitelmaa halutaan toteutettavan? Jamboard-yhteenveto

Kokemustemme mukaan pienissä kunnissa kulttuurikasvatussuunnitelmien sisältöjä pystytään toteuttamaan notkeasti esi- ja perusopetuksen lukuvuosisuunnitelmien puitteissa. Kulttuurikasvatussuunnitelmissa voidaan lähteä rohkeasti tekemään kokeiluja ja tarjoamaan erilaisia paikallisiin ominaispiirteisiin pohjautuvia sisältöjä. Kulttuuripalveluiden tuottaminen vaatii jatkuvaa ajan hermolla pysymistä, sillä erilaisia sisältöjä on tarjolla paljon niin paikallisesti, seudullisesti kuin valtakunnallisestikin.

Tiivis yhteistyö esi- ja perusopetuksen kanssa mahdollistaa sen, että vierailuesityksiä pystytään toteuttamaan hyvinkin nopealla aikataululla, koska yleisesti ottaen nämä mahdollisuudet halutaan käyttää ja tilat järjestyvät helposti. Tarjolle saattaa tulla myös täysin ilmaisia kokonaisuuksia tai esityksiä, joihin on reagoitava toisinaan hyvinkin nopeasti. Tällaisia toimintoja ovat esimerkiksi erilaisten hankkeiden tarjoamat mahdollisuudet kuten Kansallisoopperan Balletti energiaa ykkösluokkalaisille -työpajat tai Kansallisgalleria Ateneumin Mun Ateneum -hankkeen sisällöt luokka-asteille 5 ja 6.

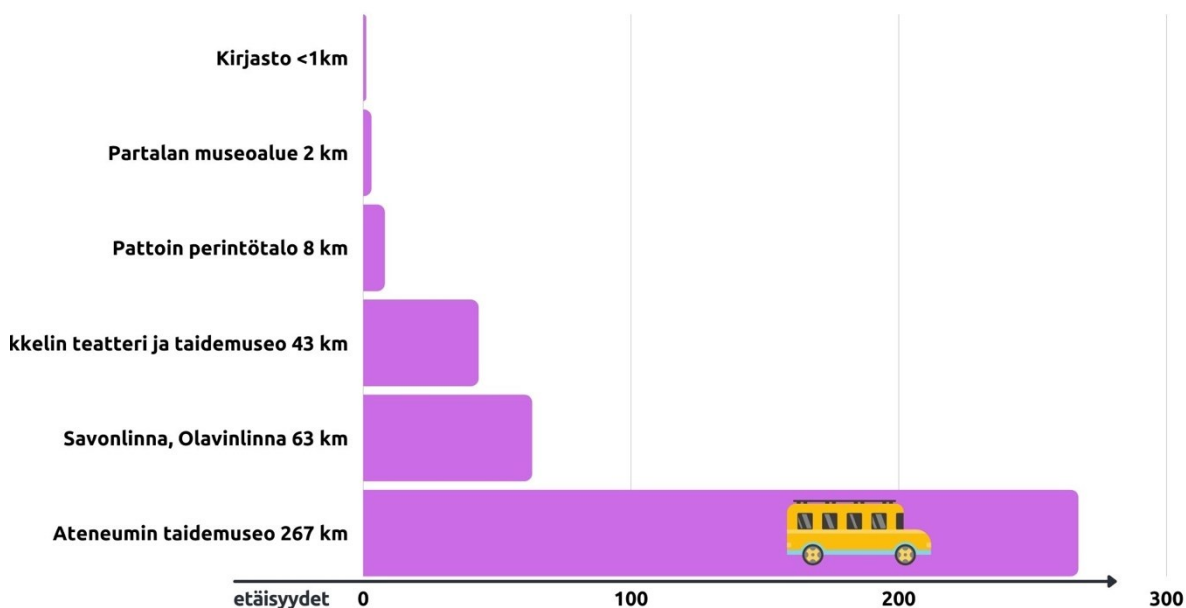
Pienissä kunnissa ei välttämättä ole omia teattereita tai konserttisaleja, mutta muita mahdollistavia tekijöitä saattaa olla runsaasti. Välillä kulttuurin äärelle suunnataan kunnista toiselle paikkakunnalle, mutta vierailevien esitysten mahdollistamisen kautta sisällöt pystytään tarjoamaan joko koko koululle tai kohdennetusti joillekin ikäluokille, jolloin taiteen ja kulttuurin saavutettavuus paranee.

Hartolassa ja Juvalla etäisyydet ovat yleisesti ottaen lyhyitä ja koska kauaskaan ei ole niin pitkämatka, siirtymiset ovat sujuvia. Hartolan ja Juvan esi- ja perusopetusyksiköiden etäisyyksiä kulttuurikasvatussuunnitelmien vierailukohteisiin on esitelty tarkemmin kuvissa 18 ja 19.

Kuva 18. Vierailukohteiden etäisyyksiä Hartolasta

Hartolassa oppilaiden koulupäivän sisällä tapahtuviin kuljetuksiin on hyödynnettävissä busseja, joiden käyttömaksut on huomioitu kuljetussopimuksissa. Bussit ovat helpottamassa kuljetuksia lähialueelle, koska julkinen liikenne ei toimi tällaisiin tarkoituksiin paikkakunnalla. Juvalla käytössä ovat koulukuljetusautot kohtuullisella kustannuksella.

Kuva 19. Vierailukohteiden etäisyyksiä Juvalla

Lapset ja nuoret pääsevät maksuttomasti kuntien omiin kohteisiin: Hartolan ja Juvan museoihin, Galleria Kuninkaankartanoon, Pattoin perintötalolle ja Taidesalonki Talvion näyttelyihin. Esi- ja perusopetuksen hyödynnettävissä ovat myös monet kuntien ulkopuolisesta museot, joissa alle 18-vuotiaat vierailevat maksuttomasti. On siis mahdollista esimerkiksi pääkaupunkiin suuntaavan Taidetestaajat-retken yhteydessä vierailla vaikkapa Ateneumin taidemuseossa, Kiasmassa tai Kansallismuseossa ilman, että vierailuista syntyy ylimääräisiä kustannuksia. Lähikohteista maksuttomia vierailukohteita ovat Hartolalle esimerkiksi Heinolan taidemuseo ja Lahden museot sekä Juvalla Savonlinnan Riihisaari tai Mikkelin taidemuseo.

Selvitimme kunnissa olemassa olevia resursseja ja kokosimme tiimien ajatuksista Jamboard-yhteenvedon kuvan 20 mukaisesti.

Kuva 20. Olemassa olevat resurssit Hartolassa ja Juvalla. Jamboard-yhteenvedo

Kulttuurikasvatussuunnitelmien toteutukseen tulee jo olemassa olevista resursseista kulttuuri- ja nuorisopalveluiden, varhaiskasvatuksen, koulujen sekä myös kirjastojen työpanosta. Kulttuuripalvelut rahoittavat kulttuurikasvatussuunnitelmien toteutuksia omien määrärahojensa puitteissa, ja kouluilla kulttuurikasvatuksen toteuttamiseen on varattu oma budjettinsa opetussuunnitelmien osalta. Hartolassa kulttuurisisältöjen toteutuksiin on lisäksi mahdollista hyödyntää myös nuorisopalveluiden budjettia. Yhteistyötä vierailuesityshankinnan osalta on tehty myös vanhempaintoimikunnan kanssa. Hartolan yhteinäiskoulun vanhempaintoimikunta ry on esimerkiksi ollut mahdollistamassa seitsemäsluokkalaisten teatteriretkiä vuosittain. Juvalla kirjasto osallistuu kirjailijavierailuiden kustannuksiin mahdollisuuksiensa mukaan. Juva ja Hartola ovat lisäksi jäsenkuntina lastenkulttuurikeskuksissa, joiden kautta sisältöjä on toteutettu jo ennen kulttuurikasvatussuunnitelmia.

5.3 Kehitystyön tutkimus ja tiedonhankinta

Tutkimusvaiheessa selvitetään kehittämiskohteesta käytettävissä olevat resurssit, käyttäjätarpeet, tavoitteet, odotukset, arvot ja toimintaan liittyvät motiivit (Tuulaniemi 2011, 130). Perustutkimusmenetelmiin kuuluvia haastatteluja, kyselyjä ja ryhmäkeskusteluja käyttämällä on mahdollista selvittää sanallisesti ilmaistavissa olevaa, eksplisiittistä tietoa (Koivisto ym. 2021, 44–45).

Tämän kehitystyön tiedonhankintamenetelmäksi soveltui aikaisemmin mainitun Tuulaniemen (2011, 146) esittelemien haastattelumenetelmien sijaan paremmin Vilkan ja Airaksisen (2004, 63) mainitsema asiantuntijoiden konsultointi. Teemahaastattelulla eli puolistrukturoidulla haastattelulla kerättiin tietoa kulttuurikasvatussuunnitelmien hyödyistä ensisijaisesti oppilaille, koululle ja kunnille. Kysymykset olivat luonteeltaan käsityksiä kartoittavia, ja aivan kuten Vilka (2015, 128) kertookin, tiedon äärelle päästiin paremmin, mitä- ja mitenkysymyksenasettelulla sen sijaan, että olisi käytetty kyllä- ja ei- tai onko-muotoisia kysymyksiä kuvien 16 ja 17 mukaisesti.

Olemme työssämme keskittyneet kiinnittämään huomiota kulttuurikasvatussuunnitelmien kannalta oleellisimmiksi katsomiimme asioihin noudattaen Vilkan ja Airaksisen neuvoja (2004, 63–64). Konsultoitavat asiantuntijat olivat jo aikaisemmin mainitut yhteistyökumppanit koulunhenkilökunnasta museonhoitajaan. Kulttuurikasvatussuunnitelmia koskevaa tietoa kerättyämme voimme olla samaa mieltä Vilkan (2015, 125) kanssa laadullisten tutkimusmenetelmien emansipatorisesta tehtävästä. Kulttuurikasvatussuunnitelmien kehittämiseen osallistujat eivät siis ole olleet pelkästään tiedonhankinnan välikappaleita, vaan kehittämistyöllä on ollut mahdollista lisätä osallistujien kulttuurikasvatussuunnitelmiin liittyvää ymmärrystä ja asiantuntemusta.

5.3.1 Asiakasymmärrys

Asiakasymmärryksen tiedonhankintamenetelminä voidaan käyttää olemassa olevaa tausta-aineistoa asiakkaista, haastatteluja ja eri menetelmillä toteutet-

tavia kyselyitä, havainnointia sekä passiivista tarkkailua tai eriasteista osallistumista kohderyhmän elämään, kohderyhmän osallistamista suunnitteluun ja kulttuurisia luotaimia eli itsedokumentointimenetelmiä (Tuulaniemi 2011, 146).

Kehitystyömme tavoitteena oli selvittää, minkälaiset kulttuurikasvatussuunnitelmat halutaan luoda palvelemaan kuntiemme esi- ja perusopetusta ja mitä konkreettisella tasolla tulee tapahtua, että kuntiin saadaan luoduksi toimivat kulttuurikasvatussuunnitelmat. Kokosimme reflektoiden kulttuurikasvatussuunnitelmaan liittyviä tiedostettuja ja tiedostamattomia tarpeita sekä tavoitteita yhteistyöverkostosta.

Tämän kehitystyön hyödyntämismahdollisuudet kunnissa ovat kulttuuripalveluita ja opetustoimea laajemmat. Kehitystyöllä kuntiin luodaan kulttuurihyvinvointia edistäviä elementtejä kulttuurihyvinvointisuunnitelmien välityksellä. Kehitystyömme asiakasymmärryksen lähtökohtia ovat myös kunnan ja kulttuuripalveluiden tarpeet kulttuurikasvatussuunnitelmien toteuttamiseen.

Tuulaniemi (2011, 281) toteaa julkisella sektorilla olevan myös haasteita toiminnan rahoittamiseen ja palvelujen kehittämiseen ihmisten tarpeita vastaaviksi. Olemme havainneet, että kehittämisen haasteena kunnissa on käytettävissä olevien ajallisten resurssien rajallisuus, tarjolla olevien kulttuurisisältöjen valtaisa määrä ja toisaalta myös työntekijöiden laajat tehtäväkentät etenkin Hartolan ja Juvan kaltaisilla pienillä paikkakunnilla.

Kulttuurikasvatussuunnitelmien käyttöönoton kannalta on ollut merkittävää se, että osapuolet ovat olleet sitoutuneita kehittämiseen. Perusopetuksen johto sitoutui työhön antamalla opettajien työpanosta työryhmätyöskentelyyn ja toisaalta myös täyden luottamuksensa kulttuurikasvatussuunnitelmien koordinoinnista tämän opinnäytetyön tekijöille. Kunnissa sitouduttiin toteuttamaan kulttuurikasvatussuunnitelmia esi- ja perusopetuksen opetussuunnitelmien tavoitteiden mukaisesti. Kulttuurikasvatussuunnitelman toteuttaminen kirjattiin Juvalla myös uuden valtuuston strategiaan tavoitteisiin, ja molemmissa kunnissa kulttuurikasvatussuunnitelma asetettiin kulttuuripalveluiden toimintasuunnitelman tavoitteeksi kausille 2021 ja 2022

5.3.2 Tiedonhankinta

Tuulaniemi (2011, 138) kertoo, että tutkimusvaiheen menetelminä voidaan käyttää esimerkiksi havainnointia, luovia ja toiminnallisia menetelmiä. Vertailuanalyysi eli benchmarkkaus on tutkimusta, havainnointia, vertailua, arviointia sekä kiinnostusta oppia muiden toiminnasta.

Tiedonhankintamenetelminä käytettiin aluksi jo olemassa olevaa tausta-aineistoa lapsista ja nuorista sekä hiljaista tietoa, joka Vilkan mukaan (2015, 144) on hankittu esimerkiksi aistien tai harjaannuttaen käytännöllistä tietoa ja taitoa. Kehittämisprosessin aikana tehtyjen erilaisten kulttuurisisältökokeilujen kautta saatiin kokemuksia niiden toimivuudesta esi- ja perusopetuksen toimintaympäristöissä esimerkiksi eri ikäluokkien osalta. Sisältöihin liittyviä kokemuksia ja toiveita voitiin hyödyntää kulttuurikasvatussuunnitelmien suunnittelussa ja jatkokehityksessä.

Kehitystyötä tehtiin kehittäjien työympäristöissä ja verkostoissa, joten havainnointi toimi yhtenä menetelmänä Hartolassa ja Juvalla. Laajuutta itse kehitystyöhön ja havainnointiinkin on tuonut kahden kunnan ja kehittäjän välinen yhteistyö. Ajatuksia on vaihdettu ja jalostettu välillä hyvinkin intensiivisellä otteella. Havainnoista on tehty pitkin matkaa vapaamuotoisia muistiinpanoja. Yhteiskehittämiseen on saatu tukea osallistumalla Suomen lastenkulttuurikeskusten liiton kulttuurikasvatussuunnitelmien valtakunnalliseen kehittämishankkeeseen, johon palaamme tuonnempana.

Tiedonhankinnassa ja dokumentoinnissa hyödynnettiin välineinä mm. sähköpostia, WhatsApp-viestisovellusta, Microsoft Teamsia, Mentimeter-työkalua ja Google Jamboard-kirjoitustaulua. Tiimipalaverit ja testausvaiheessa tehdyt havainnot tallentuivat kokousmuistioihin ja päiväkirjoihin.

Koulujen tiimit muodostuivat eri vuosiluokkien opettajista, joiden kautta oli saatavissa myös oppilastietoa. Tarkkailun ja havainnoinnin lisäksi kulttuurikasvatussuunnitelmien kehittämisen palvelumuotoiluprosessissa on käyttäjätiedon

keräämiseen käytetty laadullisen tutkimuksen menetelmiä. Hartolan hallintojohtajalle ja Juvan sivistysjohtajalle, koulujen rehtoreille ja johtajille sekä tiimeille toteutettiin kyselytutkimus.

Tutkimus vaiheessa selvitettiin eritahojen mahdollisuuksia olla mukana kulttuurikasvatussuunnitelmien käytännötoteutuksessa ja sitä, minkälaista yhteistyö voisi olla. Kulttuuripalveluita tuottavien eli kehitystyömme palveluntarjoajien tavoitteita ja tarpeita kartutettiin keskusteluilla, kyselyillä ja lukuisilla sähköpostien vaihdoilla.

Tiedonhankintavaiheeseen osallistuivat lasten ja nuorten kirjastotyöntekijä, kirjastonjohtaja, museonhoitaja, kuvaamataidonopettaja ja kansatieteilijä. Kaikkien näiden tutkimusten avulla kerättiin organisaatioiden sisäistä tietoa kehittämiskohteesta, jotta pääsimme hahmottelemaan konkreettista kuntakohtaista suunnitelmaa.

Tiedonhankintavaiheessa osallistuttiin Lastenkulttuurikeskusliiton kulttuurikasvatussuunnitelmien edistämishankkeeseen, joka koostui kaikille avoimesta webinaarisarjasta ja kunnille tarjottavista koulutuspalveluista. Webinaarisarjassa järjestettiin kuukausittaisia matalan kynnyksen tapaamisia, joissa keskusteltiin vaihtuvin teemoin kulttuurikasvatussuunnitelmiin liittyvistä ajankohtaisista aiheista asiantuntijoiden johdolla. (Lastenkulttuurikeskusliitto 2021.)

Tässä vaiheessa tutkittiin erilaisia kulttuurikasvatussuunnitelmia, opetussuunnitelmia ja lukutaitostrategiaa. Kulttuurikasvatussuunnitelmiin liittyviä YAMK tasoisia opinnäytetöitä oli saatavissa vain kaksi. Kiesilän (2013) *Kohti kulttuuripolkua Tuusulan kunnassa –kulttuuripolun mahdollisuudet menetelmänä lastenkulttuuripalvelujen kohdentamisessa* opinnäytetyössä keskityttiin olemassa olevien kulttuurikasvatussuunnitelmien kartoitukseen. Sälpäkiven (2017) *Pakopullaa vai terveellistä herkkua –arviointitutkimus Hyvinkään kaupungin Kulttuuripolku –toiminnasta*, työssä arvioitiin Kulttuuripolun merkitystä lapsen kulttuuriin ja taiteeseen osallistumisessa, sekä vanhempien roolin merkitystä osallistumisen tukemisessa.

Tiedonhankintavaiheessa perehdyttiin esi- ja perusopetuksen osalta uusiin opetussuunnitelmiin, kuntakohtaisiin opetussuunnitelmiin, lukuvuosisuunnitelmiin ja monialaisiin oppimiskokonaisuuksiin.

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden tehtävänä on Opetushallituksen (2014, 10) mukaan edistää opetuksen laadun jatkuvaa kehittämistä ja vahvistaa koulutuksellista jatkumoa. Opetussuunnitelmien laadinnassa huomioidaan erimerkiksi kestävän kehityksen ja kulttuurikasvatuksen suunnitelmat.

Juvan kunnan perusopetuksen suunnitelma (2016, 15) on hyväksytty 30.5.2016. Hartolan perusopetuksessa noudatettava perusopetuksen opetussuunnitelma (s.a.) on laadittu yhteistyössä Päijät-Hämeen kuntien kanssa. Juvan ja Hartolan opetussuunnitelmien laadinnassa on otettu huomioon voimassa olleet muut paikalliset suunnitelmat: varhaiskasvatuksen suunnitelma, esiopetuksen opetussuunnitelma, perusopetukseen valmistavan opetuksen suunnitelma, aamu- ja iltapäivätoiminnan suunnitelma, lastensuojelulain mukainen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma, oppimisen ja koulunkäynnin tuki, oppilashuollon suunnitelma, ohjaussuunnitelma sekä muut mahdolliset opetuksen järjestäjän tekemät erityisesti koulutusta, lapsia, nuoria ja perheitä koskevat suunnitelmat ja päätökset. Tulevaisuudessa opetussuunnitelmaa täydentää myös kulttuurikasvatussuunnitelma.

Kangaksen ym. (2015, 43) mukaan opetussuunnitelma on koulun ja opettajan keskeinen pedagogisen työväline. Jotta koulukohtaiset opetussuunnitelmat muodostaisivat koulun yhteisen kielen opetus- ja kasvatuspäämääristä ja sisällöistä, on koulun tunnistettava vahvuutensa ja lähiympäristön yhteistyön mahdollisuuksia. Koulujen opetussuunnitelmien toteutuksissa hyödynnetäänkin erilaisia oppimisympäristöjä ja tehdään yhteistyötä ulkopuolisten toimijoiden kanssa. Kulttuurikasvatussuunnitelmat tarjoavat esi- ja perusopetukseen tavallisista luokkahuoneista poikkeavia oppimisympäristöjä ja laaja-alaiseen oppimiseen menetelmiä ja sisältöjä.

Halinen ja Jääskeläinen (2015, 28) tuovat esille, että laaja-alaisen osaamisen kehittäminen edellyttää opettajilta rohkeutta irrottautua oppiainejakoisuudesta, ja kokeilla myös uudenlaisia työskentelytapoja. Laaja-alaisuudella viitataan

sekä osaamisen luonteeseen että sisältöön. Perusopetuksessa tarvitaan tiedonaloja yhdistävää moniulotteista ja monialaista osaamista entistä enemmän, sillä sivistys on kykyä ja tahtoa käyttää tietoja ja taitoja eri tilanteissa eettisesti ja järkevästi. Halisen ja Jääskeläisen (2015, 31) mukaan monialaiset oppimiskokonaisuudet ovat työvälaineitä edistää laaja-alaista oppimista, ne ovat tavoitteellisia, suunnitelmallisia ja kestoltaan pidempiä kokonaisuuksia, joiden toteuttamiseen osallistuu useita oppiaineita.

Laajentuvien oppimisympäristöjen ja eheyttämisen yhteydessä puhutaan myös rajoja ylittävästä pedagogiikasta. Eheyttäminen yhdistää koulutyön oppilaiden muuhun elämään jäsentämällä opetettavat sisällöt ja opetustilanteet mielekkäiksi kokonaisuuksiksi eli monialaisiksi oppimiskokonaisuuksiksi. Monipuoliset menetelmät ja ympäristöt ovat rajoja ylittävän pedagogiikan ytimessä. (Kangas ym. 2015, 37–38.) Cantell (2015b, 47) tuo esille sen, että opetusta voidaan eheyttää joko ilmiölähtöisesti tai tiedonalalähtöisesti riippuen tutkittavasta teemasta ja kokonaisuudesta.

5.4 Kehitystyön aineistojen analysointi

Tiedonhankinnan ja asiakastutkimusten tuloksena saadaan laaja määrä eri muodoissa olevaa tietoa tutkittavaksi. Asiakasymmärryksen perustana on tiedon analysointi ja tulkinta. On oleellista löytää laajemmalle joukolle merkittävät asiat. Kerättyä tietoa on osattava myös tulkita ja yhdistää muihin tietolähteisiin. Keskeistä on Tuulaniemen (2011, 154) mukaan se, miten kerättyä tietoa hyödynnetään ja jalostetaan uutta arvoa luotaessa.

Hirsjärven ym. (2014, 224) mukaan analysointitavoista on oleellista valita sellaiset, jotka parhaiten vastaavat esitettyihin kysymyksiin. Mikäli selvityksiä käytetään vaikkapa perusteluina sisällöllisten valintojen tekemiselle, riittäviä analysointikeinoja ovat esimerkiksi tyypittely tai teemoittelu tiedon luonteenomaisesti. Laadullisen eli kvalitatiivisen analyysin tavoitteena on jäsentää tutkimuskohteen laatua, ominaisuuksia ja merkityksiä kokonaisvaltaisesti (Tuulaniemi 2011, 143).

Kehitystyössämme useita erilaisia tiedonhankintamenetelmiä käyttäen vuoden mittaisen prosessin aikana on kertynyt paljon eritasoista aineistoa. Aivan kuten Hirsjärvi ym. (2014, 225) ovat todenneet, ei kaikkea kerättyä aineistoa ole pystytty hyödyntämään, eikä kaikki aineistomme ole päätynyt tarkempaan analyysiin. Toisaalta myöskään Vilkan ja Airaksisen (2004, 64) mukaan laadullisin menetelmin kerättyä tietoa ei ole aina tarpeen analysoida tarkasti.

5.4.1 Olemassa olevat kulttuurikasvatussuunnitelmat ja niiden analysointi

Seuraavaksi luodaan katsaus ja arvioidaan erilaisten kulttuurikasvatussuunnitelmien toteutuksia. Tarkasteluun on valittu: Salon kaupungin kulttuurikasvatussuunnitelma Nappula, Oulun kaupungin kulttuuriopetussuunnitelma, Pertunmaan kulttuurikasvatussuunnitelma Silmu, Lastenkulttuurikeskus Verson koordinoima Keski-Savon kuntien kulttuurikasvatussuunnitelma Kulttuuriketju sekä Miehikkälän ja Virolahden kuntien kulttuurikasvatussuunnitelman työväline kulttuurikaakko.fi verkkosivusto. Valintaan on vaikuttanut suunnitelmien tuoreus, sisältöjen kiinnostavuus sekä kuntien koko omiin kuntiimme nähden.

Ensiksi tutustuimme kulttuurikasvatussuunnitelma Nappulaan, jonka koordinoinnista vastaa Salon kaupungin yleiset kulttuuripalvelut. Suunnitelmaa toteuttaa monialainen työryhmä. Nappulaa on pilotointivaiheessa lukuvuonna 2021–2022. Suunnitelmassa on perustason toteuttajina ovat kirjastopalvelut, museopalvelut, kansalaisopisto, musiikkiopisto sekä yleiset kulttuuripalvelut, jotka toteuttavat oman vastualueensa kulttuurikasvatussuunnitelman perustason sisällöt vuosittain osana perustoimintaansa. Perustason sisällöt ovat maksuttomia, ja mahdollisista kuljetuskustannuksista vastaavat päiväkodin ja koulut itsenäisesti. Syventävällä tasolla palveluntarjoajina toimivat paikalliset yhdistykset ja ammattitaiteilijat. Syventävän tason toteutuksessa on vuosikohdaisia vaihteluita ja osiot ovat maksullisia. (Salon kulttuurikasvatussuunnitelma, 2021, 3.)

Suorittamamme sisältöanalyysin perusteella tässä suunnitelmassa oli perustasolla vuosittain tarjolla pääasiassa yksi tai kaksi sisältöä. Sisällöt saattoivat

olla pelkästään kirjastopalveluiden tuottamia kokonaisuuksia. Sisällöt eivät tarjoa kehitystyöhömme uusia ideoita. Suunnitelman vahvuutena on kuitenkin se, että vuosiluokkien sisällöt ovat painottuneet esimerkiksi tunnetaitoihin, sosiaalisiin taitoihin, omien juurien tutkimiseen ja kulttuuriperintöön, kestävään kehitykseen, hyvinvointiin, yhteisöllisyyteen sekä ympäristöosaamiseen ja yhteistyöhön. Teknisesti ajateltuna kulttuurikasvatussuunnitelmataulukon ja värien käyttö sisältöjen vuosiryhmittelyssä tuovat selkeyttä.

Oulun kaupungin kulttuuriopetussuunnitelma on tehty Kulttuuritalo Valveen lastenkulttuurin, eri kulttuurilaitosten ja opetustoimen yhteistyönä. Asiantuntijoina on toiminut taiteen ja opetuksen ammattilaisia. Jokaisella luokka-asteella lähestytään kaikkia kulttuurin ja taiteen aloja teemoittain (arkkitehtuuri, rakennettu ympäristö, elokuva, festivaalit, kulttuuriperintö, maailmankulttuuri, media, muotoilu, kädentaidot, musiikki, sanataide, sirkus, tanssi, teatteri, valokuvaus, maalaustaide ja sarjakuva). Taiteenaloja lähestytään opettajille, taiteilijoille ja taidekasvattajille tarkoitettujen virikekysymyksiensä kautta. Kulttuuriopetussuunnitelmassa tarjotaan tietoa paikallisista kulttuurin ja taiteen alojen yhteistyökohteista. Lisäksi kulttuuriopetussuunnitelma antaa ehdotuksia siitä, mihin oppiaineeseen kutakin kulttuurin ja taiteen opetusta voi yhdistää. (Sainio & Tenetz s.a., 4–5.)

Mielestämme tässä suunnitelmassa näkyy se, että kaupungissa on jo pitkään tehty kulttuurikasvatusta osana opetusta tehden monialaista yhteistyötä. Laajasti eri taiteenalat huomioiva suunnitelma on tavoitteellinen ja vaikuttava. Kuntien ensimmäisiä suunnitelmia valmisteltaessa tämä suunnitelma koettiin kuitenkin hieman vaikeasti lähestyttäväksi ja haastavaksi kaikessa yksityiskohtaisuudessaan.

Pertunmaan kulttuurikasvatussuunnitelma Silmua ovat toteuttamassa yhteistyössä kunnan kulttuuritoimen kanssa, Lasten kulttuurikeskus Verso, taidelaitokset ja eri taiteenlajien ammattilaiset. Suunnitelmassa on kuultu toiveita ja ideoita Pertunmaan kunnan varhaiskasvatuksen ja koulun henkilöstöltä, karitettu alueen taidelaitoksia, kohteita sekä lähialueen kulttuuritoimijoita. (Liikkanen 2020, 2.) Tämä suunnitelma on mielestämme visuaalinen kokonaisuus,

josta tulee esille tarjolla olevien kulttuuripalveluiden monipuolisuus. Taulukko-
muotoinen tiivistys voisi kuitenkin helpottaa suunnitelman hahmottamista ko-
konaisuutena. Esi- ja alkuopetuksen luokkien lastenkulttuurikeskus Verson to-
teuttamia sisältöjä on toteutettu myös Juvalla. Isompien koululaisten sisältöko-
naisuudet kiertävät Silmussa vuorovuosin. 7–9 vuosiluokkien sisällöissä
hyödynnetään paikallisia ominaispiirteitä. Kirjastosisältöjä ei ole kirjattu erik-
seen suunnitelmaan.

Lastenkulttuurikeskus Verson koordinoiman Keski-Savon kuntien kulttuurikas-
vatussuunnitelma Kulttuuriketjun kunnissa on yhteinen opetussuunnitelma ja
kulttuurikasvatussuunnitelma, jossa on joitain paikkakuntakohtaisia painotuk-
sia. Kulttuurikasvatussuunnitelmat ovat monitahoisia oppilaille suunnattuine
perusosineen ja kulttuuriaiheita syventävine valinnaisosineen. Kulttuuriketju.fi-
verkkosivustolta löytyy sisältöoppaita opettajille ja palveluntuottajille, sivusto
tukee kulttuurikasvatussuunnitelman toteuttamista, ja toteutuksiin liittyvät tie-
dot löytyvät sieltä kootusti. (Lastenkulttuurikeskus Verso s.a.) Kulttuurikasva-
tussuunnitelmat ovat tekemiemme havaintojen perusteella verkoston yhteiset,
vaikkakin joitakin paikallisia ominaispiirteitä hyödyntäviä painotuksiakin on löy-
dettävissä. Kulttuuriketjulla ei ole vahvaa kirjastopolkupainotusta, ja opettajan
toteutuksen varaan jääviä sisältöjä on jonkin verran. Suunnitelmat ovat seu-
dullisia, ja on mahdollista, ettei kuntakohtaisia sovelluksia lähdetä tekemään
tai poikkeamaan yleisestä linjasta, vaikka sisältöjä olisikin tarjolla.

Miehikkälän ja Virolahden kunnissa kulttuurikasvatussuunnitelman työväli-
neenä on kulttuurikaakko.fi sivusto. Kulttuurikasvatus ja eri kulttuuripolkujen
sisällöt suunnitellaan ja toteutetaan yhteistyössä taiteen ja kulttuurin ammatti-
laisten kanssa. Kulttuuripolkujen sisällöt eri-ikäisille oppijoille koostuvat taide-
työpajoista, kulttuurikohdevierailuista, erilaisista ryhmänohjaajille suunnatuista
lainattavista materiaalipaketeista ja menetelmäoppaista. Sisällöt kulttuuripol-
kuihin rakentuvat suunnitelman painopisteiden mukaisesti. (Liikkanen 2021).
Tämän kulttuurikasvatussuunnitelmien toteutustavan innovatiivisuutta lisää
mielestämme se, että toteutuksesta vastaa kulttuurialan yritys. Lukuvuoden
alussa suoritetaan koulukierros, jolloin sovitaan sisällöistä ja aikatauluista.
Kulttuurikaakossa on erityistä huomiota kiinnitetty sisältöihin, ja jokaiselle luo-
kalle on tarjolla teemoitettu polku, joka voi olla esimerkiksi luova lukupolku tai

monipuolinen musiikkipolku. Tarjolla on myös vapaasti valittavissa olevia sisältökokonaisuuksia. Miehikkälässä ja Virolahdella kulttuurikasvatussuunnitelma toimii hyvinvointiryhmän työkaluna. Nettisivut ovat selkeä työväline kaikessa visuaalisuudessaan.

Tiedonhankintaa tehtiin siis vertailuanalyysin keinoin olemassa olevista kulttuurikasvatussuunnitelmista. Aineistoa oli saatavissa runsaasti, ja sisältötieto oli helposti löydettävissä esimerkiksi kuntien omilta tai kulttuurikasvatussuunnitelma.fi verkkosivustoilta. Vertailuanalyysin perusteella kulttuurikasvatussuunnitelmien havaittiin olevan eripuolilla Suomea hyvinkin erilaisia ja eritasoisia. Toisissa kunnissa kulttuurikasvatussuunnitelmien sisällöt olivat suhteellisen yksipuolisia.

Kulttuurikasvatussuunnitelmien toteutusten opettajalähtöisyydestä johtuva epävarmuus oli yhtenä puheenaiheena lastenkulttuurikeskusten kanssa käydyissä keskusteluissa ja opastuksissa. Koska opettajien vastuulla olevien sisältöjen toteutumisesta ei aina ole täyttä varmuutta, tässä kohtaa onkin syytä pohtia, miten erilaiset kulttuurisisällöt toteutuvat, jos toteutukset ovat pelkästään opettajien varassa. Olemme kuntien kulttuuritoiminnasta vastaavina havainneet, että haasteena on se, miten tarjota yläkoululaisille korkeatasoista, monipuolista ja kohderyhmää kiinnostavaa kulttuurisisältöä. Yläkoululaisille suunnattua sisältöä on tarjolla vähemmän kuin pienemmille koululaisilla, ja toisaalta sisältöjen saavutettavuus sekä hinta toimivat rajoittavina tekijöinä.

5.4.2 Suunnittelutyön lähtökohdat

Erilaisten kulttuurikasvatussuunnitelmien sisältöihin liittyneen vertailututkimuksen ja paikallistuntemuksemme perusteella ei Hartolaan tai Juvalle haluttu lähteä luomaan täysin samanlaisia kulttuurikasvatussuunnitelmia. Myöskään mitään olemassa olevaa kulttuurikasvatussuunnitelmaa ei haluttu suoraan ottaa käyttöön kunnissa, vaan paikalliset ominaispiirteet haluttiin esiin vahvasti.

Kulttuurikasvatussuunnitelmien käyttäjäystävällisyyteen haluttiin kiinnittää erityistä huomiota. Suunnitelmien sisällöistä haluttiin luoda selkeät ja helposti

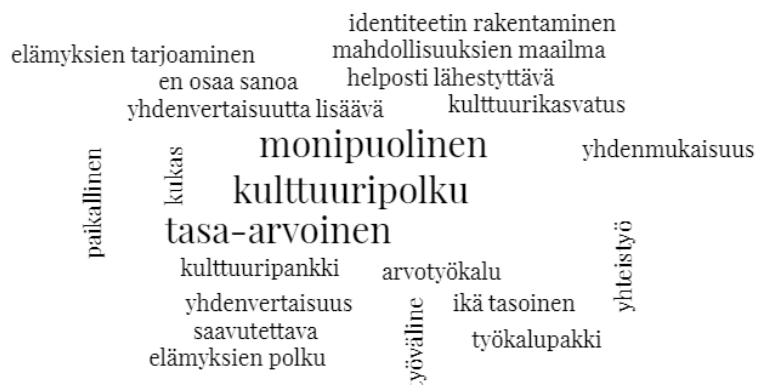
esi- ja perusopetuksen arjessa hyödynnettävät niin, että lapset ja nuoret saisivat laadukkaita kulttuuri- ja taidesisältöjä erilaisissa oppimisympäristöissä. Halisen ja Jääskeläisen (2015, 23) mukaan opetussuunnitelman pohjana oleva oppimiskäsitys, jossa oppilaalla on aktiivinen rooli, asettaa haasteita koulutyölle. Se, että esi- ja perusopetuksessa on aidosti tilaa lasten ja nuorten kysymyksille, keskusteluille, ideoille, ongelmanratkaisulle sekä konkreettiselle tekemiselle, tarvitsee toteutuakseen aikaa arjen keskellä. Yhdessä oppimisen nähdään edistävän oppilaiden luovaa ja kriittistä ajattelua, sekä kykyä ymmärtää erilaisia näkökulmia. Tällainen oppimiskäsitys haastaa kehittämään oppimisympäristöjä ja työtapoja.

Hyvinvointiinkin vaikuttavat oppimisen ilo ja onnistumisen kokemukset tuovat elämänmakua ja ovat osaltaan eheyttämässä opetusta. Monipuolinen oppimisympäristöt ja oppiainerajat ylittävä toiminta mahdollistuu yhteistyössä koulun ulkopuolisten yhteisöjen kanssa. Oppilaille tarjoutuu siten mahdollisuuksia ymmärtää opiskeltavien asioiden välisiä suhteita laajemmin suhteessa vaikkapa omaan elämään ja tulevaisuuteen. (Halinen & Jääskeläinen 2015, 24.) Monipuolisissa oppimisympäristöissä perinteen arvostus, kunnioitus ja lasten kanssa toteutettavat pedagogiset sisällöt ja menetelmät mahdollistavat perehtymisen perinteeseen (Korhonen 2022, 309).

5.5 Kehitystyön suunnitteluvaihe

Suunnitteluvaiheen tarkoituksena on kehittää vaihtoehtoisia ratkaisuja suunniteluhaasteeseen tavoitteiden ja asiakkaiden tarpeiden ohjaamina. Kehitettävää palvelua suunnitellaan testaamalla erilaisia ideoita ja konsepteja vuorovaiikutustilanteissa. Suunnittelu vaihe voidaan jakaa ideointi ja konseptointi sekä prototypointi vaiheeseen. (Tuulaniemi 2011, 130.) Menetelminä voidaan käyttää esimerkiksi yhteiskehittämistyöpajoja, benchmarkkeerausta, erilaisia ideointitekniikoita, prototypointia, palvelupolkuja, nopeita kokeiluja, skenaarioita. Palveluprosessin kuvaukseen soveltuu käytettäväksi myös service blueprint. (Tuulaniemi 2011, 182–212.)

Mikä olisi sopiva sana kuvaamaan kulttuurikasvatussuunnitelmaa?

Kuva 21. Miten kuvailisit yhdellä sanalla kulttuurikasvatussuunnitelmaa? Hartolan ja Juvan työryhmien Mentimeter sanapilvi

Kehitystyöprosessin aikana kulttuurikasvatussuunnitelmien sisältöjen suunnittelussa tärkeässä roolissa olivat alusta alkaen esi- ja perusopetuksen, kirjaston ja museon asiantuntijat. Kuntien kulttuuripalveluista vastaavina tehtävämme oli kulttuurikasvatussuunnitelmiin liittyvän kehitystyön koordinointi esi- ja perusopetuksen valtuuttamina. Tiimien ja yhteistyökumppaneiden kanssa tehdyllä yhteiskehittämisellä oli ratkaiseva merkitys sen suhteen, että kulttuurikasvatussuunnitelmista saatiin luotua moniulotteiset ja laadukkaat kokonaisuudet. Selvitimme kuvassa 21 esitellyn Mentimeter sanapilven avulla työryhmien ajatuksia kulttuurikasvatussuunnitelmista, ja vastauksista on nähtävissä niiden monipuolisuus.

Tutkimusvaiheen analyysin perusteella kunnissa todettiin tarvetta lukemisen edistämiseksi, ja kirjastoyhteistyön kehittämiseksi kulttuurikasvatussuunnitelmien myötävaikutuksella. Kirjasto palveluineen nähtiin kunnissa resurssina. Lukemisen edistäminen päätyi kulttuurikasvatussuunnitelmisamme yhdeksi painopisteeksi myös kansainvälisen PISA-tutkimusohjelman (Programme for International Students Assessment) perusteella. PISA-tutkimusta toteutetaan OECD:n (Organisation for Economic Co-operation and Development) jäsenmaissa. (OECD, PISA 2018.) Vuoden 2018 tutkimuksessa selvitettiin 15-vuotiaiden lukutaitoa. Tutkimustulosten perusteella suomalaisnuorten keskimääräinen lukutaito on edelleen hyvää, vaikkakin yhä enemmän on sellaisia nuoria,

joiden lukutaito ei riitä opiskeluun tai yhteiskunnassa toimimiseen. Vanhempien sosioekonominen tausta on yhteydessä oppilaiden lukutaitoon. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2019.)

Aineistojen analyysin perusteella kulttuurikasvatussuunnitelmien voidaan todeta antavan mahdollisuuksia tukea tasapuolisesti erilaisista perhetaustoista tulevia lapsia ja nuoria. Työryhmissä päätettiin tarjota kirjastosisältöjä kulttuurikasvatussuunnitelmien kautta jokaiselle vuosiluokalle muiden kulttuurisisältöjen lisäksi. Tällä päätöksellä kulttuurikasvatussuunnitelmista alkoi kehittyä entistä moniulotteisemmat kokonaisuudet, joissa hyödynnetään kuntien lakisääteisten palvelujen yhteistyössä tarjoamia mahdollisuuksia lasten- ja nuorten hyvinvoinnin tukemiseen ja kulttuuristen oikeuksien toteutumiseen. Tässä vaiheessa kunnissa tuli esille myös olemassa olevien mahdollisuuksien ja yhteistyökumppaneiden monipuolisuus ja se, että palvelumuotoilun menetelmiä hyödyntäen saataisiin kulttuurikasvatussuunnitelmistakin muodostettua entistä parempia kokonaisuuksia.

Tuulaniemi (2011, 130) kannustaa keräämään paljon ideoita. Määrä ei tässä tilanteessa korvaa laatua vaan tuo sitä. Ideointivaiheessa on hyvä muistaa myös yhdistellä ideoita. Ideat rikastuvat, kun yhden kirjaamaa idea-aihiota kehittääkin toinen henkilö, joka puolestaan jakaa kehitystyönsä tuloksen jälleen seuraavalle. Tällä tavalla ei myöskään synny yhden henkilön omistajuutta, vaan koko työryhmä voi kokea idean omakseen. Tässä vaiheessa valitut uudet ratkaisut viimeistellään ja toteutetaan. Viimeistelyn osana palvelua tai sen osaa voidaan testata ja pilotoida oikeassa palveluympäristössä.

Suurta ideamäärää pitää lajitella, joten ratkaisuja kootaan ja ryhmitellään (Tuulaniemi 2011, 187). Hartolassa ja Juvalla ideointia tuotettiin tiimeissä. Kehittäjät olivat mukana ideoimassa ratkaisuja ja vertaisarviointia suoritettiin tässäkin vaiheessa runsaasti.

Kuva 22. Mitä halutaan kulttuurikasvatussuunnitelmilta? Hartolan ja Juvan työryhmien Jamboard-yhteenveto

Tutkimusvaiheen ja analysoinnin kautta muodostui näkemys kehitystyön toteutustavasta kuvan 22 mukaisesti, ja sisältökokonaisuudet alkoivat hahmottua. Keräsimme ideoita ja yhdistelimme ideoita palveluntuottajien sekä tiimien kanssa, mutta myös kehitystyöntekijöiden keskinäinen yhteistyö oli tiivistä ja toimivaa. Ideoita on yhdistelty ja jalostettu, ja työskentely ollut todella hedelmällistä. Kehitystyö on jatkunut koko opinnäytetyön kirjoittamisprosessin aikana, ja uusille ideoille on annettu tässäkin kohti runsaasti tilaa.

Kuva 23. Kulttuurikasvatussuunnitelmien suurimmat haasteet. Hartolan ja Juvan työryhmien Jamboard-yhteenveto

Kehitystyön alkuvaiheessa kiinnitettiin huomiota myös kulttuurikasvatussuunnitelmiin liittyviin, kuvasta 23 löytyviin, haasteisiin. Kehittäminen sekä kulttuurisisältöjen toteuttaminen vaativat aikaa ja resursseja. Kuntien kulttuuripalveluissa sekä esi- ja perusopetuksessa arki on usein hektistä ja työaika menee perusarjen pyörittämiseen. Suurimpina haasteina työryhmissä nähtiin koulun kiireisen ja hajanaisen arjen lisäksi mahdollinen opettajien työmäärän lisääntyminen ja raha. Pelkkä suunnitelmien olemassaolo ei riitä, vaan kunnissa kulttuurikasvatussuunnitelmien toteuttamiseen tarvitaan konkreettisia toimenpiteitä ja panostusta. Yhteisten toimintatapojen hiominen ja laajempi sisältöjen kehittäminen vie myös oman aikansa.

5.6 Kulttuurikasvatussuunnitelmien sisältöjen luominen

Konseptissa palvelupolulla kuvataan palvelujen ensisijainen idea, palvelutuokiot ja kontaktipisteet. Tarkoitus on saada yhteinen ymmärrys siitä, millaisesta palvelusta on kyse: miten palvelu käytännössä tuotetaan, miten se vastaa tarpeeseen, ja mitä se vaatii palvelun tuottajalta. Konseptista voidaan päätellä lopputuotoksen muotoa, mutta yksityiskohdat eivät ole vielä valmiita. Palvelukehityksen kaikkiin vaiheisiin kuuluu prototyyppi eli palvelun testaaminen. (Tuulaniemi 2011, 191–197.)

Kulttuurikasvatussuunnitelmissamme mallintamismenetelminä toimivat eräänlaiset taulukkomuotoiset palvelupolut (liitteet 2 ja 3), joiden avulla kulttuurisisältöjä kuvataan luokkakohtaisesti esiopetuksen alusta perusopetuksen loppuun. Taulukkojen avulla on hahmotettavissa kokonaisuudessaan esi- ja perusopetukselle suunnitellut palvelukokonaisuudet.

Kurki (2000, 21) tuo esille innostamiseen liittyvät osallistumisen prosessit ja menetelmissä taiteen ja luovien menetelmien ja taidesisältöjen merkityksen. Olemme kehittäjinä ja kulttuuripalveluiden työntekijöinä innostajia opettajien tavoin. Yhdessä innostamme ja luomme osallistumisen mahdollisuuksia kulttuurikasvatussuunnitelmien kautta. Innostamme lapsia sekä nuoria taiteen- ja kulttuurin äärellä kasvattaen heitä aktiivisiksi toimijoiksi.

Tutkimusvaiheen kautta meille selveni kulttuurikasvatussuunnitelmien moninaisten sisältöjen ja toteutusten lisäksi myös monialaisten oppimiskokonaisuuksien reunaehjoja. Halisen ja Jääskeläisen (2015, 31) mukaan monialaiset oppimiskokonaisuudet rakennetaan osaksi koulutyötä. Työskentely monialaisten oppimiskokonaisuuksien parissa auttaa mukana olevien oppiaineiden tavoitteiden ja koulun yleisten kasvatustavoitteiden saavuttamisessa. Kuvassa 24 olevan tiimien rakentaman Jamboard-sanapilven perusteella kulttuurikasvatussuunnitelmien avulla voidaan oppia moninaisia taitoja ja hankkia esimerkiksi yleissivistystä.

Mitä opimme kulttuurikasvatussuunnitelmalla?

Kuva 24. Mitä opimme kulttuurikasvatussuunnitelmalla? Hartolan ja Juvan työryhmien Menti-meter sanapilvi

Monialainen oppiminen voidaan rinnastaa monitieteisyyteen, jossa esimerkiksi ympäristökysymyksiä käsitellään eri aloilla ja eri oppiaineissa pyrkien luomaan monipuolista ymmärrystä. Tavoitteena on luoda kokonaisvaltainen käsitys jostakin opiskeltavasta aiheesta. Perusopetuksessa tämä tarkoittaa käytännössä opettajien välistä yhteistyötä, suunnittelua, toteuttamista ja arviointia. (Cantell 2015a, 14.) Kulttuurikasvatussuunnitelmia kannattaa mielestämme hyödyntää monialaisten oppimiskokonaisuuksien toteutuksissa tuomaan taiteeseen ja kulttuuriin osallistumisen kokemuksia ja elämyksiä.

Kevätlukukauden 2021 ja lukuvuoden 2021–2022 aikana kulttuurikasvatussuunnitelman palvelukonseptien elementtejä testattiin kunnissa esi- ja perus-

opetuksen kohderyhmien parissa. Koronapandemiasta johtuen vierailujen live-toteutusten järjestäminen oli haasteellista. Kevään 2021 ja syksyn 2022 aikana kulttuurikasvatussuunnitelmien toteutuksessa testattiin etätoteutuksia striimaten, erilaisia hybridimallin kokeiluja tehden, ulkona toteutettavia vierailuesityksiä testaten ja erilaisia etätyöpajoja toteuttaen. Tässä vaiheessa saatiin tietoa myös siitä, miten erilaiset kulttuurisisällöt ja taitelijat tai taiteilijaryhmät soveltuvat valituille kohderyhmille. Seuraavaksi näistä testivaiheen toteutuksista kerrotaan tarkemmin.

5.6.1 Elokuvasvatus

Hartolasta on suunnattu elokuvaan naapurikuntien Joutsaan ja Sysmään oman elokuvateatterin puuttuessa. Juvalla Martti Talvela kampuksella toimii Juvan Kino, joka on jo kuluneena vuonna tarjonnut lapsille- ja nuorille elokuvan. Kunnissa ei ole suunnitelmallisesti hyödynnetty elokuvakasvatusta. Koulujen elokuvaviikko on esi- ja perusopetukseen suunnattu maksuton elokuvakasvatuksen teemaviikko, jota vietetään vuosittain lokakuussa. Elokuviiko.fi tarjoaa monipuolisia elokuvasisältöjä, ja materiaalit ovat ympärivuotisesti käytettävissä. Sivuston antia ja elokuvaviikkoa tullaan Hartolassa ja Juvalla hyödyntämään jatkossa nykyistä laajemmin.

5.6.2 Kirjastopolku

Kehitystyön tuloksena kulttuurikasvatussuunnitelmiin päätettiin sisällyttää kaikille vuosiluokille kirjastosisältöjä. Kirjastopolku alkaa esiopetuksen aikana, jolloin vieraillaan vaihtoehtoisesti joko lähikirjastossa tai kirjastoautossa. Kirjastopolulla tutustutaan monipuolisesti kirjaston palveluihin ja polun edetessä kasvetaan asiantuntevaan asiakkuuteen.

Juvalla on ollut vuosikausia tiivis yhteistyö koulun ja kirjaston välillä. Yhteistyötä lähdettiin kehittämään monipuolisemmaksi lukukulttuuritiimin sekä kirjaston lasten ja nuorten kirjastotyöstä vastaavan kanssa. Kirjastopolun sisällöille ja käytännön toteutukselle päätettiin Juvalla luoda hanke. Myös käytössä olevaa Lukukettu-diplomia on kehitetty erilaisten hankkeiden kautta. Kirjastoyhteistyö on painottunut vahvasti syksyyn, jolloin kaikki luokat ovat käyneet joko

kirjastossa tai kirjastotyöntekijä on vaihtoehtoisesti vierailut kouluilla. Syksyyn painottuneet vierailut ovat kuormittaneet kirjastoa, ja kirjastopolun suunnittelu tarjoaakin mahdollisuuksia jaksottaa kirjaston ja koulun välistä yhteistyötä koko lukuvuoden ajalle. Lyhyen välimatkan ansiosta kirjastoa käytetään ahkerasti tiedonhaun opetteluun. Myös kirjalaatikat ja kassit kulkevat tiuhaan kirjaston ja koulun väliä. Lastenkulttuurikeskus Verson satutunnit järjestetään kirjastolla avoimena toimintana lapsiperheille ja myös luokat voivat ilmoittautua niihin.

Juvan kunnankirjasto ja Lukukeskus ovat tehneet vuosien ajan yhteistyötä kirjailijavierailuiden järjestämisessä. Lukukeskus (s.a.) kokoaa tietoa lukemisesta ja lukutaidosta sekä toimii asiantuntijana kotimaisissa ja kansainvälisissä verkostoissa puolustaen tasa-arvoista oikeutta lukutaitoon. Lukukeskus luo uusia toimintamalleja, on mukana lukemista edistävässä kampanjoissa ja hankkeissa. Lukukeskus järjestää ainoana tahona Suomessa järjestelmällisesti kirjailijavierailuja, jotka edistävät lukuintoa ja lisäävät kirjailijoiden toimeentuloa.

Syksyllä 2021 Juvalla kokeiltiin uudenlaisia kirjailijavierailuiden toteutuksia lukukeskuksen kanssa testaten uuden yhtenäiskoulun tilojen mahdollisuuksia. Lukukeskuksen Ilari Aallon kirjailijavierailu toteutettiin Microsoft Teams -ympäristössä, niin että sitä samaan aikaan näytettiin liveyleisölle kirjastossa, kyläkouluille sekä yhtenäiskoulun luokka-asteille 5 ja 6. Korona-aika toi yllättävän yhteisöllisyyttä tukevan elementin kirjailijavierailuun, sillä kaikki kunnan samanikäiset oppilaat olivat kirjailijavieraan ja palvelun äärellä samanaikaisesti. Kirjastovirkailija ohjeisti vierailuun osallistuneet opettajat ja luokat miettimään kysymyksiä etukäteen. Toinen kirjailijavieras kokeilu Tapani Baggen kanssa tehtiin yhtenäiskoulun auditoriosta niin, että paikalla oli yhtenäiskoulun luokka ja vierailu striimattiin kyläkouluille. Myös ihan perinteisiä kirjailijavierailuja järjestettiin vuosiluokille 7 ja 8: Jyri Baretskoj ja draama menetelmänä sekä keväällä 2022 9. -luokkalaisille Aleksis Salusjärven räppityöpajana. Varsinkin näissä yläkoululaisten vierailuissa oli mukana osallistavia elementtejä, joista saatiin hyvää palautetta niin opettajilta kuin oppilailtakin.

Hartolan yhtenäiskoululla on oma koulukirjasto, ja kunnankirjasto on vain pie-

nen kävelymatkan päässä. Lukemiseen koululla innostetaan esimerkiksi vapaaehtoisten Lukumummojen avulla. Aivan kuten lukukoira, myöskään lukumummo ei arvostele eikä huomauttele vaikkapa virheistä tai lukemisen hitaudesta. Lukumummojen avulla lukemisesta on mahdollista tehdä vuosiluokille 1–3 entistä miellyttävämpi kokemus. Myöhemmin luokkien on mahdollisuus hyödyntää kirjaston kirjakassipalvelua.

5.6.3 Kotiseutumuseot

Seitsemän pitäjämuseon muodostama Itä-Hämeen museon omistaa vuonna 1928 perustettu Itä-Hämeen Museoyhdistys ry. Hartolassa sijaitsevassa Itä-Hämeen museossa on esillä mm. kartanokulttuuria, kansanomaista esineistöä, kirjailija Maila Talvion, kirjailija Mika Waltarin ja runoilija Uno Kailaan muistohuoneet, savupirtti ja maatalousmuseo. Perusnäyttelyiden lisäksi museossa järjestetään kesäisin vaihtuvia näyttelyitä. Kulttuurikasvatussuunnitelman sisällöt kulkevat laajasti opetussuunnitelmaan seuraten dinosaurusten ajasta evakkoretkiin ja autoilua edeltävästä ajasta ruokakulttuuriin. Esi- ja perusopetus ovat hyödyntäneet Hartolassa museosisältöjä vuosikausien ajan.

Juvan museo toimii Partalan kuninkaankartanon päärakennuksessa, nykyisen Juvan kirkonkylän läheisyydessä Männynmäen harjanteella. Paikalla on asuttu jo rautakauden lopulla, mistä kertovat arkeologisten tutkimusten esine löydöt. Kartano on historiansa aikana ollut sekä yksityisessä, että kruunun omistuksessa. Vuosina 1555–1561 Partalassa toimi Kustaa Vaasan perustama kuninkaankartano. Nykyinen päärakennus on 1800-luvun puolivälistä ja pihapiirin muut rakennukset pääosin 1900-luvun alusta. Juvan kunta on omistanut tilan vuodesta 1919 alkaen. Museotoiminta päärakennuksessa alkoi vuonna 1992. Museokokoelmat käsittävät yli 3 000 maa- ja kotitalouteen liittyvää esinettä ja esineistön omistaa Juvan Kotiseutu- ja museoyhdistys ry. Esi- neet on deponoitu Juvan kunnalle, joka huolehtii myös museon aukipitämisestä ja vaihtuvista näyttelyistä. Juvan museo on myös eräs Juvan Saimaa Geopark -kohteista. Esi- ja perusopetus ovat hyödyntäneet museosisältöjä, kun näyttelyt ovat linkittyneet opetussisältöihin.

Juvan Karjalaisten museo on toiminut Partalan pihapiirissä olevassa entisessä väentuparakennuksessa vuodesta 1980 alkaen. Karjalaisten museon esi-
neistö koostuu käyttötavaroista, joita Juvalle asettanut karjalainen siirtoväki toi mukanaan talvi- ja jatkosodan jälkeen. Juvalle tuli karjalaisia etenkin Rautjärveltä, ja se näkyy myös esineistössä. Esillä on muun muassa huonekaluja, runsaasti tekstiilejä ja maanviljelyyn ja karjanhoitoon liittyneitä työkaluja. Kokoelman omistaa Juvan Karjalaiset ry, ja museon auki pidosta huolehtii Juvan kunta.

5.6.4 Kulttuuriperintö

Gottlundin -kierros on kahdeksan kilometriä pitkä luonto- ja kulttuuripolku, joka esittelee Juvan kirkonkylän kulttuurihistoriallisia kohteita ja luonnonnähtävyyksiä. Oppilaat ovat satunnaisesti vierailleet kierroksella, mutta kulttuurikasvatussuunnitelman kehittämistyön aikana sen systemaattisemmasta käytöstä tuli toiveita. Kierrosta on sisällöiltään uudistettu vuosien 2021 ja 2022 aikana. Gottlundin tupa on yksi kierroksen kohde. Tuvassa Kaarle Akseli Gottlund (1796–1875) keräsi kansanperinnettä ja laulatti runonlaulajia Juvalla. Gottlundin isä toimi Juvan kirkkoherrana, ja tupa on vanhan pappilan ainut jäljellä oleva rakennus.

Pattoin perintötalon museotila Juvalla johdattaa aikaan, jolloin perinteinen elämäntapa ja elinkeinot olivat vielä voimissaan. Pattoin perintötalon tiluksilla harjoitettiin kaskiviljelyä, maanviljelystä, karjanhoitoa, metsästystä ja kalastusta. Esi- ja perusopetus on hyödyntänyt perintötaloa säännöllisesti, mutta ei systemaattisesti vuosiluokittain.

5.6.5 Kuvataide

Hartolassa kuvataidenäyttelyvierailut ovat kuuluneet esi- ja peruskoululaisten lukuvuoden aloitukseen. Vanha-Koskipään kartanorakennuksessa Taidesalonki Talvio nimeä kantavaa kuvataidenäyttelyä, joka aikaisemmin tunnettiin Maila Talvio salonkina, on järjestetty vuodesta 1983 Hartolan kunnan toimesta. Näyttelyt koostuvat nykytaiteen edustajien maalauksista, grafiikasta,

installaatioista ja veistoksista. Näyttelyn kuraattorina toimii vapaa-aikapäällikkö. Hartolan kunta omistaa mittavan taidekokoelman osittain siitä syystä, että taidenäyttelyssä myytyjen teosten välityspalkkiot on sijoitettu tekemällä vuosittain taidehankintoja. Osittain näitä taideteoksia on deponoituina esimerkiksi Hartolan yhtenäiskoululle, päiväkodille sekä myös nuorisotiloille.

Galleria Kuninkaankartanon näyttelytoimintaa ylläpitävät yhteistyössä Juvan kamerakerho ja kulttuuripalvelut. Galleria sijaitsee Juvan museon ja Karjalaisen museon kanssa samassa Partalan kuninkaankartanon pihapiirissä. Galleriassa on näyttelytoimintaa kesäisin ja oppilailla on mahdollisuus vieraillla siellä elo- ja syyskuun aikana. Yläkoulun ja lukion kuvaamataidon luokat ovatkin vierailleet Galleriassa säännöllisesti, muut luokat satunnaisesti.

Juvan kunnankirjastolla on näyttelytoimintaa läpi vuoden ja myös oppilailla on mahdollisuus toteuttaa kirjastossa näyttelyitään. Näyttelytarjontaa päätettiin monipuolistaa hyödyntämällä Mikkelin taidemuseon alueellisen taidemuseon toimintaa esimerkiksi lainattavalla näyttelyllä keväällä 2022. Kirjasto on koulun vieressä, ja luokat voivat hyödyntää näyttelyä opetuksessaan. Lainattavat näyttelyt tulevat olemaan myös todennäköisesti myöhemmin osana kulttuurikasvatussuunnitelman sisältöjä. Myös Hartolassa päästiin hyödyntämään opetuksessa keväällä 2022 aluetaidemuseon Lahden julistettriennalen ympäristö-julistesarjan julistenäyttelyä kunnantalolla ja kirjastossa.

Juvalla uuden Martti Talvela kampuksen rakennustöiden yhteydessä panostettiin julkiseen taiteeseen hankkimalla teoksia paikallisten kuvataiteilijoilta. Kampuksen yläpihalla komeilee Palava Sielu -teos ja sisätiloissa teoksia on neljä. Juvan Kulttuuri ry ja Suomen Kulttuurirahaston Etelä-Savon rahaston kärkihanke mahdollistivat näiden taideteosten hankinnan lasten, nuorten, henkilökunnan ja talon iltakäyttäjien iloksi. Teoksista ollaan myöhemmin valmistamassa sisältöä kulttuurikasvatussuunnitelmaan.

5.6.6 Maasta ja muistoista

Juvan ominaispiirteenä voidaan pitää pitkäjänteistä työtä arkeologian ja arkeologian hyödyntämisessä perintökasvatuksessa. Juvalla toteutettiin vuosina

2015–2017 Partalan tutkimishanke. Juvan kulttuuripalvelut toteutti vuonna 2019 Suomen Kulttuurirahaston Mullankaivajat-hankkeen, jonka kautta kaikki Juvan esi- ja peruskoululaiset ja lukiolaiset pääsivät tutustumaan kotiseutunsa historiaan ja arkeologisiin menetelmiin. Kulttuuripalvelut työryhmän kanssa hakivat apurahaa uudelleen, ja myönteinen päätös saatiin helmikuussa 2022.

Suomen kulttuurirahaston (s.a.) Mullankaivajat hankkeet toteutetaan yhteistyössä paikallisen koulun tai koulujen kanssa. Pedagogisesti hyvin suunniteltu arkeologinen työskentely sopii erinomaisesti uuden opetussuunnitelman mukaiseen ilmiöoppimiseen ja opiskeluun koulun ulkopuolella.

Mullankaivajat hankkeen aikana kaikki Juvan peruskoululaiset ja osa lukiolaisista pääsivät tutustumaan lähiympäristöönsä arkeologisiin menetelmien avulla. Lapsille ja nuorille järjestettiin lisäksi työpajaviikko ja kirjastoon näyttely. Hankkeen ansiosta oppilaissa oli havaittavissa aitoa innostusta arkeologiaan kohtaan, kun esimerkiksi Paatelan kyläkoulun oppilaat lähettivät löytöjään kirjasto- ja kulttuurikoordinaattorille.

Mullankaivajat tiimin kanssa ideoitiin sisältöä myös kulttuurikasvatussuunnitelmaan. Vuosiluokille 5 ja 6 päätettiin luoda kotiseutuun sekä arkeologiaan liittyvä kokonaisuus, jossa viidesluokkalaisten sisältö painottuu paikallishistoriaan Juvan museon sisältöjen kautta ja kuudesluokkalaisten sisältö paikallishistoriaan arkeologian kautta. Vertainen (2022) toteaa *“Hyvä idea tuo, että kulttuurikasvatussuunnitelmassa keskityttäisiin kotiseudun osalta kahteen luokka-asteeseen, jolloin jokainen ikäryhmä kävisi saman setin läpi. Vielä kun setti on jaettu kahteen eri teemaan, jotka toteutetaan vuorovuosin, ei siitä kasva liian suuri paketti kerralla. Ikäryhmätkin 5lk ja 6lk on hyvät, juuri se porukka, joka aloittaa historian opiskelun. Maasta ja Mullasta voisi olla kokonaisuuden nimi.”*

Vuosiluokat 5 ja 6 osallistuvat vuorovuosittain joko ”maasta” tai ”muistoista” teemaiseen kulttuuripalveluiden museon tuottamaan sisältöön. Tarkoitus on tutustuttaa oppilaat oman paikkakunnan ja pitäjän historiaan niin talollisen kuin torpparinkin näkökulmasta. Tavoitteena on se, että oppilaat tutustuvat myös

historiantutkimuksen erilaisiin menetelmiin ja viimeisimpään tutkimukseen, joilla paikallishistoriaakin tehdään tutuksi.

Muistoista pitää sisällään tutustumisen joko Juvan museon sen hetkiseen näyttelyyn ja Juvan Karjalaisten museoon tai vaihtoehtoisesti Pattoin perintö-taloon. Vierailukohteen valitaan vaikuttaa Juvan museon näyttelyn soveltu-vuus lapsille. Museolla on näyttelyyn tutustumisen lisäksi tarjolla työpajatoi-mintaa eli aiheeseen/museon kokoelmiin liittyviä tehtäviä, joita ryhmä tekee ohjatusti museon toimitiloissa. Juvan Karjalaisten museossa voi tutustua eva- kon tarinaan. Mikäli koululaisvierailu tehdään Pattoille teemana on perinteinen juvalainen elämäntapa elinkeinoineen. Perinteisiin työmenetelmiin tutustutaan kokeilemalle esimerkiksi lampaanvillan karstaamista.

Maasta-teema tutustuttaa siihen Juvan menneisyyden osa-alueeseen, josta on saatu tietoa arkeologisten tutkimusten avulla. Teematuokio aloitetaan kier-tämällä QR-koodeja hyödyntävä Juvan ristin löytöpaikalta lähtevä Partalan polku. Museolla oppilaat tutustuvat sekä arkeologin tavallisimpiin menetelmiin että Juvan alueella ja erityisesti Partalassa suoritettuihin tutkimuksiin. Oppilaat pääsevät näkemään tutkimuksissa löydettyjä esineitä ja saavat tehdä työpa-jassa eri aikakausiin liittyviä tehtäviä, jotka liittyvät esimerkiksi Kustaa Vaasan kuninkaankartanokauteen. Rahallisten resurssien salliessa joinakin vuosina voidaan oppilaiden kanssa suorittaa oikeita tutkimuksia yhdessä arkeologin kanssa.

5.6.7 Monitaidekasvatuksen Tunteiden Tuuli

Lastenkulttuurikeskus Verson Tunteiden Tuuli -menetelmä on draamaharjoit-teisiin pohjautuva metodi esi- ja alkuopetuksen tunnetaitokasvatukseen osana kulttuurikasvatussuunnitelmaa. Menetelmän on kehittänyt draamaohjaaja Na-zia Asif ja sen avulla pyritään kiusaamisen ennaltaehkäisyyn. Tunteiden tuu- lessa lapset pääsevät tutustumaan siihen, miltä tunteet tuntuvat. Samalla pyri-tään huomaamaan, kuinka omat teot vaikuttavat muihin ihmisiin. (Asif 2014, 3.)

5.6.8 Musiikki ja konserttitoiminta

Hartolan yhtenäiskoulun yhteydessä sijaitsevalla KunkkuAreenalla ja uuden koulurakennuksen aulatilassa on järjestetty erilaisia konsertteja ja musiikkiteatteriesityksiä. Lastenkulttuurikeskus Efektin kautta vuosiluokat 2 ja 6 ovat osallistuneet Lahden Sibeliustalossa järjestettäviin sinfoniaorkesterin konsertteihin yhdessä muiden päijäthämäläisten koululaisten kanssa.

Lokakuussa 2021 Hartolassa vierailivat Riku Niemi Orkestran muusikot tarjoten musiikkielämyksiä valtakunnallisella vanhustenviikolla. Saapuvat konsertit toiminnan avulla ammattitaitoisesti toteutettua elävää musiikkia on mahdollista viedä esimerkiksi palvelukeskuksiin, kouluihin ja muunlaisiin yhteisöihin. Hartolassa tästä toiminnasta pääsivät osallisiksi kaikki yhtenäiskoulun oppilaat ja esikoululaiset.

Martti Talvela kampus Juvan yhtenäiskouluna esittelee nimensäkin puolesta kulttuurisidonnaisuutta. Tulevaisuudessa kulttuurikasvatussuunnitelmassa tullessaan käsittelemään myös oopperalaulaja Martti Talvelan taiteen alaa. Martti Talvela kampuksen auditoriota kokeiltiin ensimmäistä kertaa konserttikäytössä Mikkelin kaupungin orkesterin tehtyä konserttavierailun marraskuussa 2021. Kun orkesteri vieraili kampuksella, saatiin esitys järjestettyä kaikille oppilaille. Auditorio toimii vierailevien esitysten paikkana myös tulevaisuudessa.

Juvalla päätettiin ottaa vastaan keväällä 2022 opetus- ja kulttuuriministeriön rahoittama Teatterikeskuksen, Sirkuksen tiedotuskeskuksen, Tanssin tiedotuskeskuksen ja Konserttikeskukseen yhteisen LIVE –hankkeen tarjoama esitys kaikille peruskoululaisille. Esityksiä tuodaan maksuttomasti niille paikkakunnille, joissa kulttuurikasvatussuunnitelmaa ei vielä ole ja jotka sitoutuvat siihen, että suunnitelman valmistuttua siinä on myös esittävän taiteen osuus. Tavoitteena hankkeessa on edistää lapsille suunnatun esitystoiminnan saavutettavuutta. (Konserttikeskus s.a.) Konserttikeskukseen School Breaks esitys vierailee huhtikuussa Juvalla. Esitys nähdään myös Hartolassa keväällä 2022. Hartolassa on hyödynnetty muutamien viime vuosien ajan Konserttikeskukseen Konsertti joka kouluun –toimintamallia, jossa kaikki peruskoululaiset saavat vähintään yhden konsertin koettavakseen vuosittain. Tästä kehittämistyöstä

innostuneena myös Juvalla aiotaan hyödyntää Konsertti joka kouluun –toimintamallia.

5.6.9 Näyttämötaide

Juvalla toimii perinteikäs Juvan lukioteatteri. Riippuen esitysten sopivuudesta lukioteatterin esityksiä pääsevät seuraamaan myös alakoululaiset, mutta yläkoululaisille esitys järjestetään vuosittain. Juvalla toteutetaan lastenkulttuurikeskus Verson kanssa esityksiä säännöllisesti. Hartolassa teatteriesityksiä toteutetaan lastenkulttuurikeskus Efektin toimesta. Kulttuuripalveluiden tarjoamana yläkoululaisille esitettiin maaliskuussa 2022 Ahaa! -teatterin Stars-musiikki. Esi- ja alkuopetuksen oppilaille oli tarjolla Teatteri Mukamaksen Hiirulainen sirkuksessa esitys huhtikuussa 2022.

5.6.10 Taidetestaajat

Valtakunnallinen Taidetestaajat kulttuurikasvatusohjelma tarjoaa kaikille Suomen kahdeksaluokkalaisille yhdestä kahteen taidevierailua. Toiminnan tavoitteena on tarjota nuorille taide-elämyksiä. Nuorilta saadun palautteen perusteella suomalaisen taidekentän on mahdollista oppia huomioimaan paremmin nuoret ja heidän tarpeensa taidesisältöjen suunnittelussa ja toteutukseen liittyvässä yleisötyössä. Taide-elämysten tueksi Taidetestaajat tarjoaa opettajille pedagogisia materiaaleja, jotka tukevat taidesisältöjen hyödyntämistä opetus- ja kasvatustyössä. (Taidetestaajat 2021.)

Taidetestaajat-toimintaa tuottaa Suomen lastenkulttuurikeskusten liitto. Toiminta on käynnistynyt Suomen Kulttuurirahaston aloitteesta lukuvuosien 2017–2020 aikana. Päärahoittajana toimivan Kulttuurirahaston lisäksi Svenska Kulturfonden ja Opetus- ja kulttuuriministeriö. Hartolassa ja Juvalla on hyödynnetty alusta alkaen Taidetestaajat-toimintaa. Lukuvuoden 2022–2023 osalta kouluilla on mahdollista päättää osallistuvatko niiden kahdeksaluokkalaiset kahdelle lähivierailulle vai toteuttavatko ne Taidetestaaja-vierailunsa niin lähelle kuin valtakunnalliseenkin kohteeseen. (Taidetestaajat 2021.)

5.6.11 Tanssitaide

Hartolassa musiikkiliikunta ja tanssi ovat osana vuosiluokkien opetussuunnitelmia. Tanssille ei ole erityistä vuosiluokka painotusta, mikä toisaalta antaa joustavasti tilaa erilaisille toteutuksille. Liikkuva koulu -ohjelma ja liikunnanopettajat ovat tarjonneet tanssipajoja eri vuosiluokille vuosittain ja tutustuttavina tanssilajeina ovat olleet esimerkiksi lavis-lavatanssijumppa, Zumba, nykytanssi ja streetdance. Keväällä 2022 esi- ja alkuopetuksen lapset osallistuivat lisäksi Tassiteatteri Raatikon Moonika Mekaniks -tanssityöpajaan. Juvalla ei ole ollut säännöllisiä tanssisisältöjä opetuksessa, mutta Hartolan mallista voitaisi ottaa oppia.

5.7 Jatkokehitysideat kulttuurikasvatussuunnitelmien sisältöihin

Edellä mainittujen kokeilujen perusteella voidaan todeta, että kehitystyön aikana hankittiin runsaasti kokemuksia erilaisista kulttuurisisältöjen toteutuksista. Paljon mielenkiintoisia ideoita jäi myös kulttuurikasvatussuunnitelmien tuleviksi kehitysjatetuksiksi. Yksi tällainen sisältö, jonka tulevaisuudessa soisi vakiinnuttavan paikkansa suunnitelmissa on Ateneumin taidemuseon Mun Ateneum -etäkohtaamisten kehittämishankkeen konsepti vuosiluokille 5 ja 6. Toimintaa päätettiin testata niin Juvalla kuin Hartolassakin kevään 2022 aikana.

Musiikkiopisto on Juvalla säännöllisesti tarjonnut alakouluille soitinesittelyitä sekä pienimuotoisia konsertteja. Kansalais- ja musiikkiopistoyhteistyötä halutaan kehittää molemmissa kunnissa. Samalla kun soittimet tulevat tutuiksi lapsille ja nuorille, on harrastustoimintaa tarjoavilla tahoilla myös mahdollisuus kasvattaa tietoisuutta erilaisista harrastusmahdollisuuksista ja saada uusia osallistujia toimintaansa. Musiikin lisäksi tällainen vierailutoiminta voisi olla toimiva muissakin taiteenlajeissa tanssista puhallinorkesteritoimintaan. Myös Hartolassa voitaisiin hyödyntää musiikkikoulun ja paikallisten musiikkitoimintaa järjestävien tahojen osaamista esimerkiksi soitinesittelyiden muodossa Juvan tavoin.

Juvalla kehitettiin kotiseutuun liittyvää työkirjaa lapsille ja nuorille hanketyönä 2000-luvun alkupuolella. Tuosta työryhmästä on kolme jäsentä nykyisessä lukukulttuuritiimissä, joka on esittänyt toivomuksia siitä, että työkirjan sisällöt tulisivat hyödynnetyiksi kulttuurikasvatussuunnitelmassa.

Koulun ja varhaiskasvatuksen kulttuurikasvatussuunnitelma toteutuksissa olisi hyödynnettävissä esimerkiksi kirjallisuuden TARU-menetelmä (tarinoilla lukijaksi). Menetelmä perustuu MSM-malliin, joka tarkoittaa määrää, sopivuutta ja mielekkyyttä. Silloin kun malli on käytössä, mielekkäitä lukuhetkiä ja kirjallisuutta on tarjolla paljon, materiaali on sopivantasoisista, merkityksellistä ja kiinnostavaa. Toiminta on lisäksi taidelähtöisesti yhteisöllisyyttä edistävää sekä lapsen ja nuoren yksilöllistä tarinoiden tulkintaa. (Aerila & Kauppinen 2020, 132.) Kulttuurikasvatussuunnitelmien kontekstissa MSM-mallin käyttö voisi tarkoittaa virikkeellisen lukuympäristön järjestämistä, riittävän ajan varaamista lukemiselle tai luetun kuuntelemiselle sekä kirjastojen ydinosamisalueen hyödyntämistä tekemällä lapsia ja nuoria kiinnostavat materiaalit helposti saataviksi. Kirjastoilla koottavat eri luokka-asteille suunnatut kirjakassit sisältöineen voisivat olla tässä yksi helppo käytännön toteutus. Hartolassa malli toteutuu osittain vuosiluokkien 1–3 parissa vapaaehtoistyötä tekevien lukumummojen välityksellä.

Kulttuurikeskus Vekkulan hyödyntäminen on uusi idea Juvalla sisällöksi, koska se sijaitsee lähikaupungissa. Lapset ja nuoret ovat satunnaisesti vierailleet Mikkelin kaupunginteatterissa ja kaupunginorkesteria on hyödynnetty niin, että orkesteri on vierailut Juvalla.

Juvalla monialaiset kokonaisuudet suunnitellaan syksyisin, mutta kulttuurikasvatussuunnitelma voisi tarjota vuosisuunnitteluun joustavuutta. Juvalla tiimin ja kuvaamataidon opettajan kanssa keskusteluissa tuli esille se, että yläkoulussa esimerkiksi mediateema sopii paremmin kahdeksaluokkalaisille kuin seitsemäsluokkalaisille. Mediateemassa hyödynnetään kansallisen mediaviikon sisältöjä ja toimintaa järjestetään yhteistyössä kirjaston kanssa. Lastenkulttuurikeskus Verson sisällöissä myös nuorisotoimi on mukana tuomassa mediaviikkoon sisältöjä ja Juvalla asiasta on käyty yhteistyöneuvotteluja nuorisopalveluiden kanssa.

Erilaisia teemaviikkoja on esi- ja perusopetuksen hyödynnettäväksi tarjolla runsaasti lukuvuoden aikana. Esimerkiksi elokuvaviikon ja uutisten viikon sisältöjä voi hyödyntää laajasti eri oppiaineiden opiskeluun. Juvalla ja Hartolassa uutisten viikkoa ja mediaviikkoa on hyödynnetty, mutta esimerkiksi elokuvaviikon sisältöjä ei. Valmiiden kulttuurisisältöjen hyödyntäminen on suositeltavaa ja nettimateriaaleja on runsaasti tarjolla erilaisiin opetustarkoituksiin hyödynnettäväksi.

Maaliskuussa 2022 järjestetyssä Hartolan nuorisovaltuuston kokouksessa keskusteltiin nuorten toiveista kulttuurikasvatussuunnitelmiin liittyen. Ajatuksena nuorilla oli se, että koska Hartolasta luontainen asiointisuunta on Lahden seutu voi Jyväskylän suunta olla osalle nuorista tuntematon. Jyväskylässä on vahvat arkkitehtuuriperinteet, joten yhteistyömahdollisuutta parhaillaan rakentuvan Aalto² -museon kanssa Hartolan kulttuurikasvatussuunnitelman osalta selviteltiin. Muita mielenkiintoisia vierailukohteita voisivat Jyväskylässä olla esimerkiksi Suomen käsityön museo ja Luontomuseo. Arkkitehtuurin, muotoilun ja muiden museokohteiden mahdollisuuksia selvitetään ensisijaisesti 3. ja 9. luokkalaisten osalta. Jyväskylään suuntautuvien vierailujen osalta suurin kulu syntyy kuljetuksista, mutta kulttuurivierailuja olisi mahdollista toteuttaa samana päivänä vaikkapa oppilaitosvierailujen kanssa.

Taiteen positiivisten vaikutusten voidaan olettaa lisäävän hyvinvointia, viihtyvyyttä ja luovuutta. Tämä edellyttää esimerkiksi työyksiköissä sitä, että taidetta käytetään rohkeasti ja monin eri tavoin (Turunen ym. 2018, 10.) Kulttuurikasvatussuunnitelmien välityksellä lapsille ja nuorille tuotavista taidekokemuksista ja elämyksistä on mahdollista hyötyä laajemminkin esi- ja perusopetuksen yksiköissä.

5.8 Kehitystyön arviointi

Palvelumuotoiluprosessin viimeisessä vaiheessa suoritetaan palvelun arviointi ja se vakioidaan osaksi palveluprosessia (Tuulaniemi 2011, 131). Tässä vaiheessa arvioidaan kulttuurikasvatussuunnitelmien toimivuutta asiakaskokemusten kautta. Palvelua voidaan kehittää saatujen palautteiden ja havaittuja

kehityskohteita perusteella, pyrkien jatkuvaan kehittämiseen huolimatta siitä, että siirrytään kehitystilasta tekemään toteutuksia.

Hartolan ja Juvan kuntien kulttuurikasvatussuunnitelmat ovat ketteriä ja yhteistyöverkostot tiiviitä. Kunnissa kulttuurikasvatussuunnitelmien toteutuksissa haluttiin säilyttää taiteellinen vapaus, joten paikallisista suunnitelmista ei haluttu tehdä sisällöiltään liian sitovia tai liittää niitä laajempiin seudullisiin suunnitelmiin. Suunnitelmia on siis mahdollista muokata saatavissa olevien kulttuurisisältöjen, tilaisuuksien ja lukuvuosisuunnitelmien painopisteiden mukaan.

Tuulaniemen (2011, 242) mukaan palvelumuotoilun laadunmittaaminen on haasteellista. Yksi parhaista tavoista varmistaa palvelumuotoilun laatu on toteuttaa prosessi parhaalla saatavissa olevalla osaamisella ja resursseilla, jossa asiakasymmärrys on keskeisessä roolissa.

Kulttuurikasvatussuunnitelmien kehitystyön aikana yhdeksi palvelujen arvioimisen mittariksi määriteltiin asiakastyytyväisyyden mittaaminen. Määrälliset mittarit koettiin tämän kehitystyön osalta haasteellisiksi, koska lähtökohtaisesti kulttuurikasvatussuunnitelman kautta kaikki lapset ja nuoret osallistuvat, kuvassa 14 esitellyllä tavalla, sisältöihin kokijana tai tekijänä esi- ja perusopetuksen velvoittavan luonteen takia (Perusopetuslaki 21.8.1998/628).

Palautetta kulttuurikasvatussuunnitelmien sisältöjen toimivuudesta kerätään havainnoiden, keskustellen ja kysellen. Mielestämme esi- ja perusopetuksessa työskentelevien ammattilaisten ja Linnavallin ja Huutilaisen (2022, 62) mukaan myös varhaiskasvatuksen ammattilaisten tehtävänä on tuntee lapset ja tehdä havaintoja siitä, miten taito- ja taideaineiden eri toteutusmuodot sopivat eri ikäluokille. Yksittäiset tutkimustulokset eivät riitä tieteessä todistusaineistoksi, vaan tarvitaan monta samaan suuntaan viittaavaa tutkimusta tulosten varmistamiseksi.

Kulttuurikasvatussuunnitelmien sisältöjä ja toimivuutta ovat arvioineet tiimien jäsenten lisäksi sivistysjohtaja ja hallintojohtaja sekä koulujen rehtorit. Hartolassa ja Juvalla kulttuurikasvatussuunnitelmien sisältöjen arviointia suoritetaan koulun ja kulttuuripalveluiden edustajien toimesta huomioiden lapsilta, nuorilta ja opettajilta saadut palautteet. Ehkäpä tulevaisuudessa on mahdollista se,

että oppilaat tekevät omaa kulttuurikasvatuksensa portfolioa, joka sisältää kokemusten kuvauksen taideteoksien ja arvioinnein.

Kehitystyön asiantuntijaverkostoissa mukana kehittämässä on ollut palvelun käyttäjäyhteisön jäseniä eli opettajia ja ohjaajia. Yhteistyön rakentamisessa tehtävänä on antaa opettajille ja ohjaajille välineitä rikastamaan kulttuurikasvatustyötä sekä esi- ja perusopetuksen toimintakulttuuria. Kuntien kulttuuripalveluiden tehtävänä on kulttuurikasvatussuunnitelmien kautta tuoda taide-elämyksiä esi- ja perusopetuksen ulkopuolelta ja ennen kaikkea tuoda esille se, minäkäläisiä mahdollisuuksia myös omilla paikkakunnilla on tarjottavanaan. Kehitystyön vetäjien tehtävänä on ollut toimia kulttuurikasvatussuunnitelman monipuolisen toteutuksen takaajina ja opettajien ja ohjaajien innostajina.

Kulttuurikasvatussuunnitelma on laajalti tunnettu brändi. Tuulaniemen (2011, 241) mukaan yksi mitattava asia on brändin tunnettuus ja maine.

Jotta kulttuurikasvatussuunnitelmilla on mahdollisuus herätä eloon, tulee myös kunnissa kiinnittää huomiota niiden tunnetuksi tekemiseen. Kulttuurikasvatussuunnitelmat tulevat lanseerausvaiheen jälkeen esille esimerkiksi koulujen nettisivuille. Suunnitelmien sisältöä tuodaan myöhemmin esille myös koulujen lukuvuosisuunnitelmissa ja -kertomuksissa. Kulttuurikasvatussuunnitelmien sisältöjen ja kokemusten toivotaan elävän pitkään lasten ja nuorten puheissa ja muistoissa luoden kipinöitä esimerkiksi taide- ja kulttuuriharrastuksille sekä luovalle ajattelulle.

6 KEHITTÄMISTYÖN ANALYSOINTI JA VAIKUTUSTEN ARVIOINTI

Kehittämistyön tuloksena syntyneiden kulttuurikasvatussuunnitelmien lanseeraus tapahtuu niin Hartolan sivistys- ja hyvinvointilautakunnassa kuin Juvan sivistyslautakunnassakin toukokuussa 2022. Kulttuurikasvatussuunnitelmat otetaan käyttöön kunnissa lukuvuoden 2022–2023 alussa. Kulttuurikasvatussuunnitelmien sisältöjen kehitystyö yhteistyötahojen on kunnissa jatkuva prosessi. Suunnitelmien päivittämisellä, jatkokehittämisellä ja arvioinnilla varmistetaan se, että kuntakohtaiset kulttuurikasvatussuunnitelmat kehittyvät myös ajan ja ilmiöiden mukaisesti.

Kehitystyössä tavoiteltiin konkreettisten suunnitelmien syntymistä, jotka inspiroivat ja ovat sisällöltään minimivaatimus niiden kulttuurisisältöjen osalta, mitä jokainen lapsi ja nuori esi- ja perusopetuspolkunsa aikana kohtaa. Sisältöjä ja kokemuksia voidaan tarjota opettajien, koulujen, kulttuuripalveluiden tai vaikkapa nuorisopalveluiden resurssien mahdollistaessa laajemminkin. Anttilan ym. mukaan (2017, 2) taide- ja kulttuurikasvatuksen toteutustavoista esi- ja perusopetus on ainoa taho, joka tavoittaa kaikki lapset ja nuoret. Peruskoulun tehtävänä on ehkäistä kulttuurista tai yhteiskunnan rakenteista johtuvaa eriarvoistumista ja syrjäytymistä. Oppilaiden kulttuuristen oikeuksien turvaamista ja saavutettavuutta on mahdollista parantaa tiivistämällä peruskoulun ja taide- ja kulttuurikasvatustahojen yhteistyötä.

Hounin (2021, 71) mukaan taidetoiminnan nähdään olevan yksi sosiaalisesti kestävä yhteiskunnan rakentajista. Kulttuurin hyvinvointivaikutukset edistävät ihmisten osallisuutta, terveyttä ja sosiaalisen elämän laatua sekä näkyvät säästöinä terveydenhoito kustannuksissa. Koulu huolehtii tasa-arvon, yhdenvertaisuuden sekä oikeudenmukaisuuden toteutumisesta kasvatuksen ja opetuksen keinoin edistäen yksilöllistä ja yhteisöllistä hyvinvointia ja kehitystä. (Opetushallitus 2014, 18.) Oppilaiden kokemukset syntyvät valittujen työtapojen ja oppimisympäristöjen kautta, joten koulu yhteiskunnan toimintakulttuuri muotoutuu jatkuvasti. Perusopetuksen tulee toimia yhteiskunnassa myönteisenä muutosvoimana, joka lisää yhteiskunnan sivistyspääomaa, luo uutta toimintakulttuuria ja uusia toimintatapoja. (Halinen & Jääskeläinen 2015, 19.)

Kulttuurikasvatussuunnitelmia tukevat oppimisen ja taidekasvatuksen lisäksi sosiokulttuurisen innostamisen viitekehys, jonka peruskäsitteet kulttuurinen demokratisaatio ja demokratia liittyvät kulttuurin saavutettavuuteen ja kulttuuristen oikeuksien toteutumiseen. Kurjen (2000, 14) mukaan kulttuurisessa demokratisaatiossa tavoitteena on saavutettavuus eli se, että mahdollisimman moni ihminen, ja kehitystyömme kontekstissa lapsi ja nuori, pääsee nauttimaan esimerkiksi kirjallisuudesta, kuvataiteista ja musiikista. Kulttuurisen demokratian perustavoitteena on se, että lapset ja nuoret ovat itse kulttuurin tuottajia. Kulttuurikasvatussuunnitelman viitekehyksessä kulttuuripalveluiden on mahdollista toimia innostajina sekä välittäjinä lasten ja nuorten, taiteen,

opettajien sekä taiteen välillä pyrkien kulttuurisen demokratian saavuttamiseen.

Koulutukseen suhtautuminen ja koulutukselliset tavoitteet ovat yhteydessä perheissä omaksuttuihin arvoihin eli kulttuuripääomaan. Lasten ja nuorten koulumenestys on yhteydessä vanhempien strategiaan tietoihin, jota on ymmärrys arvostetuista ja hyväksi todetuista valinnoista koulutuspolun aikana. Strategista tietoa välittää parhaiten kulttuuri, jonka kautta tulevat tutuiksi yleisesti hyväksytyt kulttuurikoodit, makumieltymykset ja asenteet. (Rytkönen, 2016, 30–31.) Sosiaalinen pääoma näyttäytyy sosiaalisena osallistumisena ja aktiivisena harrastustoimintana. Yhteisön tavat ja sosiaalinen kanssakäyminen ohjaavat varhaislapsuudesta lähtien havaintomaailman ja tunne-elämän kehittymistä, jotka taas vahvistavat keskinäistä luottamusta ja sosiaalisen pääoman karttumista. Lapsuuden kasvuympäristön elämäntapa luo yhteenkuulumisen ja yhdessä tekemisen mallin. (Hyyppä 2007, 156–158.)

Räsänen (2011, 143–144) kertoo taidekasvatuksen perustuvan aistihavaintoihin, metaforisen ajattelun edistämiseen ja symbolien avulla tapahtuvan käsitteellistämisen kehittämiseen. Kaikilla on oikeus oppia tutkimaan, käsitteellistämään ja ilmaisemaan näkemyksiään tieteen ja taiteen keinoin. Anttila (2011, 170–171) tuo esille sen, että taiteen tieto eli taiteen tuottamat merkitykset syntyvät taide-elämyksiä kohdaten ja kokemuksia toisten ihmisten kanssa jakaen. Taidekasvatuksella on mahdollista lisätä yksilöiden ymmärrystä siitä, että kokemuksia ja maailmaa voi tulkita monin eri tavoin, ja että pelkästään yhtä ainoaa totuutta ei ole. Taidekasvatus auttaa ihmistä tunnistamaan sen, ettei kaikkea tarvitse ymmärtää, selittää eikä edes pukea sanoiksi.

Niin taidekasvatuksen suunnittelussa, kuin tässä kulttuurikasvatussuunnitelmien kehittämisessäkin sisältösuunnittelulle on ollut luomassa pohjaa viitekehysemme taidekasvatuksen kolmen osa-alueen: taiteessa oppiminen, taiteesta oppiminen ja taiteen avulla oppiminen. Nämä osa-alueet vuorottelevat monipuolisessa ja saavutettavassa kulttuuri- ja taidekasvatuksessa, jonka välineenä kulttuurikasvatussuunnitelmaa käytetään. Ruokonen (2022, 24) mukaan lasten ja nuorten ymmärrys lisääntyy silloin kun altistutaan erilaisille taito- ja taidekokemuksille. Taiteen ja taitamisen kokemuksen kautta lapsi ja

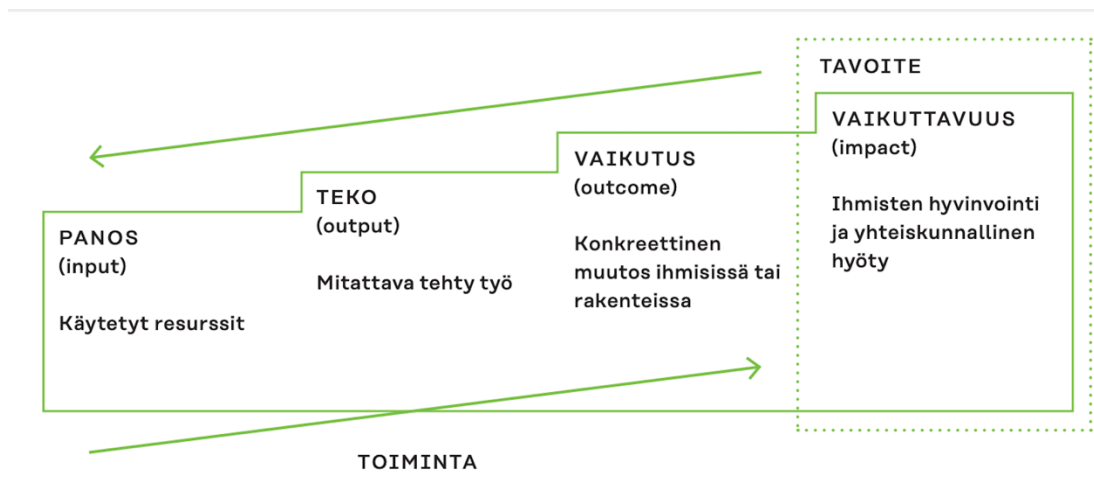
nuori saa parhaassa tapauksessa ymmärretyksi, hyväksytyksi ja rakastetuksi tulemisen kokemuksia.

Viitekehyksessämme esitellyllä tavalla esi- ja perusopetuksen on mahdollisuus kompensoida perhepiireissä vallitsevaa sosiaalisen ja kulttuurisen pääoman niukkuutta, tähän myös kulttuurikasvatussuunnitelmat tuovat rakenteita ja mahdollisuuksia. Sivistyspalveluiden tavoitteena on luoda lapsille ja nuorille tasa-arvoisia mahdollisuuksia hyvään elämään. Haluamme kasvattaa lapset ja nuoret itseensä luottaviksi, itseään ja toisia ihmisiä arvostaviksi, sivistyneiksi kansalaisiksi. Kulttuurikasvatussuunnitelmat tutustuttavat lapset ja nuoret erilaisiin taide- ja kulttuurisisältöihin, joten monipuolinen sekä saavutettava kulttuurin ja taiteen kokeminen ei ole riippuvaista perhetaustoista tai vaikkapa yksittäisten opettajien kiinnostuksesta.

6.1 Vaikutukset ja vaikuttavuus

Vaikutusten mittaaminen taidetoiminnassa ei ole helppoa tai yksiselitteistä joutuuen taiteen immaterialistisesta luonteesta. Ensisijainen lähtökohta onkin tarkastella projektien toteutumisen onnistumista ja arvioida projektin sisällön toteutumista. (Houni ym. 2020, 192.) Suunnitteluvaiheessa tiedostettiin tämän kehitystyön osalta vaikutusten arviointiin liittyvä haasteellisuus. Vuosi on lyhyt aika laajempien vaikutusten arvioimiseksi, vaikkakin yksilötasolla tai paikallisesti suuriakin vaikutuksia voidaan saavuttaa hyvinkin nopeasti.

Yhteiskunnallisesti vaikuttavuuden voidaan katsoa syntyvän keskipitkällä (3–6 vuotta) tai pitkällä (yli 6 vuotta) aikajänteellä (Heliskoski ym. 2018, 15.) Pidemmän aikavälin vaikutusten arviointiin tarjoutuu vastaisuudessa entistä parempia mahdollisuuksia niin paikallisella, kuin kansallisellakin tasolla kulttuurikasvatussuunnitelmien yleistymisen ja toiminnan vakiintumisen kautta.

Kuva 25. Vaikuttavuuden askelmerkit (Sitra 2018, 5)

Vaikutusten arviointiin voidaan käyttää esimerkiksi iooi-vaikuttavuusketjua, jonka elementit ovat panos, teko, vaikutus ja vaikuttavuus kuvassa 25 esitellyllä tavalla. Tämä kehitystyön osalta Verken Mitä nuorisotyön tulisi tietää? Havaintoja teknologisoituneesta maailmasta -julkaisun (2019, 109) inpiroimana esimerkki vaikuttavuusketjusta voisi kulttuurikasvatussuunnitelmien osalta olla kuvitteellisesti seuraavanlainen: Kunnassa suunnitelman koordinointiin on sovittu käytettäväksi kulttuuripalveluiden työntekijöiden työpanosta. Suunnitelmien toteutus tapahtuu olemassa olevien määrärahojen puitteissa (panos). Kulttuuripalvelut toteuttavat suunnitelman mukaista toimintaa (teko), kulttuurikasvatussuunnitelmien sisällön toteutuksilla lasten ja nuorten sosiaalinen pääoma kasvaa, ja hyvinvointi lisääntyy esimerkiksi joka toinen vuosi toteutettavien kouluterveyskyselyiden tulosten perusteella (vaikutus). Tarjottujen sisältöjen vaikutuksesta kolme nuorta hakeutuu Savonlinnan taidelukioon ja useiden nuorten itsetunto vahvistuu positiivisten taidekokemuksilla (vaikuttavuus).

6.2 Kulttuurikasvatussuunnitelmien vaikutusten analysointi

Tuulaniemi (2011, 154) kertoo, että käyttäen samankaltaisuuskaaviota (affinity diagram) voidaan helpottaa tutkimustiedon jäsentelyä ja analysointia. Kehitystyössämme on jäsennetty aineistoa mallintaen keskeiset löydökset Jamboard-kirjoitusalueita hyödyntäen.

Yhteistyötimeissä pohdittiin kulttuurikasvatussuunnitelmien sisältöjen ja toteutuksen lisäksi niiden merkitystä oppilaiden, koulun ja kuntien näkökulmasta kuvissa 26–28 esitellyllä tavalla. Ajatukset olivat linjassa niin opetussuunnitelman perusteiden (Opetushallitus 2014) kuin esimerkiksi Suomen lastenkulttuurikeskusten liiton ja Suomen Kulttuuriperintökasvatuksen seura ry:n tekemien listausten (Lastenkulttuurinkeskusliitto s.a.) kanssa. Seuraavassa tähän kulttuurikasvatussuunnitelmien tuomaan lisäarvoon luodaan katsaus esimerkinomaisesti.

Kuva 26. Mitä kulttuurikasvatussuunnitelma tuo oppilaalle? Hartolan ja Juvan työryhmien Jamboard-yhteenveto

Kuvassa 26 esitellyllä tavalla kulttuurikasvatussuunnitelmien halutaan kunnissa tarjoavan lapsille ja nuorille tasa-arvoiset mahdollisuudet osallistua ja tutustua taiteeseen sekä kulttuuriin esi- ja perusopetuksen luontevana osana. Monipuolisilla sisällöillä on mahdollista lisätä esikoululaisten ja oppilaiden historian, paikallisen kulttuurin sekä kotiseudun tuntemusta. Kulttuurikasvatussuunnitelma toimii kulttuurihyvinvoinnin ja kulttuurikompetenssin edistäjänä tarjoten onnistumisen kokemuksia luovuutta ja vahvistaen itsetuntoa.

Kuva 27. Mitä koulu saa kulttuurikasvatussuunnitelmista? Hartolan ja Juvan työryhmien Jam-board-yhteenveto

Esi- ja perusopetuksessa kulttuurikasvatussuunnitelma nähdään, kuvasta 27 tehdyn tulkinnan mukaan, sitovana selkeänä suunnitelmana, joka luo taiteen ja kulttuurin sisältöjen toteutuksiin ennakoitavuutta, pysyvyyttä ja jatkuvuutta. Suunnitelma takaa lapsille ja nuorille tasa-arvoisen kulttuuripolun peruskoulun aikana, kun toteutus ei ole riippuvainen taloudellisista resursseista tai yksittäisten työntekijöiden kiinnostuksesta kulttuuria kohtaan. Kulttuurikasvatussuunnitelmien avulla rikastutetaan ja laajennetaan opetussisältöjä, viedään oppiminen ulos luokkahuoneista kohti konkreettisia elämyksiä ja kokemuksia.

Kuva 28. Mitä kunta saa kulttuurikasvatussuunnitelmista? Hartolan ja Juvan työryhmien Jam-board-yhteenveto

Tarkastelemalla kuvan 28 sisältöä voidaan todeta se, että ajatuksella tehty kulttuurikasvatussuunnitelma toteuttaa konkreettisesti kuntien kulttuuritoimintalain lasten ja nuorten osalta. Se on sellaisenaan käytettävissä rakenteellisenä osana kunnan laajempaa lakisääteistä hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä.

Kulttuuripalveluiden toimintaympäristöä kuvaavassa kappaleessa on aiemmin kerrottu kuntien kulttuuripalveluiden tehtäväkokonaisuuksien olevan laajoja. Kuntien tehtävänä on kulttuuritoimintalain mukaan (kuva 9) edistää kulttuurin ja taiteen yhdenvertaista saatavuutta ja monipuolista käyttöä, tarjota mahdollisuuksia tavoitteelliseen taide- ja kulttuurikasvatukseen sekä edistää kulttuuria ja taidetta osana asukkaidensa hyvinvointia ja terveyttä, osallisuutta ja yhteisöllisyyttä. Myös taiteellisen työn ammattimaiselle toiminnalle edellytyksien luominen, kulttuurin ja taiteen harrastamisen edistäminen ja kulttuuriperinnön ylläpitäminen ja käyttö sekä paikallista identiteettiä tukeva ja kehittävä toiminta sekä kulttuurisen vuorovaikutuksen tehtävien voidaan katsoa tulevan edistetyiksi kulttuurikasvatussuunnitelmien avulla. Kulttuurikasvatussuunnitelmien käyttöönotolla voidaankin todeta olevan myös laajempi kuntien tehtävien ja lain toteuttamisen tehtävä.

Kulttuurikasvatussuunnitelmien välityksellä on mahdollista luoda kunnasta kulttuurimyönteistä mielikuvaa, viestiä vireydestä ja kertoa siitä, että kunnassa kaikenikäisillä on monipuoliset mahdollisuudet tehdä, nähdä ja kokea. Kulttuurikasvatussuunnitelma mahdollistaa oman alueen kulttuuristen erityispiirteiden esiintuomisen, mikä tukee paikallisia kulttuurialan toimijoita, ja juurruttaa asukkaita asuinympäristöönsä. Käyttämällä lapset ja nuoret oman paikkakunnan kulttuurikohteissa kasvatamme tulevaisuuden kulttuuripalveluiden käyttäjiä. Kulttuuri luo veto- ja pitovoimaa. Kulttuurikasvatussuunnitelma luo Hartolan yhtenäiskoulun rehtori Tiina Kotila-Paason (2022) mukaan omalta osaltaan kulttuurihyvinvointia tarjoten elämyksiä, iloa ja toiveikkuutta.

6.3 Kehittämistyön eettisyydestä

Esi- ja perusopetuksessa toimitaan perusoikeuksia kunnioittavalla arvopohjalla. Esimerkiksi Lastenoikeuksien sopimuksen, YK:n vuoden 1948 ihmisoikeuksien julistuksen (Universal declaration of human rights 2022) ja Suomen perustuslain (11.6.1999/731, 17. §) periaatteiden mukaisesti yksilöllä on oikeus taide- ja kulttuurielämään ja kulttuuri sekä taide nähdään osana sivistyksellisiä oikeuksia. Kulttuurikasvatussuunnitelmien avulla tavoitteena on luoda lapsille ja nuorille sekä erilaisille esi- ja perusopetusta tarjoaville yksiköille tasa-arvoisia mahdollisuuksia kulttuuristen teemojen käsittelyyn, eri taiteenlajien kokemiseen ja kokeilemiseen.

Molempien kuntien työryhmissä keskusteltiin kirkon hyödyntämisestä kulttuurikasvatussuunnitelmien toteuttamispaikkoina. Kirkkorakennukset tarjoavat mielenkiintoisen tutustumiskohteen arkkitehtuurinsa puolesta, mutta emme uskonnonvapauslain perusteella koe esimerkiksi kirkon hyödyntämistä suunnitelmissa täysin eettisesti ongelmattomana. Esi- ja perusopetuksessa on huolehdittava siitä, että uskonnonvapaus toteutuu. Perustuslain 11. pykälän mukaan jokaisella on oikeus uskonnon ja omantunnon vapauteen. Rajanveto sen osalta, mikä on uskonnollista toimintaa, on haasteellista, joten kirkot jätettiin sisältöineen kulttuurikasvatussuunnitelmien ulkopuolelle.

Kehitystyössämme kulttuurikasvatussuunnitelmien eettisyyttä on arvioitu myös lapsi ja nuorilähtöisesti. Oppilaat eivät voi valita oppisisältöinä olevia kulttuurisisältöjä koettavakseen, joten kulttuuri- ja kasvatustieteiden ammattilaisten on mieltävä tarkoin sisältöjen soveltuvuutta kohderyhmälleen. Osallistavien esitysten ja työpajojen aikatauluttamisessa ja suunnittelussa tulee huomioida mahdolliset keskusteluosuudet. Keskustelut on mahdollista toteuttaa ikätasoisesti, mikäli pienille ja isoille oppilaille on järjestetty omat tilaisuudet. Yläkoululaisten kulttuurisisältöjen kautta on mahdollista käsitellä taiteen kautta hyvinkin vaikeita aiheita. Toiminnassa tulee huolehtia siitä, että kaikilla on mahdollisuus selvittää esimerkiksi työpajatoteutuksista joutumatta naurunalaiseksi. Lisäksi kulttuurin ja taiteen tulee olla saavutettavaa ja tasa-arvoista.

Opetushallituksen (2014, 14–16) mukaan perusopetus edistää hyvinvointia, demokratiaa ja aktiivista toimijuutta kansalaisyhteiskunnassa. Tasa-arvon tavoite ja laaja yhdenvertaisuusperiaate ohjaavat perusopetuksen kehittämistä. Opetus edistää taloudellista, sosiaalista, alueellista ja sukupuolten tasa-arvoa. Monenlaisista kulttuuri- ja kielitaustoista peräisin olevat lapset ja nuoret kohtaavat toisensa perusopetuksessa ja tutustuvat erilaisiin tapoihin, yhteisöllisiin käytäntöihin ja katsomuksiin. Oppiminen yhdessä yli kieli-, kulttuuri-, uskonto- ja katsomusrajojen luo edellytyksiä aidolle vuorovaikutukselle ja yhteisöllisyydelle. Asioita on mahdollista oppia näkemään toisten elämäntilanteista ja olosuhteista käsin. Perusopetuksen tehtävänä on tukea oppilaiden kulttuuri-identiteetin rakentumista ja kasvua aktiivisiksi toimijoiksi. Opetus vahvistaa luovuutta ja kulttuurisen moninaisuuden kunnioitusta, edistää kulttuurien välistä vuorovaikutusta luoden pohjaa kulttuurisesti kestäväälle kehitykselle.

Kehitystehtävämme on rajattu ja laadullisessa tutkimuksessa on pyritty keskittymään aiheen kannalta oleellisiin asioihin. Hirsjärven ym. (2015, 113–115) ohjeistuksen mukaisesti, olemme suhtautuneet kriittisesti lähdeaineistoihimme kiinnittämällä huomiota tiedon luotettavuuteen suosimalla mahdollisimman tuoreita ja tieteellisiä lähteitä. Ensikäden lähteitä olemme hyödyntäneet aina, kun se on ollut mahdollista. Olemme pyrkineet Vilkan (2015, 44–45) kannustamina kiinnittämään huomiota perus- ja yleistiedon sijaan tiedon alkulähteisiin kertomalla mahdollisuuksien mukaan keneltä tieto on peräisin. Hyvän tieteellisen käytännön mukaisesti olemme pyrkineet huolellisuuteen myös viittauksissa ja lähdeviitteissä.

Hirsjärven ym. (2014, 232) mukaan tarkka tutkimuksen toteuttamisesta kertova dokumentaatio lisää laadullisen tutkimuksen luotettavuutta. Olemme käyttäneet työmme autenttista (haastattelu, Jamboard, Mentimeter) materiaalia esitellessämme kehittämisprosessin kannalta oleellista kuvausta tiedonkeruusta, jonka perusteella on mahdollista tutustua tarkemmin tekemiimme ratkaisuihin. Vahvistettavuutta työhömme lisää Hirsjärven (2014, 233) esille nostamat Denzin (1970) triangulaatio. Termin tutkijatriangulaatio ja metodisen triangulaation tyypittelyt näkyvät työssämme siten, että kahden oppinäytetyön tekijän toimesta on hyödynnetty erilaisia tutkimusmenetelmiä. Vilkan (2015,

197) mukaan on haastavaa kuvata tarkasti tutkimuksen toteutusta. Triangu-laatio tekeekin kehitystyömme kuvauksesta mielestämme omalla tavallaan myös haasteellisen moniulotteisuutensa vuoksi. Olemme pyrkineet siihen, että opinnäytetyömme on johdonmukainen kuvaus siitä, mitä kehittämistyömme aikana on käytännössä tapahtunut eli Vilkan (2015, 45) sanoja lainataksemme ”*tarkasti, täsmällisesti ja rehellisesti*”.

7 POHDINTA

Opinnäytetyön tavoitteena oli toteuttaa työelämälähtöinen kulttuurikasvatussuunnitelmien kehitystyö Hartolan ja Juvan kuntien esi- ja perusopetuksen käyttöön. Opinnäytetyö selvitti sitä, minkälainen kulttuurikasvatussuunnitelma halutaan luoda palvelemaan Hartolan ja Juvan kuntien esi- ja perusopetusta. Lisäksi selvitettiin sitä, mitä konkreettisella tasolla tapahtuu, että kuntiin saadaan luoduksi toimivat kulttuurikasvatussuunnitelmat. Työn keskiössä on ollut se, minkälaisissa toimintaympäristöissä kulttuurikasvatussuunnitelmia kunnissa toteutetaan ja mitkä ovat suunnitelmien toteutuksen reunaehdot.

Kehitystyössämme olisimme voineet keskittyä luomaan kulttuurikasvatussuunnitelmaa vain yhden kunnan tarpeisiin. Yhden kulttuurikasvatussuunnitelman sijasta tässä kehitystyössä pystyimme luomaan kaksi hyvinkin erilaista suunnitelmaa. Vaikkakin suunnitelmissa on suorittamamme vertailututkimusten perusteella paljon samanlaisia elementtejä, ovat suunnitelmat harvemmin sellaisinaan hyödynnettävissä toisaalla. Johtuen esimerkiksi kuntien ominaispiirteistä ja toimintaympäristöistä, Hartolan ja Juvankaan kulttuurikasvatussuunnitelmia ei voitu vain monistaa ja hyväksyttää esi- ja perusopetuksen opetussuunnitelmien toteutusta rikastamaan. Toisaalta suora suunnitelmien monistaminen ei olisi ollut mielestämme edes eettistä tarkastelua kestävä ratkaisu.

Arki esi- ja perusopetuksessa on hyvinkin hektistä. Koronaepidemia loi haasteita liki puolentoistavuoden mittaiselle kehittämisprosessillemme. Kehitystyöhön osallistuneet tahot kokivat kulttuurikasvatussuunnitelmien luomisen kuitenkin niin tärkeäksi ja tarpeelliseksi, että tarvittavat henkilöstöresurssit järjestyivät helposti kuntien kulttuuritoimien sekä esi- ja perusopetuksen puolelta.

Osallistuvat tahot olivat motivoituneita toteuttamaan kulttuurikasvatussuunnitelman sisältöjä yksiköissään esimerkiksi erilaisten työpajojen, esityksien ja vierailujen osalta. Yhteistyötahot (esi- ja perusopetus sekä kulttuuritoimi) sitoutuivat osoittamaan rahallista tukeaan toimintaan ja erilaiset sidosryhmät tarjoamaan osaamistaan käytettäväksi toteutuksissa. Molemmissa kunnissa kehitystyötä helpotti positiivinen kulttuuri-ilmapiiiri ja se, että opinnäytetyön tekijöiden toimenkuvaan kuului myös kunnallisten kulttuuripalveluiden toteuttaminen ja kehittäminen. Niin Hartolassa kuin Juvallakin kulttuuripalveluiden budjetoinnissa oli huomioitu esi- ja perusopetuksen kulttuurisisältöjen toteuttaminen kuntien kulttuuritoimintalainkin mukaisesti jo aikaisemminkin. Kulttuurikasvatussuunnitelmien kautta kulttuuripalvelut pystyvät tarjoamaan omia resurssejaan saavutettavammin ja tasa-arvoisemmin ottaen kaikki kunnan lapset ja nuoret huomioon. Ilman johdon vankkaa tukea ja sitoutumista sekä toisaalta myös valtakunnallista kulttuurikasvatussuunnitelmien systemaattista kehitystyötä ei kulttuurikasvatussuunnitelmiin rinnastettavilla asiakirjoilla ole suurtakaan käytännön merkitystä, eikä tälläkään kehitystyöllä olisi ollut menestymisen mahdollisuuksia.

Valtioneuvoston (2021, 52) koulutuspoliittisessa selonteossa tuodaan esille kulttuurikasvatussuunnitelmien edistämisen ja käyttöönottoon liittyvän yhteistyön merkitys. Suunnittelutyö vie aikaa eikä onnistu pelkästään kulttuuripalveluiden yksinäisellä puurtamisella, vaan siihen tarvitaan yhteinen tahtotila ja sitoutuminen. Kuten jo aikaisemmin työssämme olemme todenneet, Hartolassa ja Juvalla kulttuurikasvatussuunnitelmien tarpeellisuus oli tiedostettu jo ennen tämän kehittämistyön idean syntyhetkiä.

Kehittämisen prosessin ja yhteistyön tekeminen on ollut opettavainen ja ajatusmaailmaa avartava kokemus. Esi- ja perusopetuksen arjen haasteet ja mahdollisuudet ovat avautuneet uudella tavalla, ja haluamme todeta, että mukavat sisällöt ja mahdollisuudet voivat muuttua ylimääräisiksi työtaakoiksi ilman suunnitelmallisuutta. Yhteistyöllä ja resursseja koordinoimalla on mahdollista saavuttaa positiivisia oppimistuloksia, luoda maaperää lasten ja nuorten yksilölliselle kasvulle. Kehitystyömme vaikuttavuutta lisää se, että kulttuurikasvatussuunnitelmista tulee rakenteellinen osa kuntien esi- ja perusopetuksen toimintaan.

Mielestämme tässä kehittämisprosessissa hyödyttiin siitä, että Hartolan ja Juvan kunnista oli löydettävissä runsaasti yhteneväisyyksiä. Kuntien väliset eroavaisuudet toivat oman mausteensa työhön ja olivat omiaan lisäämään ymmärrystä. Koimme, että kahden eri maakunnan alueeseen kuulumisesta ja eri lastenkulttuuriverkostojen vaikutuspiireihin kuulumisesta oli hyötyä ideoiden kerryttämisessä ja yhteisessä innovoinnissa. Kulttuurikasvatussuunnitelmissa on tuotu esille paikallisia erityispiirteitä ja hyödynnetty niin tiimien kuin eri yhteistyökumppaneidenkin asiantuntemusta. Molemmissa kunnissa kirjastojen potentiaalisia mahdollisuuksia haluttiin käyttää entistä enemmän kulttuurikasvatussuunnitelmien toteutuksissa Juvan kirjaston ja perusopetuksen yhteistyön positiivisten kokemusten rohkaisemana.

Ruismäen ym. (2022, 96) mukaan yhteisen tehtävän äärellä jokaisella on arvokas paikkansa ja parhaassa tapauksessa yhteisö mahdollistaa sellaisen suoriutumisen, johon yksin on vaikea yltää. Parityöskentely koettiin tämän kehitystyön aikana erittäin toimivaksi ratkaisuksi. Oli sangen piristävää työskennellä yhteisen päämäärän saavuttamiseksi, koska työskentely kunnan kulttuuripalveluiden arjessa on melko yksinäistä. Aikaisemmin esitelty tutkijatriangulaation käsite kuvaa mielestämme hyvin toimintaamme, osallistuimmehan oppinäytetyön valmisteluun yhteisesti ihmetellen, käsitellen, keräten ja aineistoja analysoiden.

Kulttuurikasvatussuunnitelmien avulla voidaan saavuttaa kattavasti esi- ja peruskoulua käyvät lapset ja nuoret. Kulttuurihyvinvointi tulee vastaisuudessa näyttölemään entistä suurempaa roolia kuntien terveyden ja hyvinvoinninedistämistyössä. Näemme kulttuuripalveluiden tärkeänä tehtävänä huolehtia vastedes siitä, että kulttuurihyvinvointi tulee nykyistä paremmin esille hyvinvointia edistävässä suunnittelussa ja päätöksenteossa. Hyvinvoinnin edistäminen tuskin tulee olemaan helppoa kuntatalouden haasteiden ja kunnissa tapahtuvien rakennemuutosten rinnalla. Kulttuurikasvatussuunnitelmien osalta voitaisiin mielestämme seurata vaikkapa kansallisen lukutaitostrategian toimenpide-ehdotuksen (2021, 34) esimerkkiä niin, että kulttuurikasvatussuunnitelmat olisi kirjattu ja huomioitu vaikkapa kuntastrategioissa sekä lukuisissa hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen asiakirjoissa, joista esimerkkinä mainittakoon erilaiset lakisääteiset hyvinvointisuunnitelmat ja -kertomukset.

Kulttuuripalvelut näkyvät kuntakohtaisissa hyvinvointisuunnitelmissa ja -kertoimuksissa vaihtelevasti. Kulttuurikasvatussuunnitelmien ja muiden kulttuurihyvinvoinnin lisäämiseen tähtäävien suunnitelmien vakiintuminen helpottaa tulevaisuudessa kuntien hyvinvointityön arviointia, kun kulttuuriin liittyvät arviointimittarit kehittyvät. Juvan kulttuuripalveluiden esi- ja perusopetuksen sekä varhaiskasvatuksen kanssa tekemä yhteistyö näkyy jo nyt osittain suunnitelmissa ja hyvinvointikertomusten mittareissa. Valtakunnantasolla olisi mielestämme syytä keskustella kulttuurikasvatussuunnitelmien raportoinnista ja tunnusluvuista, jotta tulevaisuudessa olisi mahdollista saada vertailukelpoisia tilastoja esimerkiksi kulttuurikasvatussuunnitelmien vaikuttavuudesta ja toteutuksista. Laadullisten mittareiden käyttö toiminnanarvioinnissa kulttuurin osalta on mielestämme vielä tulevaisuutta, mutta valtakunnallisella arviointijärjestelmällä olisi kenties mahdollisuuksia lisätä erilaisten kulttuuritoimenpiteiden vaikuttavuutta.

Sosiaali- ja terveyspalvelut siirtyvät kunnilta uusien hyvinvointialueiden järjestettäväksi vuoden 2023 alusta, mutta vastuu kuntalaisten hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä säilyy edelleen kunnilla. Kuntien hyvinvointia tuottava rooli korostuu tulevaisuudessa. (Ståhl 2022.) Lakiin kunnan peruspalvelujen valtiosuudesta (29.6.2021/618) on kirjattu hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen lisäosa. Rahallinen kannustin eli HYTE-kerroin määrittää kunnan hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen toimintaa kuvaavien sekä toiminnan tulosta mittaavien indikaattoreiden perusteella. Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen johtavan asiantuntija Ståhlin (2022) mukaan lähtökohtana HYTE-kertomelle on vuosittain päivittyvä tietopohja, jolla mitataan kunnissa sekä nykytilaa että muutosta. Näihin indikaattoritietoihin kunnat voivat omalla toiminnallaan vaikuttaa.

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyön mukaan määräytyvät HYTE-kerroin indikaattoreissa näkyvät peruskoulut, liikunta ja kuntajohto sekä kunnan väestön terveys ja hyvinvointi (Ståhl 2022). Opetus- ja kulttuuriministeriön ylitarkastaja Virran (2022) mukaan kulttuuri ja kulttuurihyvinvointi ei näy HYTE-kertomessa, sillä kulttuurista ei ole vielä tarpeeksi laadukkaita ja valtakunnallisesti kattavia indikaattoritietoja. Kulttuurihyvinvoinnin toimintamallien vakiintuminen

osaksi hyvinvointialueiden toimintaa on rakentumassa, ja hyvinvointialueiden valmistelu ja käynnistyminen tarjoavat sille kehittämismahdollisuuksia.

Juvan kunnanvaltuuston 14.2.2022 hyväksymässä valtuustostrategian tavoitteissa ja mittareissa vuodelle 2022 on kulttuurikasvatussuunnitelman valmistuminen. Kulttuurikasvatussuunnitelman käyttöönotto on strateginen tavoite ja näin ollen sen toteuttamiseen on sitouduttu kaikilla päätöksentekotasolla. Hartolassa kuntastrategian valmistelut ovat juuri käynnistymässä, ja kulttuurikasvatussuunnitelman käyttöönotto on otettu tavoitteeksi perusopetuksen ja kulttuuripalveluiden vuoden 2022 toimintasuunnitelmissa. Mielestämme kulttuurikasvatussuunnitelman kaltaiset kokonaisuudet kannattaakin nähdä erilaisten strategioiden suunnittelupöydissä mahdollisuutena, unohtamatta kuitenkaan suunnitelmien toteutukseen liittyvien konkreettisten toimenpiteiden tärkeyttä.

Tällä kehitystyöllä voidaan nähdä olevan potentiaalia inspiroimaan myös muita kuntia luomaan ja kehittämään omia suunnitelmiaan, ja tekemään kehitystyötä kulttuurikasvatussuunnitelmien parissa. Prosessikuvausta voidaan käyttää kunnissa ja kaupungeissa esimerkkinä, kun luodaan omia uusia kulttuurikasvatussuunnitelmia tai hyödyntää kehitystyön tuloksena syntyneitä kulttuurikasvatussuunnitelmia osittain silloin, kun suunnitelmaprosesseihin halutaan lisätä palvelumuotoilullista otetta. Taiteen kieli on kansainvälinen, ja koska kulttuurikasvatussuunnitelmat ovat suomalainen innovaatio ja brändi, näkisimme työllämme olevan potentiaalisia mahdollisuuksia hyödyttää myös kulttuurikasvatussuunnitelmien viennin edistämistä.

Yhteiskehittäminen tuo käytännön toteutukset erilaisten suunnitelmien ja strategioiden rinnalle, ja käyttäjäkokemukset huomioon ottaen kulttuurikasvatussuunnitelmista tulee aidosti saavutettavampia ja käytettävämpiä esi- ja perusopetuksen näkökulmasta. Paikkakuntien ominaispiirteet huomioon ottavien suunnitelmien avulla kulttuurisisällöt tulevat lähelle lapsia ja nuoria. Monipuolisilla, laadukkaasti toteutetuilla sisällöillä on potentiaalisia mahdollisuuksia monipuolistaa opetusta, inspiroida lapsia ja nuoria hyvinvointia luoden. Mainittakoon, että tämän kehitystyön myötävaikutuksesta Juvalle on saatu keväällä 2022 myönteinen hankerahoituspäätös kirjastopolun sisältöjen kehittämiseen sekä yhteistyön jäsentämiseen.

Kulttuurikasvatussuunnitelmat alkavat kunnissa olla arkipäivää lasten ja nuorten parissa työskenneltäessä. Nähtäväksi jää onko seuraava kehitysaskel kulttuurikasvatussuunnitelmien osalta kaikenikäiset kansalaiset huomioiva kulttuurihyvinvointia edistävä järjestelmä, joka voisi olla vaikkapa kulttuurisia perusoikeuksia koko elämänkaaren aikana tukeva kulttuurineuvolakortti. Milloin ikääntyneiden kulttuurikasvatussuunnitelmat vakiintuvat tai saadaan jopa kattavia 0-100+ suunnitelmia kulttuurihyvinvointia edistämään? Erilaiset kohderyhmät huomioivilla, kaikenlaiset tuntemukset sallivilla kulttuurikasvatussuunnitelmillä voidaan mielestämme todeta olevan potentiaalinen mahdollisuus luoda kokemuksia, innostusta ja toiveikkuutta hyvin epävarmojenkin aikojen keskelle ihan kaikenikäisille.

Haluamme kiittää Hartolan ja Juvan kuntien positiivista suhtautumista kehitystyöhömme. Ilman tiimien jäsenten ammattitaitoa ja asiantuntijoiden näkemystä kulttuurikasvatussuunnitelmat olisivat valmistuessaan olleet jääneet pelkiksi asiakirjoiksi. Suunnitelmat ovat vaatineet syntyäkseen sitoutumista, innostusta ja kunnolliset rakennuspalikat. Lopuksi haluamme osoittaa lämpimät kiitokset perheillemme tuesta ja ymmärryksestä. Kiitos kannustuksesta ohjaajamme Katariina. Suuri kiitos kaikille matkalla mukana olleille.

LÄHTEET

Aerila, J.-A., & Kauppinen, M. 2020. TARU: lukemisen iloa yhteisön ja taiteen kautta. Teoksessa: M. Neitola, J.-A. Aerila, & M. Kauppinen (toim.), Rinnalla: taide, kerronta ja sosiaalisemotionaalinen oppiminen varhaiskasvatuksessa. 155–172. Turun yliopisto; Rinnalla-hanke; Opetushallitus. Saatavissa: https://sites.utu.fi/rinnalla/wp-content/uploads/sites/56/2021/01/rinnalla_e-kirja.pdf [viitattu 7.3.2022]

Anttila, E. 2011. Taiteen tieto ja kohtaamisen pedagogiikka. Teoksessa Anttila, E. (toim.) Taiteen jälki. Taidepedagogiikan polkuja ja risteyksiä. Helsinki: Teatterikorkeakoulu, 151–180.

Anttila, E., Jaakonaho, L., Juntunen, M-L., Martin, M., Nikkanen, Hanna M., Saastamoinen, R. & Turpeinen, I. 2017. ArtsEqual. Peruskoulu: Suomen suurin kulttuurikeskus. PDF –dokumentti. Taideyliopiston Sibelius akatemia. Saatavissa: www.aka.fi/globalassets/3-stn/1-strateginen-tutkimus/tiedon-kayttajalle/politiikkasuositukset/politiikkasuositukset/17_peruskoulu_suomen_suurin_kulttuurikeskus.pdf [viitattu 7.3.2022]

Asif, N. 2014. Tunteiden Tuuli - tunnekasvatusta draaman keinoin. Menetelmäopas. Lastenkulttuurikeskus Verso. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://drive.google.com/file/d/1aREkQz6lqFCDZgDkliV-mhhTeDzcJ34Fq/view> [viitattu 11.3.2022]

Bardy, M., Haapalainen, R., Isotalo, M. & Korhonen, P. (toim.) 2007. Taide keskellä elämää. Nykyaiteen museo Kiasman julkaisuja 106/ 2007.

Cantell, H. 2015a. Ainejakoisuus ja monialainen eheyttäminen opetuksessa. Opetus 2000-sarja. Teoksessa Cantell, H. (toim.) Näin rakennat monialaisia oppimiskokonaisuuksia. Jyväskylä: PS-kustannus, 11–15.

Cantell, H. 2015b. Kaksi erilaista lähestymistapaa monialaisten oppimiskokonaisuuksien toteuttamiseen. Teoksessa Cantell, H. (toim.) Näin rakennat monialaisia oppimiskokonaisuuksia. Opetus 2000-sarja Jyväskylä: PS-kustannus, 47.

Clarke, R. 2020. Design Thinking. E-kirja. Chicago, Illinois: American Library Association. Saatavissa: <https://ebookcentral.proquest.com/lib/xamk-ebooks/reader.action?docID=6167566> [viitattu 26.3.2022].

Denzin, N. K. 1970. The research act. Chicago: Aldine.

Ehdotus lastenkulttuuripoliittiseksi ohjelmaksi. 2014. Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2014:6. Valtioneuvosto. Saatavissa: <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/75262/tr6.pdf?sequence=1&isAllowed=y> [viitattu 20.3.2022].

Forssell, H. 2015. Museoista motivaatiota oppimiseen. Teoksessa Cantell, H. (toim.) Näin rakennat monialaisia oppimiskokonaisuuksia. Opetus 2000-sarja Jyväskylä: PS-kustannus, 235–244.

Haanpää, L. & Tuominen, M. 2022. Young People's Well-Being and the Association with Social Capital, i.e. Social Networks, Trust and Reciprocity. *Social Indicators Research* 159, 617–645. Verkkolehti. Saatavissa: <https://link.springer.com/article/10.1007/s11205-021-02762-z> [viitattu 11.3.2022]

Halinen, I. & Jääskeläinen, L. 2015. Opetussuunnitelma uudistus 2016. Sivistysnäkemys ja opetuksen eheyttäminen. Teoksessa Cantell, H. (toim.) Näin rakennat monialaisia oppimiskokonaisuuksia. Opetus 2000-sarja Jyväskylä: PS-kustannus, 19–36.

Hartolan kunnan perusopetuksen suunnitelma. s.a. Saatavissa: <https://hartola.fi/wp-content/uploads/Hartolan-kunnan-opetussuunnitelma.pdf> [viitattu 11.4.2022].

Heimonen, K., Kallio-Tavin, M. & Pusa, T. 2015. Johdatusta kesken-erillisyyteen. Teoksessa Heimonen, K., Kallio-Tavin, M. & Pusa. Kesken - erillään, taiteessa altistumisesta. Helsinki: Aalto Yliopiston julkaisusarja, 7–16.

Heliskoski, J., Humala, J., Kopola, H., Tonteri, A., & Tykkyläinen, S. 2018. Vaikuttavuuden askelmerkit. Työkaluja ja esimerkkejä palveluntuottajille. Sitran selvityksiä 130. Saatavissa: <https://www.sitra.fi/julkaisut/vaikuttavuuden-askelmerkit/> [viitattu 6.3.2022]

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2014. Tutki ja kirjoita. Kirjayhtymä Oy. Porvoo: Bookwell Oy.

Houni, P., Turpeinen, I. & Vuolasto, J. 2020. Taidetta! Kulttuurihyvinvoinnin käsikirja. Helsinki: Taiteen edistämiskeskus (TAIKE).

Houni, P. 2019. Taide ja kulttuuri vaikuttavat hyvinvointiin – tiedosta toimintaan. Taiteen edistämiskeskus. Helsinki: Painotalo Westman.

Houni, P. 2021. Taide keskellä arkea! Etelä-Pohjanmaan kulttuurinhyvinvoinnin selvitys 2015–2020. Etelä-Pohjanmaanliitto. PDF-dokumentti. Saatavissa: https://epliitto.fi/wp-content/uploads/2021/03/B_94_Taide_keskella_arkea_Etela-Pohjanmaan_kulttuurihyvinvoinnin_selvitys-2015n2020_web.pdf [viitattu 7.3.2022]

Hyyppä, M. 2007. Elinvoimaa kulttuurista. Teoksessa Bardy, M., Haapalainen, R., Isotalo, M. & Korhonen, P. (toim.) Taide keskellä elämää. Helsinki: LIKE, 155–159.

Ilmonen, K & Siisiäinen, M. 2020. Sosiaalinen pääoma ja luottamus. Kansalaisyhteiskunta tietopankki. Verkkoartikkeli. Julkaistu 10.11.2020. Saatavissa: <https://kansalaisyhteiskunta.fi/tietopankki/sosiaalinen-paaoma-ja-luottamus/> [viitattu 26.2.2022].

Jansson S.-M. 2014. Mittaamattoman arvokasta? Taiteen ja kulttuurin vaikutustutkimuksia ja -metodologioita. Kokos-julkaisusarja 2/2014. Helsinki: Taideliopisto.

Juhola, J. & Aschan, T. 2021. Pääkirjoitus. Ihmisen huoltokirja. Hyvinvointia taiteesta, kulttuurista ja luonnosta. Mikkeli: Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu, 4.

Juvan kunnan perusopetuksen suunnitelma. 2016. Hyväksytty 30.5.2016. Saatavissa: <https://peda.net/juva/ops2016/jpo/jpo:file/download/c131ce7ca991e74cb60d5d56ec0f6a4676d57ad9/Juvan%20kunnan%20perusopetuksen%20opetussuunnitelma.pdf> [viitattu 1.4.2022].

Järvilehto, L. 2014. Hauskan oppimisen vallankumous. Jyväskylä: PS -kustannus.

Kangas, M., Kopisto, K. & Krokfors, L. 2015 Eheyttäminen ja laajentuvat oppimisympäristöt. Teoksessa Cantell, H. (toim.) Näin rakennat monialaisia oppimiskokonaisuuksia. Opetus 2000-sarja Jyväskylä: PS-kustannus, 37–45.

Kansallinen lukutaitostrategia 2030. 2021. Opetushallitus, Lukuliike. Saatavissa: https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/Kansallinen_lukutaitostrategia_2030.pdf [viitattu 21.2.2022]

Kauppinen, M. & Aerila, J-A. 2022. Iloa, hyvinvointia ja oppimista kirjallisuuskasvatuksesta. Teoksessa: Teoksessa: Ruokonen, I. Ilmaisun ilo. Käsikirja 0–8 –vuotiaiden taito- ja taidekasvatukseen. Keuruu: PS-kustannus, 131–147.

Karhapää, S. 2021. Sivistys ei ole ylellisyyttä vaan ihmisyystaito. Taide –yliopisto. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.uniarts.fi/artikkelit/ilmiot/sivistys-ei-ole-ylellisyytta-vaan-ihmisyystaito/> [viitattu 20.2.2022]

Kiesilä, T. 2013. Kohti kulttuuripolkua Tuusulan kunnassa - kulttuuripolun mahdollisuudet menetelmänä lastenkulttuuripalvelujen kohdentamisessa. Metropolia Ammattikorkeakoulu. Kulttuurituottajan ylempi ammattikorkeakoulututkinto. Opinnäytetyö. Saatavissa: https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/69836/Kiesila_Taiju.pdf?sequence=1&isAllowed=y [viitattu 20.2.2022]

Koivisto, M., Säynäjäkangas, J. & Forsberg, S. 2021. Palvelumuotoilun bisneskirja. Helsinki: Alma Talent Oy.

Koivula, M. & Mustola, M. 2017. Monilukutaito. Teoksessa M. Koivula, A. Siipainen & P. Eerola-Pennanen (toim.) Valloittava varhaiskasvatus. Oppimista, osallisuutta ja hyvinvointia. Tampere: Vastapaino, 315–322.

Kokkonen, Kirsi. 2017. Taidelähtöisyys innostaa kokeilemaan koulussa. Helena Horn & Kati Vapalahti (toim.) Teoksessa Taidetta työn kehittämiseen. Mikkeli: XAMK, Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu, 46–50. Saatavissa: <https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/127046/URNISBN9789523440159.pdf?sequence=1&isAllowed=y> [viitattu 16.3.2022].

Konserttikeskus. 2021. Konserttikeskuksen internet –sivusto. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.konserttikeskus.fi/live/> [viitattu 13.3.2022].

Korhonen, R. 2022. Kulttuuria ja perinnepedagogiikkaa varhaiskasvatuksessa. Teoksessa: Ruokonen, I. Ilmaisun ilo. Käsikirja 0–8 –vuotiaiden taito- ja taidekasvatukseen. Jyväskylä: PS-kustannus, 305–318.

Kulttuurikasvatussuunnitelma. 2021. Suomen Kulttuuriperintökasvatusseura ry:n ja Suomen lastenkulttuurikeskusten liiton internet-sivusto. Saatavissa: <http://kulttuurikasvatussuunnitelma.fi/> [viitattu 20.2.2022].

Kulttuuripolitiikan strategia 2025. 2017. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisu. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/79811/okm20.pdf> [viitattu 26.2.2022].

Kuntaliitto. 2019. Sivistyksen suunta 2030. Kuntaliiton sivistyspoliittinen ohjelma. PDF-dokumentti. Saatavissa: https://www.kuntaliitto.fi/sites/default/files/media/file/Sivistyksensuunta2019_0.pdf [viitattu 20.2.2022].

Kumpulainen, K., Sintonen, S., Vartiainen, J., Sairanen, H. Nordström, A., Byman, J. & Renlund, J. 2018. Kurittomat palaset: Monilukutaitoa opitaan ilolla. Opettajankoulutuslaitos. Helsinki: Helsingin yliopisto.

Kuntalaki 10.4.2015/410

Kurki, L. 2000. Sosiokulttuurinen innostaminen. Muutoksen pedagogiikka. Tampere: Vastapaino.

Kotila-Paaso, T. 2022. Hartolan yhtenäiskoulun johtaja. Suullinen haastattelu 24.1.2022.

Laitinen, L. 2017. Näkökulmia taiteen ja kulttuurin terveysvaikutuksista. Sitra. Saatavissa: <https://www.sitra.fi/artikkelit/nakokulmia-taiteen-ja-kulttuurin-terveysvaikutuksiin/> [viitattu 24.2.2022].

Laitinen, L. 2017: Vaikuttavaa? Taiteen hyvinvointivaikutusten tarkastelua. Turun ammattikorkeakoulun tutkimuksia 26. Turku: Turun ammattikorkeakoulu.

Laki kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta 29.6.2021/618

Laki kuntien kulttuuritoiminnasta 166/2019.

Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta 8.8.1986/609.

Laki yleisistä kirjastoista 29.12.2016/1492.

Lastenkulttuurikeskusliitto. 2021. Kulttuurikasvatussuunnitelmien edistämishanke (2021–2022) WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://lastenkulttuuri.fi/hankkeet/liiton-hankkeet/kulttuurikasvatussuunnitelmien-edistamishanke/> [viitattu 13.3.2022]

Lastenkulttuurikeskus Verso. s.a. WWW-sivusto. Saatavissa: <https://www.kulttuuriketju.fi/> [viitattu 13.2.2022].

Lehikoinen, K. & Vanhanen, E. (toim.) 2017. Taide ja hyvinvointi. Katsauksia kansainväliseen tutkimukseen. Kookos 1/2017. Helsinki: Taideyliopisto, 31–46.

Liikkanen, S. 2021. Kulttuurikaakko. WWW –dokumentti. Kulttuuripalvelut Saatumatka. Saatavissa: <https://www.kulttuurikaakko.fi/> [viitattu 13.10.2022]

Liikkanen, S. 2020. Kulttuurikasvatussuunnitelma Silmu, varhaiskasvatuksesta perusopetukseen. Pertunmaan kunta. PDF –dokumentti. Päivitetty 28.11.2022. Saatavissa: https://www.pertunmaa.fi/library/files/605b01a7c9105830890000ba/Pertunmaan_kunnan_kulttuurikasvatussuunnitelma_SILMU.pdf [viitattu 17.11.2022].

Lilja-Viherlampi, L-M., Rosenlöf, A-M. 2019. Moninäkökulmainen kulttuurihyvinvointi. Teoksessa I. Tanskanen. (toim.) Taide töissä. Näkökulmia taiteen opetukseen sekä taiteilijan rooliin yhteisöissä. Turun ammattikorkeakoulun raportteja 256. Turku: Turun ammattikorkeakoulu, 20–39.

Linnavalli, T. & Huotilainen, M. 2022. Musiikki ja muut taito- ja taideaineet –kokeellisen tutkimuksen tuloksia. Teoksessa: Ruokonen, I. Ilmaisun ilo. Käsikirja 0–8 -vuotiaiden taito- ja taidekasvatukseen. Jyväskylä: PS-kustannus, 61–71.

Lonka, K., Hietajärvi, L., Hohti, R., Nuorteva, M., Rainio, A., Sandström, N., Vaara, L. & Westling, S. 2015. Ilmiölähtöisesti kohti innostavaa oppimista. Teoksessa Cantell, H. (toim.) Näin rakennat monialaisia oppimiskokonaisuuksia. Opetus 2000-sarja Jyväskylä: PS-kustannus, 49–76.

Lukukeskus ry. s.a. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://lukukeskus.fi/toiminta/> [viitattu 13.3.2022].

Lukukeskus. 2022. Nuorissa on paljon potentiaalisia lukijoita. Mediatiedote. Julkaistu 17.2.2022. Saatavissa: <https://lukukeskus.fi/news/nuorissa-on-paljon-potentiaalisia-lukijoita-lukufiilis-on-nuorten-kirjallisuusmedia/> [viitattu 13.3.2022].

Marjanen, K. 2022. Moniaistinen musiikki – leikin, elämysten ja ilon pedagogiikkaa. Teoksessa: Ruokonen, I. Ilmaisun ilo. Käsikirja 0–8 –vuotiaiden taito- ja taidekasvatukseen. Jyväskylä: PS-kustannus, 229-247.

Moilanen, A. 2021. Sitra. Blogi. Julkaistu 8.4.2021 Saatavissa: <https://www.sitra.fi/blogit/kuinka-sivistys-tulisi-tana-paivana-ymmartaa/> [viitattu 12.1.2022].

OECD, PISA 2018. Saatavissa: <https://www.oecd.org/pisa/> [viitattu 13.3.2022].

Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2017. Luova talous ja aineettoman arvon luominen kasvun kärjiksi: Luovat alat Suomen talouden ja työllisyyden vahvistajina - työryhmän raportti. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisu 2017:18.

Opetus- ja kulttuuriministeriö. WWW-sivusto. Saatavissa: <https://mi-nedu.fi/kulttuurin-saavutettavuus> [viitattu 15.1.2022].

Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2021. WWW-sivusto. Päivitetty 3.11.2021. Saatavissa: <https://okm.fi/tehtavat-ja-tavoitteet> [viitattu 9.4.2022].

Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2014a. Ehdotus lastenkulttuuripoliittiseksi ohjelmaksi. Opetus- ja kulttuuriministeriön selvitys 2014:6. Valtioneuvosto. Saatavissa: <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/75262/tr6.pdf?sequence=1&isAllowed=y> [viitattu 15.3.2022].

Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2014b. Taiteen ja kulttuurin saavutettavuus. Loppuraportti. Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2014:15. Saatavissa: <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/75254/tr15.pdf?sequence=1&isAllowed=y> [viitattu 8.4.2022].

Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2018. Taide ja kulttuuri osana alueiden kehitystä. Näkymä vuoteen 2025. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2018:20. Saatavissa: https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/160801/OKM_20_2018.pdf?sequence=1&isAllowed=y [viitattu 23.1.2022].

Opetushallitus. 2014. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet. Määräykset ja ohjeet 2014: 96. PDF-dokumentti. Saatavissa: https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/perusopetuksen_opetussuunnitelman_perusteet_2014.pdf [viitattu 25.2.2022].

Opetushallitus. 2020. Resilienssiä rakentamassa –demokratiakasvatuksen tueksi. Oppaat ja käsikirjat 2020:2. Saatavissa: https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/resilienssia_rakentamassa_demokratiakasvatuksen_tueksi.pdf [viitattu 23.2.2022].

Opetushallitus. 2022. Perusopetuksen opetussuunnitelman ydinasiat. Saatavissa: <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/perusopetuksen-opetussuunnitelman-ydinasiat> [viitattu 25.2.2022].

Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2019. PISA 2018: Suomi lukutaidon parhaiden joukossa. Tiedote. Saatavissa: <https://okm.fi/-/pisa-2018-suomi-lukutaidossa-parhaiden-joukossa> [viitattu 13.3.2022].

Perusopetuslaki 21.8.1998/628

Poikkeus, A.-M., Rasku-Puttonen, H., Lerkkanen, M.-K., Kuorelahti, M., Siekinen, M., Kiuru, N. & Nurmi, J.-E. 2013. Osallistava koulu syrjäytymisen ehkäisijänä. Teoksessa J. Reivinen, J. & Vähäkylä, L. (toim.) Ketä Kiinnostaa? Lasten ja nuorten hyvinvointi ja syrjäytyminen. Helsinki: Gaudeamus.

Purhonen, S., Gronow, J., Heikkilä, R., Kahma, N., Rahkonen, K. & Toikka, A. 2014. Suomalainen maku. Kulttuuripääoma, kulutus ja elämäntyylien sosiaalinen eriytyminen. Tallinna: Gaudeamus.

Ruismäki, H., Hietanen, L. & Sepp, A. 2022. Taito- ja taidekasvatus elämäntaitoiseksi eliksiiriksi. Teoksessa: Ruokonen, I. (toim.) Ilmaisun ilo. Käsikirja 0–8 –vuotiaiden taito- ja taidekasvatukseen. Jyväskylä: PS-kustannus, 87–100.

Ruokonen, I. 2022. Ilmaisun monet muodot varhaislapsuuden kokonaisvaltaisessa pedagogiikassa. Teoksessa Ruokonen, I. (toim.) Ilmaisun ilo. Käsikirja 0–8 –vuotiaiden taito- ja taidekasvatukseen. Jyväskylä: PS-kustannus, 19–33.

Ruuskanen, P. 2015. Sosiaalisen pääoman käsite. WWW-dokumentti. Jyväskylän yliopisto. Saatavissa: <http://kans.jyu.fi/sanasto/sanat-kansio/sosiaalinen-paaoma> [viitattu: 1.3.2022].

Ruusuvirta, M & Renko, V. 2022. Kuntien kulttuuritoiminnan tietoperustan kehittäminen: Kultti-hankkeen esiselvitys. Kulttuuripolitiikan tutkimuskeskus Cupore. Saatavissa: https://www.cupore.fi/images/tiedostot/tyopaperit/cuporen_tyopapereita_17_kultti_esiselvitys.pdf [viitattu: 22.3.2022]

Räsänen, M. 2011. Taiteet kognition ja kulttuurin kentällä. Teoksessa Anttila, E. (toim.) Taiteen jälki. Taidepedagogiikan polkuja ja risteyksiä. Helsinki: Teatterikorkeakoulu, 121–149.

Rytkönen, M. 2016. Koulutuksen periytyvyys – kulttuuri eriarvoistaa. Teoksessa Söder, K. & Karlsson, A. (toim.) Suomen koulutuspolitiikan tulevaisuus. Työväen sivistysliitto. Helsinki: Into Kustannus, 26–32.

Sainio, T. & Tenetz, K. (toim.)s.a Oulun kaupungin kulttuuriopetussuunnitelma luokat 1–9. 2. uudistettu painos. Oulun Konttori, Painatuskeskus Paino: Oy Li-tosetAb.Saatavissa:<https://docplayer.fi/1279457Kulttuuriopetussuunnitelma.html> [viitattu: 22.1.2022]

Salon kulttuurikasvatussuunnitelma, pilotointivaihe. 2021. PDF –dokumentti. Salon kaupunki. Saatavissa: <https://salo.fi/wp-content/uploads/2021/05/Kulttuurikasvatussuunnitelma-pilointi-21-22.pdf> [viitattu: 15.11.2021].

Salonen, K., Eloranta, S., Hautala, T. & Kinos, S. 2017. Kehittämistoiminta ja menetelmät ammatillisessa korkeakoulutuksessa. Turun ammattikorkeakoulun opintomateriaaleja 108. Turun ammattikorkeakoulu. Tampere: Juvenes Print – Suomen Yliopistopaino Oy. Saatavissa: <https://julkaisut.turkuamk.fi/isbn9789522166494.pdf> [viitattu: 26.3.2022].

Sitra. 2018. Vaikuttavuuden askelmerkit. Työkaluja ja esimerkkejä palveluntuottajille Jonna Heliskoski, Heidi Humala, Riina Kopola, Anna Tonteri, Saira Tykkyläinen. PDF –dokumentti. Sitran selvityksiä 130. Saatavissa: <https://media.sitra.fi/2018/03/27105443/vaikuttavuuden-askelmerkit.pdf> [viitattu: 13.2.2022]

Seirala, V. 2012. Eläköön taidekasvatus! Kuntaliitto. Kuntaliiton verkkojulkaisu. Saatavissa: <https://www.kuntaliitto.fi/julkaisut/2012/1460-elakoon-taidekasvatus> [viitattu: 13.12.2021]

Sitra. 2015. Suomi kestävä hyvinvoinnin edelläkävijäksi. Saatavissa: <https://www.sitra.fi/uutiset/suomi-kestavan-hyvinvoinnin-edellakavijaksi/> [viitattu: 14.2.2022]

Suomen kulttuurirahasto. 2022. Mullankaivajat. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://skr.fi/apurahat/lokakuun-haku-keskusrahasto/mullankaivajat> [viitattu: 11.3.2022].

Suomen lastenkulttuurikeskustenliitto. s.a. Lastenkulttuurikeskukset. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://lastenkulttuuri.fi/lastenkulttuuri/lastenkulttuuri-keskukset/> [viitattu: 10.3.2022].

Suomen lastenkulttuurikeskustenliitto. s.a. Kulttuurikasvatussuunnitelma. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://lastenkulttuuri.fi/lastenkulttuuri/kulttuuri-kasvatussuunnitelma/> [viitattu: 10.3.2022].

Suomen perustuslaki 11.6.1999/731

Sälpäkivi, S. 2017. Pakkopullaa vai terveellistä herkkua? Arviointitutkimus Hyvinkään kaupungin Kulttuuripolku-toiminnasta. Teoksessa: Taiteen moniammatilliset kontekstit. Tanskanen, I & Juppi, P. (toim.) Turun ammattikorkeakoulun puheenvuoroja. Turku: Turun ammattikorkeakoulu, 200–225.

Ståhl, T. 2022. Taloudellinen kannuste kunnan hyvinvointityöhön -HYTE –kerroin. AVI –kirjastotoimen koulutus 23.3.2022. PDF-dokumentti. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Saatavissa: https://thl.fi/fi/web/hyvinvoinnin-ja-terveyden-edistamisen_johtaminen/hyvinvointijohtaminen/hyvinvointijohtaminen-kunnassa/hyte-kerroin-kannustin-kunnille [viitattu 30.3.2022].

Tarr, J. & Thomas, G. 2000. Inclusive education and the arts. Teoksessa M. Kear & G. Callaway (toim.) Improving teaching and learning in the arts. Falmer Press., 133–148.

Taidetestaajat. 2021. Taidekasvattajan lukuopas perusopetuksen suunnitelman perusteisiin. Suomen lastenkulttuurikeskusten liitto. Opetus- ja kulttuuriministeriö. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://taidetestaajat.fi/wp-content/uploads/2021/08/TT-Taidekasvattajan-lukuopas-perusopetuksen-opetus-suunnitelman-perusteisiin-2021.pdf> [viitattu 25.2.2022].

Tilastokeskus. s.a. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www2.stat.fi/fi/luokitukset/luokitustiedotteet/> [viitattu 13.3.2022].

Taiteen edistämiskeskus. s.a. Taiteen käytön ja hyvinvoinnin kehittämissuunnitelma. WWW-dokumentti. Saatavissa: <http://www.taike.fi/fi/taidetoimii> [viitattu 13.1.2022]

The Arts as Public Service. 2017. Strategic Steps towards Equality – ArtsEqualin toimenpidesuositus: Koulusta suurin kulttuurikeskus. 29.5.2017. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.artsequal.fi/fi/-/artsequalin-toimenpidesuositus-koulusta-suomen-suurin-kulttuurikeskus/1.9> [viitattu 27.3.2022]

Tilastokeskus. s.a. Kuntien avainluvut. WWW-tietokanta. Saatavissa: https://pxnet2.stat.fi/PXWeb/pxweb/fi/Kuntien_avainluvut/ [viitattu 27.3.2022]

Turunen, J., Ansio, H. ja Houni, P. 2018. Taidetoiminnan vaikutusten taloudellinen arviointi työyhteisöissä. Taiteen edistämiskeskus. Helsinki: Painotalo Westman.

Tuulaniemi, J. 2011. Palvelumuotoilu. Helsinki: Talentum.

Universal Declaration of Human Rights. 2022. Yhdistyneiden kansakuntien (YK) ihmisoikeuksien julistus 10.12.1948. Saatavissa:

<https://www.ohchr.org/EN/UDHR/Pages/Language.aspx?LangID=fin> [viitattu 13.3.2022]

Valtioneuvoston koulutuspoliittinen selonteko. 2021. Valtioneuvoston julkaisuja 2021:24. Helsinki: Valtioneuvosto. PDF-dokumentti. Saatavissa: https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162995/VN_2021_24.pdf?sequence=1&isAllowed=y [viitattu 13.3.2022.]

Vapalahti, K. 2020. Tutkimus ja kehittämismenetelmät. Kehittämisen lähestymistapoja. XAMK. Verkkoluento. Päivitetty 17.12.2020. Saatavissa: <https://video.xamk.fi/Panopto/Pages/Viewer.aspx?id=863bd863-2fb8-45e1-863d-ac9400d0df5c> [viitattu 20.1.2022].

Vatanen, J. 2022. Lastenkulttuurikeskus Verson tuottaja. Suullinen haastattelu 25.2.2022.

Verke. 2019. Mitä nuorisotyön tulisi tietää? Havaintoja teknologisoituvasta maailmasta. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö.

Vertainen, K. 2022. Kansatieteilijä Juva. Sähköposti haastattelu 30.1.2022.

Vihreälehto, I. 2022. Mitä on kulttuuriperintö? Opetushallitus. Saatavissa: <https://www.oph.fi/fi/opettajat-ja-kasvattajat/mita-kulttuuriperinto> [viitattu 15.4.2022]

Vilka H. 2015. Tutki ja Kehitä. Jyväskylä: PS-kustannus.

Vilka, H. ja Airaksinen, T. 2004. Toiminnallinen opinnäytetyö. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Virolainen, J. 2015. Kulttuuriosallistumisen muuttuvat merkitykset. Katsaus taiteeseen ja kulttuuriin osallistumiseen, osallisuuteen ja osallistumattomuuteen. Cuporen verkkojulkaisuja 26. Helsinki: Kulttuuripolitiikan tutkimuskeskus Cupore. E-julkaisu. Saatavissa: <https://www.cupore.fi/fi/julkaisut/cuporen-julkaisu/jutta-virolainen-kulttuuriosallistumisen-muuttuvat-merkitykset> [viitattu 20.2.2022.]

Virta, S. 2022. Sote-uudistus ja sen yhteydet OKM:n hallinnonalaan. PDF-dokumentti. AVI:n -tilaisuus 23.3.2022. Opetus- ja kulttuuriministeriö.

Vuojala, P. 2015. Aby M. Warburg ja vastavirran taidehistoria. ”Kritik der reinen Unvernunft” – taidehistoria puhtaana epäjärjen kritiikkinä. Teoksessa Salonen, T. & Sotasaari, S. I. (toim.) Ajatuksia tutkimiseen. Metodisia lähtökohtia. Rovaniemi: Lapin yliopistopaino, 202–253.

Yhdenvertaisuuslaki 1325/2014

Yleissopimus lapsen oikeuksista 60/1991.

KUVALUETTELO

Kuva 1. Kehittämistoiminnan lineaarinen eteneminen. 2017. Salonen, K., Elooranta, S., Hautala, T. & Kinos, S. 2017. Kehittämistoiminta ja menetelmät ammatillisessa korkeakoulutuksessa. Turun ammattikorkeakoulun opintomateriaaleja 108. Turun ammattikorkeakoulu. Tampere: Juvenes Print – Suomen Yliopistopaino Oy. Saatavissa: <https://julkaisut.turkuamk.fi/isbn9789522166494.pdf> [viitattu: 26.3.2022].

Kuva 2. Muotoiluajattelun periaatteet. Koivisto, M., Säynäjäkangas, J. & Forsberg, S. 2021. Palvelumuotoilun bisneskirja. Helsinki: Alma Talent Oy

Kuva 3. Nelikenttä palvelumuotoilun hyödyntämisellä tavoitellusta innovaatiotyypistä. Koivisto, M., Säynäjäkangas, J. & Forsberg, S. 2021. Palvelumuotoilun bisneskirja. Helsinki: Alma Talent Oy

Kuva 4. Divergentti ja konvergentti ajattelu ongelmanratkaisun lähestymistapoina. Tuulaniemi, J. 2011. Palvelumuotoilu. Helsinki: Talentum.

Kuva 5. Kuva 5. Palvelumuotoiluprosessi. Tuulaniemi, J. 2011. Palvelumuotoilu. Helsinki: Talentum.

Kuva 6. Kuntien sijainnit kartalla: Hartola vasemmalla ja Juva oikealla (Wikipedia)

Kuva 7. Toimintaympäristöt.

Kuva 8. Kulttuurikasvatussuunnitelmilla tavoitettavat lapset ja nuoret.

Kuva 9. Laki kuntien kulttuuritoiminnasta 166/2019 §3. Kunnan tehtävät.

Kuva 10. Teoreettinen viitekehys.

Kuva 11. Tavoitteellisen kulttuurihyvinvoinnin lähtökohtia Hounia mukaillen. Houni, P. 2021. Taide keskellä arkea! Etelä-Pohjanmaan kulttuurinhyvinvoinnin selvitys 2015–2020. Etelä-Pohjanmaanliitto. PDF-dokumentti. Saatavissa: https://epliitto.fi/wp-content/uploads/2021/03/B_94_Taide_keskella_arkea_Etela-Pohjanmaan_kulttuurihyvinvoinnin_selvitys-2015n2020_web.pdf [viitattu 7.3.2022]

Kuva 12. Oppiminen on altistuksen ja kiinnostuksen yhdistelmä. Järvilehto, L. 2014. Hauskan oppimisen vallankumous. Jyväskylä: PS-kustannus.

Kuva 13. Laaja-alaisen oppimisen tavoitteita. Opetushallitus. 2014. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet. Määräykset ja ohjeet 2014: 96. PDF-dokumentti. Saatavissa: https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/perusopetuksen_opetussuunnitelman_perusteet_2014.pdf [viitattu 25.2.2022].

Kuva 14. Lasten ja nuorten osallistuminen kulttuurikasvatussuunnitelmien toteutuksiin Hartolassa ja Juvalla

Kuva 15. Kulttuurikasvatussuunnitelmien kehittämisen työvaiheet

Kuva 16. Mitä meillä on jo nyt? Jamboard-yhteenveto

Kuva 17. Miten suunnitelmaa halutaan toteutettavan? Jamboard-yhteenveto

Kuva 18. Vierailukohteiden etäisyyksiä Hartolasta

Kuva 19. Vierailukohteiden etäisyyksiä Juvalta

Kuva 20. Olemassa olevat resurssit Hartolassa ja Juvalla. Jamboard-yhteenveto

Kuva 21. Miten kuvailisit yhdellä sanalla kulttuurikasvatussuunnitelmaa? Hartolan ja Juvan työryhmien Mentimeter sanapilvi

Kuva 22. Mitä halutaan kulttuurikasvatussuunnitelmilta? Hartolan ja Juvan työryhmien Jamboard-yhteenveto

Kuva 23. Kulttuurikasvatussuunnitelmien suurimmat haasteet. Hartolan ja Juvan työryhmien Jamboard-yhteenveto

Kuva 24. Mitä opimme kulttuurikasvatussuunnitelmalla? Hartolan ja Juvan työryhmien Mentimeter sanapilvi

Kuva 25. Vaikuttavuuden askelmerkit. Sitra. 2018. Vaikuttavuuden askelmerkit. Työkaluja ja esimerkkejä palveluntuottajille Jonna Heliskoski, Heidi Humala, Riina Kopola, Anna Tonteri, Saira Tykkyläinen. PDF –dokumentti. Sitran selvityksiä 130. Saatavissa: <https://media.sitra.fi/2018/03/27105443/vaikuttavuuden-askelmerkit.pdf> [viitattu: 13.2.2022]

Kuva 26. Mitä kulttuurikasvatussuunnitelma tuo oppilaalle. Hartolan ja Juvan työryhmien Jamboard-yhteenveto

Kuva 27. Mitä koulu saa kulttuurikasvatussuunnitelmista? Hartolan ja Juvan työryhmien Jamboard-yhteenveto

Kuva 28. Mitä kunta saa kulttuurikasvatussuunnitelmista? Hartolan ja Juvan työryhmien Jamboard-yhteenveto

Kulttuurikasvatussuunnitelmien suunnitteluaiakataulu ja vaiheet

Tammikuu 2021		
Hartola/Juva	Idea opinnäytetyöstä kristallisoituu ja yhteistyö alkaa	Aloitus
Helmikuu – maaliskuu 2021		
	Ohjaaja opinnäytetyölle Tutkimuskysymyksen määrittely ja tarvekartoitus Ideointivaihe ja tarvekartoitus Sopimukset opinnäytetyön toteutuksesta	Aloitus Tutkimus Suunnittelu
Huhtikuu 2021		
	Suunnitelman tekeminen ja taustatyö. Erilaisiin kulttuurikasvatussuunnitelmiin tutustuminen.	Aloitus Tutkimus Suunnittelu
Toukokuu 2021		
	Koulujen kanssa tehtävä yhteistyö. Avainhenkilöiden sitouttaminen. työryhmän nimeäminen.	Aloitus Tutkimus Suunnittelu
	Koulujen opetussuunnitelmiin tutustuminen ja kuntien tekemän kulttuurikasvatuksen kokoaminen.	
Hartola	Käytännöttöteutuksen dokumentointia, Itä-Hämeen museon vierailut.	
Juva	19.5. Kuvataideopettajan kanssa tiimipalaveri	
Hartola	25.5. Kulttuurikasvatussuunnitelman tiimipalaveri I	
Kesä-Heinäkuu 2021		
	Tavoitteiden määrittely, toiveita, unelmia, suuntaviivoja kunnista	
	Erilaisiin kulttuurikasvatussuunnitelmiin tutustumista	
	Kirjaston opetustehtävien ja yhteistyön suunnittelu	
Elokuu 2021		
	Käytännöttöteutuksen dokumentointia Hartola, Taidosalonki Talvio varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen taidenäyttelyvierailut	Aloitus Tutkimus Suunnittelu
Juva	Käytännöttöteutuksen dokumentointia: Partalan museoalue, varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen taidenäyttelyvierailut	Testaus
Hartola	12.-13.8. Taidosalonki Talvio koululaiskierrokset	
Juva	13.8. Kuvataideopettajan kanssa syksysuunnitelma	
Hartola	18.8. Taidosalonki Talvio koululaiskierrokset	
Juva	16.-30.8. Kirjastovierailut, yläkoulu	
	24.8. Pattoin perintötalo 9 lk	
	25.8. Juvan museo ja Galleria kuninkaankartano 7lk	

	26.8. Pattoin perintöalo 8 lk	
	27.8. Juvan museo ja Galleria kuninkaankartano 7lk	
	31.8. Kuvataideopettajan kanssa tiimipalaveri	
Syyskuu 2021		
Hartola/Juva	Kulttuurikasvatussuunnitelmatyöryhmien kokoukset	Tutkimus SuunniteluTestaus
Juva	Käytännötoetutuksen dokumentointia Juva, lukuta- pahtuma	
	Sidosryhmäyhteistyö	
Hartola	13.9. Kulttuurikasvatussuunnitelma tiimipalaveri II	
Juva	15.9 Satutunti kirjastolla	
	21.9. Kirjailijavieras Ilari Aalto striimattuna kampuk- sen, Hatsolan ja Paatelan koulun 5-6 lk	
	22.9. Kuvataideopettajan kanssa tiimipalaveri	
	6.10. Kirjastopolun suunnittelua kirjastovirkailijan kanssa	
Webinaari	24.9. Elokuvasvatus osana kulttuurikasvatussuunni- telmaa	
Lokakuu 2021		
	Varhaiskasvatuksen ja peruskoulun kanssa suunnitel- man hiomista	Tutkimus SuunniteluTestaus
	Sisältöjen ja suunnitelmien auki kirjoittamista	
Juva	2.10. Vesopäivä, lukukulttuuritiimi	
Hartola	4.10. RNO Saapuvat konsertit koululla	
Juva	5.10. Rehtorin ja opettajankokouksen päätös lukukult- tuuritiimistä	
	6.10. Kirjastopolun suunnittelua kirjastovirkailijan kanssa	
	8.10. Koko kampus lukee	
Juva	13.10. Satutunti kirjastolla	
Webinaari	13.10 DO`s and don`t`s erikokoisten kuntien koke- muksia kulttuurikasvatussuunnitelmista	
Juva	19.10. Kirjastopolun suunnittelua kirjastovirkailijan kanssa	
	21.10. Kuvataideopettajan kanssa tiimipalaveri	
Marraskuu 2021		
	Varhaiskasvatuksen ja peruskoulun kanssa suunnitel- man hiomista	Tutkimus SuunniteluTestaus
	Sisältöjen suunnittelua Kehittämistyön kirjoittamista	
Hartola	Efektin vierailuesitykset: Bluesmies Jönsson ja Soiva Sipriina (Vetten vilinää)	
Juva	2.11. Kulttuurikasvatussuunnitelma rehtorin kanssa	
	4.11. Mikkelin kaupunginorkesterin konsertti Martti Talvela kampuksella eskareista lukiolaisiin	

Webinaari	10.11. KOPS JA OPS –kokemuksia KOPseista osana koulun arkea	
Juva	9.11. Kirjastopolun suunnittelua, hankehakemus kirjastovirkailijan kanssa	
	10.11. Satutunti kirjastolla	
	12.11. Kulttuurikasvatussuunnitelma, lukukulttuuri-tiimi I	
Hartola	16.11. Kulttuurikasvatussuunnitelma tiimipalaveri III	
Juva	17.11. Kuvataideopettajan kanssa tiimipalaveri	
	17.11. Elämänkukka esitys varhaiskasvatuksessa	
	9.11. Kirjastopolun suunnittelua, hankehakemus kirjastovirkailijan kanssa	
	24.11. Kirjailijavierailu Jyri Paretskoi, 7lk ja 8lk	
Hartola	25.11. Täti Hattara ja Töötti, vierailuesitys päiväkodilla	
Juva	30.11. Kirjasto-polku hankehakemus	
Joulukuu 2021		
	Suunnitelman yhteen kasaamista, tarkennuksia	Tutkimus
	Kehittämistyön kirjoittamista	SuunniteluTestaus
Webinaari	8.12. Mistä resurssit kulttuurikasvatussuunnitelmiin?	
Juva	2.12. Kirjailijavierailu Tapani Bagge kampuksen 3-4 lk, ja striimattuna Hatsolan ja Paatelan alakouluille	
	20.12. Kuvataideopettajan kanssa tiimipalaveri	
	13.12. Vapaa-aikapalaveri, kulttuurikasvatussuunnitelman sisältöjä	
Tammikuu 2022		
	Suunnitelman yhteen kasaamista, tarkennuksia. Kehittämistyön kirjoittamista	Tutkimus
	Kulttuurikasvatussuunnitelma käytännössä, dokumentointia ja vertaisarviointia	SuunniteluTestaus
		Arviointi
Hartola	Kirjastosisältöihin liittyvä kehitystyö	
Webinaari	12.1. Valmiita sisältöjä kulttuurikasvatussuunnitelmiin	
Juva	21.1. Lukukulttuuri tiimipalaveri II	
Hartola	24.1. Yhtenäiskoulun johtajapalaveri	
Juva	27.1. Kuvataideopettajan kanssa tiimipalaveri	
Helmikuu 2022		
	Suunnitelman yhteen kasaamista, tarkennuksia. Kehittämistyön kirjoittamista	Tutkimus
	Kulttuurikasvatussuunnitelma käytännössä, dokumentointia ja vertaisarviointia	SuunniteluTestaus
		Arviointi
Hartola	Esiopetuksen kulttuurikasvatussuunnitelmasisällöt	
	2.2. Kulttuurikasvatussuunnitelma tiimipalaveri IV	
Hartola/Juva	3.-7.2. Sanomalehti/mediataitoviikko	
Juva	6.2. Kysely lukukulttuuri tiimille	

Webinaari	9.2. Webinaari: Valmis kulttuurikasvatussuunnitelma, mitä sitten tapahtuu?	
Juva	9.2. Satutunti kirjastolla	
	9. -10.2 Kirjailijavierailu Aleks Salusjärvi ja työpaja 9lk	
Hartola/Juva	11.2. Koulutus, kulttuurikasvatussuunnitelmien kehittämishanke kunnat	
Juva	16.2. Lukukulttuuritiimipalaveri III	
Juva	19.2. Yhteinen Teams-alusta perustetaan lukukulttuuritiimille	
Hartola/Juva	25.2. Koulutus, kulttuurikasvatussuunnitelmien kehittämishanke kunnat	
Maaliskuu 2022		
	Kehittämistyön kirjoittaminen ja visualisointi	Tutkimus
Hartola	Itä-Hämeen museon sisältöihin liittyvä yhteistyö	Suunnitelu
Juva	Mun Ateneum, Hatsolan ja Paatelan kyläkoulut	Testaus
Webinaari	9.3. Kivoja traditioita vai identiteetin työkaluja -mitä kaikkea on kulttuuriperintökasvatus?	Arviointi
Hartola	9.3. Monika Mekaniks tanssiteatteri Raatikon työpajat 0-2-luokkalaisille	
	18.3. Kulttuurikasvatussuunnitelma tiimipalaveri V	
Juva	18.3. Lukukulttuuritiimipalaveri IV	
	28.3. Kirjastopolku hanke suunnittelua Juvalla kirjastovirkailijan kanssa	
	28.3. Kulttuurikasvatussuunnitelma suunnittelu sivistysjohtajan kanssa	
	29.3. Kulttuurikasvatussuunnitelma rehtori ja koulunjohtaja kokouksessa	
Hartola	25.3. AHAA-teatterin Stars-musikaali yläkoululaisille	
Huhtikuu 2022		
	Suunnitelman yhteen kasaamista, tarkennuksia. Kehittämistyön kirjoittamista ja visualisointia	Tutkimus
Juva	1.4. Kirjastopolku hanke alkoi Juvalla	Testaus
	Mikkelin taidemuseon lainattava näyttely kirjastolla	Arviointi
	11.4-25.4. Näyttelyyn tutustumiset, yläkoulu	
	4.4. Musiikkiopiston soitinesittely konsertti alakoululle	
Webinaari	6.4. Kulttuuriperintökasvatus osana kulttuurikasvatussuunnitelmia –kokemuksia ja sisältöjä	
Hartola	4.-10.4. Lukuviikko: "Lukemalla parempi maailma"	
Juva	7.4. 8 –luokkalaiset lukevat satuja satuhahmoina alakoululaisille	
	4.-10.4. Lukuviikko, kirjastosuunnistus	
	13.4. Satutunti kirjastolla	

Hartola	22.4. Mukamas: Hiirulainen sirkuksessa esitys päiväkodissa	
Juva	21.-29.4. Tiedonhaun opetus, yläkoulu	
Hartola/Juva	Konserttikeskus: School Breaks -esitykset	
Toukokuu-kesäkuu 2022		
Hartola	3.5. Kulttuurikasvatussuunnitelmien kehittämishankkeen tarjoama näytetyöpaja päiväkodissa	Testaus
Juva	11.5. Satutunti kirjastolla	Arviointi
Hartola/Juva	Kulttuurikasvatussuunnitelmat hyväksytään kuntien sivistys- ja hyvinvointilautakunnassa ja sivistyslautakunnassa.	Toteutus
Elokuu 2022		
Hartola/Juva	Kulttuurikasvatussuunnitelmat otetaan käyttöön	Toteutus

Esi- ja perusopetuksen kulttuurikasvatussuunnitelma

Hartola

KUNINGASKUNTA

Kulttuurikasvatussuunnitelman myötävaikutuksella Hartolan kunnan lapsille ja nuorille tarjoutuu tasavertainen mahdollisuus tutustua ja osallistua monipuoliseen kulttuuri- ja taidetoimintaan osana esi- ja perusopetuksen arkea.

Kulttuurikasvatussuunnitelman avulla kulttuurikasvatuksesta tulee tavoitteellista ja ennakoitavaa. Suunnitelma liitetään lukuvuosisuunnitelmiin ja sitä päivitetään tarvittaessa.

Kulttuurikasvatussuunnitelman sisältö toteuttaa esi- ja perusopetuksen opetussuunnitelmien arvopohjaa, tavoitteita ja sisältöjä edistämällä hyvinvointia. Opettajat hyödyntävät kulttuurikasvatussuunnitelmaa syventämään luokkakohtaisia oppisisältöjä.

Hartolan kulttuurikasvatussuunnitelma on laadittu kunnan kulttuuritoimen koordinoimana yhteistyössä yhtenäiskoulun kulttuurikasvatustiimin kanssa. Suunnitelman valmisteluvaiheessa kartoitettiin paikallisten ja lähialueiden kulttuuritoimijoiden mahdollisuuksia sisällöntuotantoon ja hyödynnettiin esimerkiksi Päijät-Hämeen kuntien alueen Lastenkulttuurikeskus Efektiiä ja valtakunnallista Taidetestaajat-kulttuurikasvatusohjelmaa.

Lyhenteet:

LV= lähivierailu

VE= vierailuesitys

OP=oma paikka

KP=kotoa pois

Eskarit		
LV	Kirjastopolku	Kirjasto ABC: Tutustutaan kirjastoon. Opetellaan lainaamaan ja palauttamaan aineistoja.
OP/VE	Kulttuurivierailu	-Efektisäältä (työpaja/konsertti/esitys) -Konserttikeskus: Konsertti joka kouluun -toimintamalli
LV	Taidesalonki Talvio	-kuvataidenäyttelyvierailu
OP/VE	Teatterivierailu Nukketeatteri	-kevätretki teatteriin -nukketeatteria ja teatteria hyödynnetään arjessa
OP	Kuvataide	-taiteen tekeminen ja omat taidenäyttelyt
LV	Museotie	-Itä-Hämeen museo -Eilinen on jo historiaa. -Aika ennen sähköä ja autoja -Mitä söimme, kun kaupasta hankittiin suolaa ja sokeria -Käynti tuvassa ja kellarissa
OP/KP	Elokvakasvatus	-5-6 vuotiaiden retki Joutsan Kinoon -elokuvaviikkomateriaalit käytössä: https://www.elokuvaviikko.fi/
1. luokkalaiset		
LV	Kirjastopolku	Kirjasto ABC: Tutustutaan tarkemmin kirjaston palveluihin. Huolehditaan omasta kirjastokortista, PIN-koodista ja lainatusta aineistosta. Opetellaan lainaamaan ja palauttamaan kirjaston automaateilla.

OP	Kulttuurivierailu	-Efektisisältö (työpaja/konsertti/esitys) -Konserttikeskus: Konsertti joka kouluun -toimintamalli
LV 08	Taidesalonki Talvio	-tutustutaan taidenäyttelyyn ja siihen, miten näyttelyssä toimitaan
LV	Museotie	- Esivanhempiemme aika, omat sukujuuret. - Ajan käsite - Dinosaurukset ja ihmiset maapallolla - Rastasliiteri ja tuulimylly
OP/KP	Elokvakasvatus	-vaihtelevia elokuvasisältöjä -elokuvaviikkomateriaalit käytössä: https://www.elokuvaviikko.fi/
2. luokkalaiset		
LV	Kirjastopolku	Kirjasto ABC: -Tutustutaan kirjaston palveluihin ja kirjastossa toimimiseen. -harjoitellaan omasta kirjastokortista, PIN-koodista ja lainatusta aineistosta huolehtimista. -opitaan lainaamaan ja palauttamaan kirjaston automaateilla
OP LV	Taidesalonki Talvio	-kuvataidenäyttelyvierailu
OP	Kulttuurivierailu	-Efektisisältö (työpaja/konsertti/esitys) -Konserttikeskus: Konsertti joka kouluun -toimintamalli
KP	Sinfonia Lahti	-Sinfoniaorkesterin konsertti Sibeliustalolla (Seudullinen Efektitoiminta)
OP/KP	Elokvakasvatus	-vaihtelevia elokuvasisältöjä -elokuvaviikkomateriaalit käytössä: https://www.elokuvaviikko.fi/
3. luokkalaiset		
LV	Kirjastopolku Tiedon etsintä	Kirjasto Basic: -tutustutaan kirjaston käyttöön ja opitaan etsimään tietoa kirjastosta

		-tunnistetaan miten kaunokirjojat ja tietokirjat eroavat toisistaan -opitaan miten tietokirjat on järjestetty kirjastossa ja kuinka ne löytää -tutustutaan monipuolisesti lastenkirjallisuuteen
OP	Kulttuurivierailu	-Efektisältö (työpaja/konsertti/esitys) -Konserttikeskus: Konsertti joka kouluun -toimintamalli
LV	Taidesalonki Talvio	-kuvataidenäyttelyvierailu
LV	Museotie	-Tavallisten ihmisten elämä -Kansanomainen esineistö, museon yläkerta -Päre, kynttilä, sähkövalo - Tuluksista tulitikkuihin ja sytyttimiin
KP	Arkkitehtuuri ja muotoilu	-Vierailu ja työpaja Aalto ² museokeskuksessa Jyväskylässä (lukuvuodesta 2023-2024 alkaen) https://aalto2.museum/ -Omatoimimateriaali ennen museokeskuksen valmistumista: https://arkkitehtuurikompassi.wordpress.com/
OP/KP	Elokuvasvatus	-vaihtelevia elokuvasisältöjä -elokuvaviikkomateriaalit käytössä: https://www.elokuvaviikko.fi/
4. luokkalaiset		
LV	Kirjastopolku	Kirjasto Basic: -tutustutaan kirjaston käyttöön ja opitaan etsimään tietoa kirjastosta -tunnistetaan miten kaunokirjojat ja tietokirjat eroavat toisistaan -opitaan miten tietokirjat on järjestetty kirjastossa ja kuinka ne löytää -tutustutaan lastenkirjallisuuteen (tai muuta kirjallisuutta, mitä luokanopettajat voivat itse toivoa)
LV 08	Taidesalonki Talvio	-kuvataidenäyttelyvierailu
OP	Kulttuurivierailu	-Efektisältö (työpaja/konsertti/esitys) - Konserttikeskus: Konsertti joka kouluun -toimintamalli

LV	Museotie	<ul style="list-style-type: none"> - Ruokakulttuuri - Omavaraistaloudesta vaihdantatalouteen - Tavallisten ihmisten eli rahvaan ruuat versus kartanoiden ruokatalous - Viljat, juurekset, riista, kananmunat, kasvikset ja makeannälkä - Kartanon keittiö. Roonit, kahvi, peruna ja päivälispöytä. Yläkerta. Leipähäkki, kirnu, kehlo, kapakala ja särvin
OP/KP	Elokuvasvatus	<ul style="list-style-type: none"> -vaihtelevia elokuva sisältöjä -elokuvasvatusmateriaalit käytössä: https://www.elokuvasvatus.fi/
5. luokkalaisten		
LV	Kirjastopolku	<p>Kirjasto Basic:</p> <ul style="list-style-type: none"> -tutustutaan Lastu-verkkokirjaston tiedonhakuun ja opitaan hakemaan verkkokirjastosta tietoa eri tavoin. -opetellaan tekemään varauksia ja uusimaan lainat Lastu-verkkokirjastosta. Tutustutaan kirjaston monipuolisiin aineistoihin, esimerkiksi eKirjastoon.
OP	Kulttuurivierailu	<ul style="list-style-type: none"> -Efektisisältö (työpaja/konsertti/esitys) - Konserttikeskus: Konsertti joka kouluun -toimintamalli
LV 08	Taidesalonki Talvio	-kuvataidenäyttelyvierailu
OP	Kuvataide	<ul style="list-style-type: none"> -Mun Ateneum, etäkohtaamisten kehittämishanke https://ateneum.fi/tutkimushankkeet/mun-ateneum/
LV	Museotie	<ul style="list-style-type: none"> -Esihistoria -kuppikivet ja alueen asuttaminen -Yläkerran esihistorialliset reliikit kivikaudesta historialliseen aikaan -Vuoksenrantaosaston Antrean verkkolöytö ja nykyisen Suomen alueen hahmottuminen -Tainionvirta aluemme asuttamisessa jääkauden jälkeen -Mistä ja miten päättelemme menneisyyttä, lähteiden määrä ja käyttö.

	TOIVE: Orkesterin soittimet tuksi	-sinfoniaorkesterin konsertti
OP/KP	Elokvakasvatus	-vaihtelevia elokuvasisältöjä -elokuvaviikkomateriaalit käytössä: https://www.elokuvaviikko.fi/
6. luokkalaiset		
LV	Kirjastopolku	Kirjasto PRO: -tunnistetaan erilaisia tiedonlähteitä. Opetellaan etsimään tietoa eri lähteistä ja osataan tehdä valintoja. -asiasanojen käyttö tiedonhaussa -tiedetään miten tieto ja aineistot on järjestetty kirjastossa, osaa soveltaa em. tietoa kirjastossa ja verkkokirjastossa asioidessaan ja tietoa etsiessään. -tutustutaan verkkotiedonhakuun ja tekoälyyn. -harjoitellaan lähdeluettelon tekemistä
OP	Kulttuurivierailu	-Efektisisältö (työpaja/konsertti/esitys) -Konserttikeskus: Konsertti joka kouluun -toimintamalli
LV	Taidesalonki Talvio	-kuvataidenäyttelyvierailu
OP	Kuvataide	-Mun Ateneum, etäkohtaamisten kehittämishanke https://ateneum.fi/tutkimushankkeet/mun-ateneum/
KP	Sinfonia Lahti	-Sinfoniaorkesterin konsertti Sibeliustalolla (seurallinen Efektitoiminta)
LV	Museotie	-Sääty-yhteiskunta -Hartolan kartanoiden pitäjä -Koskipään kokoelmat -säätyerot ja arkipäivien ero -Erot päärakennuksen ja tuvan välillä
OP/KP	Elokvakasvatus	-vaihtelevia elokuvasisältöjä -elokuvaviikkomateriaalit käytössä: https://www.elokuvaviikko.fi/

7. luokkalaiset		
LV	Kirjastopolku	Kirjasto PRO: -tiedonhakutaidon opastus Lastu-Finna-tietokannan mahdollisuudet.
KP	Teatterivierailu	-Hartolan vanhempainyhdistys ry:n tukemana
LV 08	Taidesalonki Talvio	-kuvataidenäyttelyvierailu
OP	Kulttuurivierailu	-Efektisisältö (työpaja/konsertti/esitys) -Konserttikeskus: Konsertti joka kouluun -toimintamalli
LV	Museotie	-Oliko ennen nuoruutta ja koska alkoi vanhuus -Suomen historia paikallisesti -Mitä 200 vuotta sitten tiesimme maailmanhistoriasta ja sen tapahtumista -Historia kolmella vuosiluvulla. Jääkausi 10 000 v, Suomen itsenäistyminen v. 1918 ja oma syntymävuosi
OP/KP	Elokuvasvustus	-vaihtelevia elokuva-sisältöjä -elokuvasvustusmateriaalit käytössä: https://www.elokuvaviikko.fi/
8. luokkalaiset		
LV	Kirjastopolku	Kirjasto PRO: -tiedonhankinta- ja hakutaidot Lastu-Finna-tietokannan mahdollisuudet. Hartola-aineistoa tai vaikkapa nuorten/aikuisten klassikkoja toiveiden mukaisesti. -harjoitellaan lähdeluettelon tekemistä
KP	Valtakunnallinen Taidetestaajat	-kaksi lähivierailua tai yksi lähi- ja yksi valtakunnallinen vierailu koulun toiveiden mukaisesti
OP	Kulttuurivierailu	-Efektisisältö (työpaja/konsertti/esitys) -Konserttikeskus: Konsertti joka kouluun -toimintamalli
LV 08	Taidesalonki Talvio	-kuvataidenäyttelyvierailu

LV	Museotie	-Hartola oma kuntamme -jääkaudesta kirkkopitäjäksi vuoteen 1398 -Keskiajasta Gustav Adolfs sockeniksi eli omaksi kirkkoherrakunnaksi -Vuoksenrantaosasto ja evakkotaival -Hartola sodissa -Ihmiset kirjoittavat historian
KP	Tiedekeskus Heureka	-Retki Vantaalle https://www.heureka.fi/koulutehtavat/
OP/KP	Elokuvasvatus	-vaihtelevia elokuvasisältöjä -elokuvaviikkomateriaalit käytössä: https://www.elokuvaviikko.fi/

9. luokkalaiset		
LV	Kirjastopolku	Kirjasto PRO: -tiedonhankinta- ja hakutaidot karttuvat Lastu-Finna -tietokannan mahdollisuudet. -harjoitellaan lähdeluettelon tekemistä -kirjallisuuden klassikot
OP	Kulttuurivierailu	-Efektisisältö (työpaja/konsertti/esitys) -Konserttikeskus: Konsertti joka kouluun -toimintamalli
LV	Taidesalonki Talvio	-kuvataidenäyttelyvierailu
KP	Muotoilu ja arkkitehtuuri	Vierailu ja työpaja Aalto ² -museokeskuksessa Jyväskylässä (lukuvuodesta 2023-2024 alkaen) https://aalto2.museum/
OP/KP	Elokvakasvatus	-vaihtelevia elokuvasisältöjä -elokuvaviikkomateriaalit käytössä: https://www.elokuvaviikko.fi/

Muita monipuolisia kulttuurisisältöjä:

<https://kulttuurinvuosikello.fi/>

<https://www.oph.fi/fi/opettajille/teemapaivakalenteri>

<https://www.elokuvaviikko.fi/>

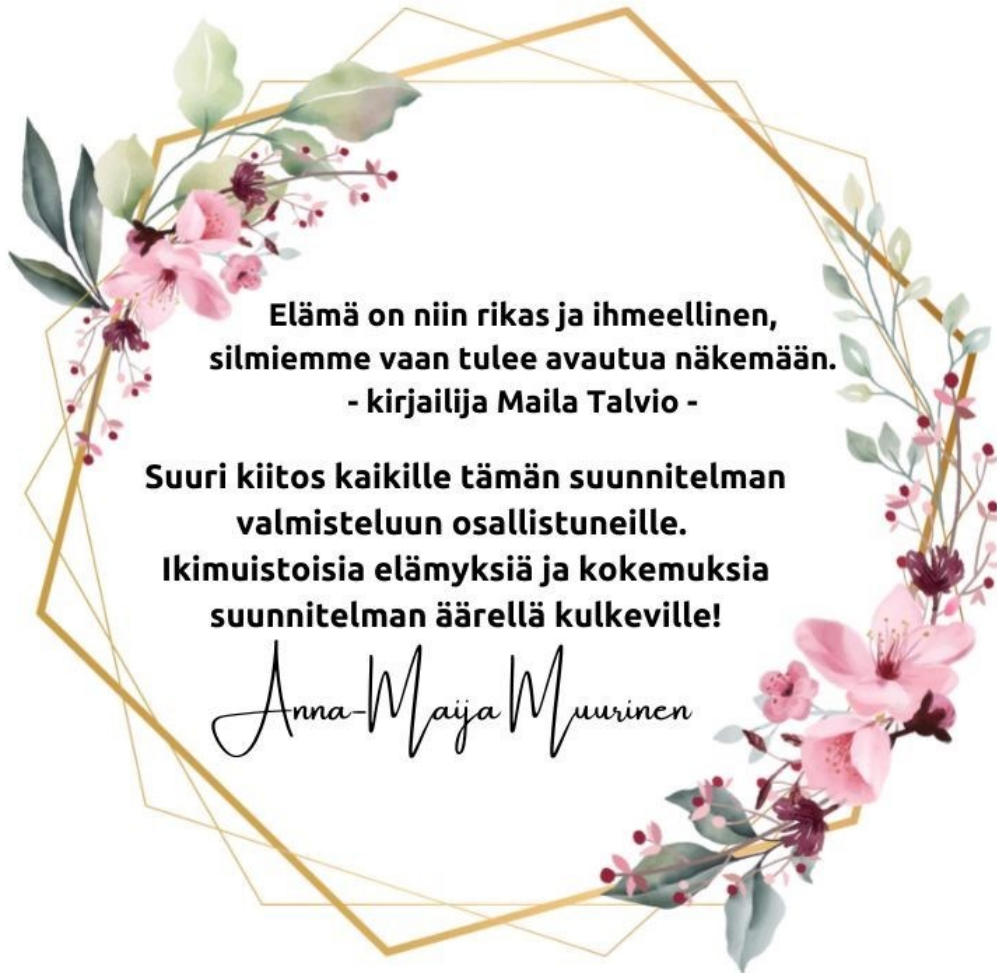
Itä-Hämeen museon extrasisältöjä:

-Uuno Kailaan, Mika Waltarin ja Maila Talvion huoneet

-Kuinka kirjallisuus näkyy Hartolassa

-Hartolan outolintu

Erikoisnäyttelyissä esimerkiksi opetustaulut, kuinka moneksi rauta taipuu ja Itähämäläiset ryijyt.

JUVAN ESI- JA PERUSOPETUKSEN KULTTUURIKASVATUSSUUNNITELMA

Kulttuurikasvatussuunnitelman tarkoituksena on taata kaikille Juvan kunnan lapsille ja nuorille tasavertainen mahdollisuus tutustua ja osallistua monipuoliseen kulttuuri- ja

taidetoimintaan sekä edistää monipuolista lukutaitoa ja lukemiskulttuuria osana esi- ja perusopetuksen arkea.

Kulttuurikasvatussuunnitelman avulla yhteistyöstä tulee tavoitteellista ja ennakoitavaa. Suunnitelma liitetään lukuvuosisuunnitelmiin ja sen on tarkoitus toimia työvälteenä oppimissällöille. Suunnitelma pohjautuu Juvan esi- ja perusopetuksen opetussuunnitelman arvopohjaan ja tavoitteisiin.

Jokainen oppilas on ainutlaatuinen ja arvokas juuri sellaisena, kun hän on. Jokaisella oppilaalla on oikeus hyvään opetukseen ja onnistumiseen koulutyössä. Perusopetus edistää hyvinvointia, demokratiaa ja aktiivista toimijuutta. Tasa-arvon tavoite ja laaja yhdenvertaisuusperiaate ohjaavat perusopetuksen kehittämistä. Perusopetus rakentuu moninaiselle suomalaiselle kulttuuriperinnölle ja opetus tukee oppilaan kulttuuri-identiteetin rakentumista aktiivisiksi toimijoiksi omassa kulttuurissaan ja yhteisössään sekä kiinnostusta muita kulttuureita kohtaan. Perusopetuksessa tunnustetaan kestävän kehityksen ja ekososiaalisen sivistyksen välttämättömyys, toimitaan sen mukaisesti ja ohjataan oppilaita kestävän elämäntavan omaksumiseen. (Juvan kunnan perusopetuksen opetussuunnitelma 2016)

Kulttuurikasvatussuunnitelman sisällöt liittyvät opetussuunnitelman laaja-alaiseen osaamiseen erityisesti kulttuurisen osaamisen, vuorovaikutuksen ja ilmaisun sekä monilukutaidon alueissa. Laaja-alaisen yläkäsitteenä on ihmisenä ja kansalaisena kasvaminen.

(Laaja-alaisen oppimisen osa-alueet, Opetushallitus 2016)

Kulttuurikasvatussuunnitelma on laadittu kunnan kirjasto- ja kulttuuripalveluiden kordinoimana yhteistyössä koulujen, lukukulttuuritiimin, rehtoreiden ja sivistysjohtajan kanssa. Kulttuurikasvatussuunnitelmassa huomioidaan kunnan oma kulttuuritarjonta ja -perintö sekä paikalliset ominaispiirteet. Sisältöjä on tehty yhteistyössä eri toimijoiden

kanssa ja hyödynnetty Lastenkulttuurikeskus Verson tuottamia sisältöjä osana suunnitelmaa. Juva on verkostomaisesti toimivan Lastenkulttuurikeskus Verson jäsenkunta.

Vuosiluokkakohtainen kulttuurikasvatussuunnitelma

Jokaiselle vuosiluokalle on sekä kirjastopolku että kulttuuripolku sisältö peilattuna opetussuunnitelman tavoitteisiin. Vuosiluokkakohtainen suunnitelma toteuttajineen ja yhteistyökumppaneineen takaa toiminnan suunnitelmallisuutta ja jatkuvuutta. Suunnitelmaan voi tulla tarjonnasta ja määrärahoista johtuvia muutoksia. Suunnitelma seuraavalle lukuvuodelle aikatauluineen tehdään koulujen vuosisuunnittelun yhteydessä. Yhdyksissä/rinnakkaisluokilla sisällöt voidaan toteuttaa vuorovuosin.

Esikoulu painopistealueena tunnetaidot		
Kirjastopolku	<ul style="list-style-type: none"> - Kirjastoleikki - Ketunpentu -diplomi - Satutunti - Kirjaston aineiston ja tilojen monipuolinen hyödyntäminen lukuvuoden aikana 	Juvan kunnankirjasto
Kulttuuripolku	<ul style="list-style-type: none"> - Tartu taiteeseen, monitaidekasvatus 	Lastenkulttuurikeskus Verso
Konsertti	<ul style="list-style-type: none"> - Konsertti joka kouluun toimintamalli 	Konserttikeskus
1.luokka painopistealueena tunnetaidot		
Kirjastopolku	<ul style="list-style-type: none"> - Kirjastoseikkailu - Lukukettu -diplomi - Kirjaston aineiston ja tilojen monipuolinen hyödyntäminen lukuvuoden aikana 	Juvan kunnankirjasto
Kulttuuripolku	<ul style="list-style-type: none"> - Tunteiden tuuli, tunnetaitokasvatus draaman keinoin 	Lastenkulttuurikeskus Verso
Konsertti	<ul style="list-style-type: none"> - Konsertti joka kouluun toimintamalli 	Konserttikeskus
2.luokka painopistealueena tunnetaidot		

Kirjastopolku	<ul style="list-style-type: none"> - Kirjavinkkaus - Lukukettu -diplomi - Kirjaston aineiston ja tilojen monipuolinen hyödyntäminen lukuvuoden aikana 	Juvan kunnankirjasto
Kulttuuripolku	<ul style="list-style-type: none"> - Tartu taiteeseen, monitaidekasvatus 	Lastenkulttuurikeskus Verso
Konsertti	<ul style="list-style-type: none"> - Konsertti joka kouluun toimintamalli 	Konserttikeskus

3.luokka

painopistealueena kulttuuriperintö

Kirjastopolku	<ul style="list-style-type: none"> - Tiedonhaun perusteet - Lukukettu -diplomi - Kirjaston aineiston ja tilojen monipuolinen hyödyntäminen lukuvuoden aikana 	Juvan kunnankirjasto
Kulttuuripolku	<ul style="list-style-type: none"> - Taiteen perusopetuksen vierailu 	Kansalaisopisto/ musiikkiopisto
Konsertti	<ul style="list-style-type: none"> - Konsertti joka kouluun toimintamalli 	Konserttikeskus

4.luokka

painopistealueena kulttuuriperintö

Kirjastopolku	<ul style="list-style-type: none"> - Kirjailijavierailu - Kaverivinkkaus - Lukukettu -diplomi - Kirjaston aineiston ja tilojen monipuolinen hyödyntäminen lukuvuoden aikana 	Juvan kunnankirjasto
Kulttuuripolku	<ul style="list-style-type: none"> - Kulttuuriympäristöt ja kotiseutu 	Koulu/ Kulttuuripalvelut
Konsertti	<ul style="list-style-type: none"> - Konsertti joka kouluun toimintamalli 	Konserttikeskus

5.luokka

painopistealueena kulttuuriperintö

Kirjastopolku	<ul style="list-style-type: none"> - Tiedonhaun opetus - Lukukettu -diplomi - Kirjaston aineiston ja tilojen monipuolinen hyödyntäminen lukuvuoden aikana 	Juvan kunnankirjasto
Kulttuuripolku	<p>Maasta ja muistoista</p> <ul style="list-style-type: none"> - Tutustuminen paikallishistoriaan, vierailu Juvan museossa ja työpaja aiheen ympärillä. 	Kulttuuripalvelut/ Juvan museo
Konsertti	Konsertti joka kouluun toimintamalli	Konserttikeskus
Kuvataide	<ul style="list-style-type: none"> - Mun Ateneum, etäkohtaamisten kehittämishanke <p>https://ateneum.fi/tutkimushankkeet/mun-ateneum/</p>	Valtakunnallinen

6.luokka

painopistealueena kulttuuriperintö

Kirjastopolku	<ul style="list-style-type: none"> - Mediakasvatus - Lukukettu -diplomi - Kirjaston aineiston ja tilojen monipuolinen hyödyntäminen lukuvuoden aikana 	Juvan kunnankirjasto
Kulttuuripolku	<p>Maasta ja muistoista</p> <ul style="list-style-type: none"> - Tutustuminen paikallishistoriaan arkeologian kautta, Partalan polku, työpaja. 	Kulttuuripalvelut/ Juvan museo
Kuvataide	<ul style="list-style-type: none"> - Mun Ateneum, etäkohtaamisten kehittämishanke <p>https://ateneum.fi/tutkimushankkeet/mun-ateneum/</p>	Valtakunnallinen
Konsertti	<ul style="list-style-type: none"> - Konsertti joka kouluun toimintamalli 	Konserttikeskus

7.luokka

painopistealueena osallisuus ja kestävä kehitys

Kirjastopolku	<ul style="list-style-type: none"> - Tiedonhaun syventäminen - Kirjastovierailu - Kirjailijavierailu - Kirjaston aineiston ja tilojen monipuolinen hyödyntäminen lukuvuoden aikana 	Juvan kunnankirjasto
Kulttuuripolku	<ul style="list-style-type: none"> - Minäkuva ja osallisuus 	Koulu
Konsertti	<ul style="list-style-type: none"> - Konsertti joka kouluun toimintamalli 	Konserttikeskus
Omaehtoisen kulttuurin harrastaminen	<ul style="list-style-type: none"> - Vapaan sivistystyön opettajan/opettajien vierailu luokassa, näytetunnit tai muu osallistava tapa 	Kansalaisopisto/ musiikkiopisto

8.luokka

painopistealueena osallisuus ja kestävä kehitys

Kirjastopolku	<ul style="list-style-type: none"> - Genrevinkkaus - Kirjastovierailu - Kirjaston aineiston ja tilojen monipuolinen hyödyntäminen lukuvuoden aikana 	Juvan kunnankirjasto
Kulttuuripolku	<ul style="list-style-type: none"> - Minä ja media 	Koulu/ Vapaa-aikapalvelut
Konsertti	<ul style="list-style-type: none"> - Konsertti joka kouluun toimintamalli 	Konserttikeskus
Taidetestaajat	<ul style="list-style-type: none"> - kaksi lähivierailua tai yksi lähi- ja yksi valtakunnallinen vierailu koulun toiveiden mukaisesti 	Valtakunnallinen Taidetestaajat

9.luokka

painopistealueena osallisuus ja kestävä kehitys

Kirjastopolku	<ul style="list-style-type: none"> - Klassikkovinkkaus - Kirjastovierailu - Kirjaston aineiston ja tilojen monipuolinen hyödyntäminen lukuvuoden aikana 	Juvan kunnankirjasto
Kulttuuripolku	<ul style="list-style-type: none"> - Minä yhteisön jäsenenä - Tapahtuman järjestäminen 	Koulu
Konsertti	<ul style="list-style-type: none"> - Konsertti joka kouluun toimintamalli 	Konserttikeskus

Kaikkien luokka-asteiden yhteinen tarjonta

Elokuvakasva- tus	<ul style="list-style-type: none"> - vaihtelevia elokuvia - elokuvaviikkomateriaalit käytössä: https://www.elokuvaviikko.fi/ 	Juvan Kino
Esittävä taide	<ul style="list-style-type: none"> - Kiertuesiintyjät mahdollisuuksien mukaan 	Koulut/ Kulttuuri- palvelut
Kulttuuriperintö	<ul style="list-style-type: none"> - Gottlundin kierros 	Koulu
Kuvataide	<ul style="list-style-type: none"> - Mikkelin alueellisen taidemuseon lainattavat näyttelyt mahdollisuuksien mukaan 	Juvan kunnankir- jasto
Museovierailu	<ul style="list-style-type: none"> - Juvan museo - Galleria kuninkaankartano 	Kulttuuripalvelut/ Juvan museo
Museovierailu	<ul style="list-style-type: none"> - Pattoin perintötalo 	Kulttuuripalvelut
Teatteri	<ul style="list-style-type: none"> - Lukoteatterin esitykset esityksestä riip- puen 	Koulun oma toi- minta
Muut hyödyn- nettävät sisällöt	<ul style="list-style-type: none"> - https://kulttuurinvuosikello.fi/ - <a href="https://www.oph.fi/fi/opettajille/tee-
mapaivakalenteri">https://www.oph.fi/fi/opettajille/ tee- mapaivakalenteri - https://www.elokuvaviikko.fi/ 	

Ikimuistoisia elämyksiä ja kokemuksia suunnitelman äärellä kulkeville!